

LUNDS UNIVERSITET
Ekonomihögskolan

Företagsekonomiska institutionen
FEKH69
Examensarbete i redovisning på kandidatnivå
HT19

Hur social är energibranschen?

En branschstudie av svenska energibolag och dess sociala hållbarhetsarbete

Författare:
Viktor Bergström
Rebecka Olin
Andrea Sabogal

Handledare:
Rolf Larsson

Förord

Vi vill tacka samtliga representanter från respektive energibolag som genom intervjuer bidragit till undersökningen. Vi vill även rikta ett stort tack till Rolf Larsson för en givande handledning, vilket har drivit arbetet framåt.

.....
Viktor Bergström

.....
Rebecka Olin

.....
Andrea Sabogal

Lund, 14 januari 2020

Sammanfattning

Titel: Hur social är energibranschen? En branschstudie av svenska energibolag och dess sociala hållbarhetsarbete

Seminariedatum: 2020-01-17

Kurs: FEKH69, Examensarbete i redovisning på kandidatnivå, 15 högskolepoäng

Författare: Viktor Bergström, Rebecka Olin och Andrea Sabogal

Handledare: Rolf Larsson

Fem nyckelord: Hållbarhetsredovisning, sociala aspekter, energibranschen, CONI-metoden, årsredovisningslagen

Syfte: Syftet med denna uppsats är att undersöka om 2017 års lagkrav gällande upprättandet av hållbarhetsredovisning haft en påverkan på svenska energibolag. Detta med mer specifik utgångspunkt i de sociala aspekterna och huruvida lagkravet påverkat framställningen av dessa.

Teoretiska perspektiv: Uppsatsens teoretiska ramverk omfattar Legitimitetsteorin, Intressentteorin, Institutionell teori samt artikeln Creating Shared Value vilka kan appliceras på det sociala hållbarhetsarbetet. Vidare presenteras även institutionalia i form av ett EU-direktiv, svensk lagstiftning, GRI samt Agenda 2030 och FN Global Compact.

Metod: Uppsatsen genomfördes med stöd i både kvalitativ och kvantitativ forskningsstrategi. Genom användning av CONI-metoden analyserades företagens hållbarhetsredovisningar från åren 2016 och 2018. En riktad innehållsanalys användes som metod för att analysera de intervjuer som utfördes med hållbarhetsrepresentanter från sex utvalda energibolag.

Empiri: Studiens datainsamling består av bolagens bakgrund, insamlat material från utförda intervjuer med hållbarhetsansvariga på respektive bolag samt av företagens hållbarhetsredovisningar från 2016 och 2018.

Resultat: Resultatet visar att den svenska energibranschen redovisar den sociala aspekten mer omfattande 2018 i jämförelse med 2016. Det finns emellertid flertalet sociala faktorer som fortfarande redovisas bristfälligt. Undersökningen har vidare visat att lagändringen som trädde i kraft år 2017 inte medförde en tydlig skillnad gällande det sociala arbetet som presenteras i rapporterna. Det har även lyfts fram att det finns intressenter utanför organisationen som påverkar utformningen av hållbarhetsrapportering och vilken information som skall presenteras i rapporterna. Slutligen har undersökningen bidragit till forskningsläget genom att kartlägga det sociala hållbarhetsarbetet som bedrivs inom energibranschen samt dess förändring mellan 2016 och 2018.

Abstract

Title: How social is the energy sector? An industry study of Swedish companies in the energy sector and their social sustainability reporting

Seminar date: 2020-01-17

Course: FEKH69, Degree Project Undergraduate level, Business Administration, Undergraduate level, 15 University Credits Points (UPC)

Authors: Viktor Bergström, Rebecka Olin och Andrea Sabogal

Advisor: Rolf Larsson

Key words: Sustainability reporting, social aspects, energy sector, CONI-method, Swedish accounts legislation

Purpose: The purpose of this report is to investigate if the change in legal regulation in 2017 regarding the use of sustainability reporting, have had an impact among parties within the energy sector. The report will examine if the regulation has caused a change regarding the structure of the social aspects and explain what these connections may occur from.

Theoretical perspectives: The theoretical section presents theories such as Legitimacy theory, Stakeholder theory, Institutional theory and Creating Shared Value which can directly be related to sustainability reporting. Furthermore, the directive from the European Union, the national regulation of Sweden, the GRI standards, Agenda 2030 and the UN Global Compact will be presented in the institutionalia chapter.

Methodology: The report applies both qualitative and quantitative research strategy. By appliance of the CONI-method, the study could analyze the sustainability reports from 2016 and 2018. Directed content analysis was used as a method to analyze the interviews with representatives from six selected companies within the Swedish energy sector.

Empirical foundation: The empirical foundation consists of information about the companies, data from the interviews with representatives with a significant sustainability role at each company and data from their sustainability reports in 2016 and 2018.

Conclusions: The result of this thesis shows that the presentation of social aspects within the Swedish energy sector is more extensive 2018 compared to 2016. Regardless, some aspects are still presented poorly in the reports. This study has further brought to attention the change in regulation that occurred 2017 did not result in a dramatic change regarding the presentation of the social aspects. The thesis has also shown there are external stakeholders that have had an impact on the structure of the sustainability reports but also on which information the reports should contain. Finally, the thesis has contributed to map the level of sustainability work carried out in the energy sector and its development between 2016 and 2018.

Innehållsförteckning

1. INLEDNING	1
1.1 HÅLLBARHETSREDOVISNINGENS BAKGRUND OCH UPPKOMST	1
1.2 DEN SOCIALA ASPEKTENS UTRYMME I DAGENS HÅLLBARHETSARBETE	2
1.3 SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR	5
1.4 AVGRÄNSNINGAR	5
1.5 DEFINITION AV DEN SOCIALA ASPEKTEN	6
2. REFERENSRAM	7
2.1 TEORETISK REFERENSRAM	7
2.2 LEGITIMITETSTEORIN	8
2.3 INTRESSENTTEORIN	10
2.4 INSTITUTIONELL TEORI	12
2.5 CREATING SHARED VALUE	13
2.6 INSTITUTIONALIA	15
2.6.1 EU-direktivet och dess bakgrund	15
2.6.2 Svensk lagstiftning	16
2.6.3 GRI	17
2.6.4 Agenda 2030 och FN Global Compact	19
3. METOD	20
3.1 INLEDANDE LITTERATURGENOMGÅNG	20
3.2 URVAL OCH AVGRÄNSNING	20
3.2.1 Val av bransch	20
3.2.2 Val av företag och respondenter	22
3.2.3 Val av rapporter och dess undersökta årtal	23
3.3 FORSKNINGSSTRATEGI	23
3.3.1 CONI-metoden	24
3.3.2 Tillämpning av CONI-metoden	25
3.3.3 Intervjumetod och genomförande av intervjuer	29
3.3.4 Riktad innehållsanalys	30
3.3.5 Tillämpning av riktad innehållsanalys	31
3.4 ETISKA ÖVERVÄGANDEN	32
3.5 METODREFLEKTION	32
4. EMPIRI	37
4.1 MÄLARENERGI	37
4.2 VARBERG ENERGI	39
4.3 VATTENFALL	41
4.4 KRAFTRINGEN	44
4.5 ÖRESUNDSKRAFT	46
4.6 SKELLEFTEÅ KRAFT	48
4.7 ENERGIBRANSCHENS SAMMANSLAGNA HÅLLBARHETSREDOVISNINGAR	51
5. ANALYS	54
5.1 HÅLLBARHETSARBETETS LEGITIMITET I DE VALDA ENERGIBOLAGEN	54
5.2 ENERGIBRANSCHENS INTRESSENER	57
5.3 INSTITUTIONELLA FAKTORERS PÅVERKAN PÅ HÅLLBARHETSARBETET	58
5.4 DEN SOCIALA ASPEKTENS FRAMVÄXT	60
6. SLUTSATS	63
6.1 SLUTSATSER KRING FRÅGESTÄLLNINGAR	63

6.2 DISKUSSION OCH BIDRAG MED UPPSATSEN	64
6.3 FÖRSLAG TILL VIDARE FORSKNING.....	66
KÄLLFÖRTECKNING.....	68
SAMMANSTÄLLNING HÅLLBARHETSRAPPORTER	76
BILAGOR	78

1. Inledning

Det inledande avsnittet redogör för ämnets bakgrund och problematisering, med utgångspunkt i relevant forskning, för att sedan mynna ut i studiens syfte och de frågeställningar som kommer att besvaras för att uppfylla syftet. Det redogörs även för de avgränsningar som fått genomföras med anledning av studiens begränsade tidsram.

1.1 Hållbarhetsredovisningens bakgrund och uppkomst

Hållbarhetsredovisning implementerades tidigt hos statligt ägda företag på grund av en policy framtagen av Regeringskansliet (2007). Redan i november 2007 fastställdes att samtliga statligt ägda företag i Sverige skulle upprätta en hållbarhetsredovisning. Detta för att öka transparensen, höja ambitionsnivån i hållbarhetsarbetet samt för att förebygga eventuell kritik och uppföljning från utomstående aktörer (Regeringskansliet, 2010).

Med anledning av Europaparlamentet och rådets direktiv 2014/95/EU (hädanefter EU-direktivet) kom regleringen från 2007 dock att ändras. I samband med detta implementerades därför ett lagkrav i svensk lagstiftning. Lagstiftningen innebar en förändring i årsredovisningslagen (hädanefter ÅRL) vilken trädde i kraft räkenskapsåret 2017. Regleringen stadgade även privata företags skyldighet att upprätta en hållbarhetsrapport i det fall att företaget uppfyllt mer än ett av kriterierna i 6 kap. 10 § ÅRL. I paragrafen stadgas att ett företag ska upprätta en hållbarhetsredovisning antingen om medelantalet anställda är mer än 250 stycken, om balansomslutningen är mer än 175 miljoner kronor eller om nettoomsättningen är mer än 350 miljoner kronor. De upplysningar som ska meddelas enligt lag gäller frågor beträffande miljö, personal, sociala förhållanden, mänskliga rättigheter och anti-korruption. Många av Sveriges rapporterade företag har även anslutit sig till FN Global Compact och Agenda 2030. Dessa internationella samarbeten innefattar bland annat principer som berör mänskliga rättigheter, arbetsrättsliga frågor, miljö och anti-korruption.

Hållbarhetsredovisning för privatägda företag har tidigare varit frivillig, trots detta valde många företag att följa Global Reporting Initiatives (GRI) riktlinjer redan innan den aktuella lagstiftningen kom att införas (Hedberg & Malmborg, 2003). I en global studie från 2014 framgår att energi- och finansbranschen är ledande inom implementeringen av GRI (Alonso-Almeida, Llach & Marimon, 2014). Samma studie diskuterar också att Europa är den ledande

världsdelen vad gäller implementering av GRI-rapportering inom energibranschen. Vidare anses energibranschens implementering av GRI vara i en expansionsfas (Alonso-Almeida, Llach & Marimon, 2014).

I KPMG:s studie *The Road Ahead (2017)* framgår att 90 till 95 procent av de 250 största företagen idag upprättar en hållbarhetsredovisning. Vidare tydliggörs att 78 procent av dessa anser att redovisningen av deras hållbarhetsarbete är betydande för investerare (KPMG, 2017). KPMG:s rapport fastställer även att Sverige besitter en topp tio placering vid upprättandet av hållbarhetsredovisningar. Trots att Sverige kan anses ligga i framkant beträffande hållbarhetsredovisning har mycket kritik riktats mot fenomenet som sådant. I media har rapportering kring hållbarhetsredovisning bland annat likställts med greenwashing och propaganda (Dagens Nyheter, 2017). Trots detta syftar regleringen kring hållbarhetsredovisning till att öka transparensen och jämförbarheten mellan bolagen (Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/95/EU).

1.2 Den sociala aspektens utrymme i dagens hållbarhetsarbete

Med anledning av att planetens resurser är begränsade och en massiv våg av företags sociala ansvar aktualiserats de senaste åren har den politiska debatten om hållbarhet florerat. Företags hållbarhetsarbete har i synnerhet kommit att uppdagas allt mer, inte minst på europarättslig nivå. På senare år uppmärksammas inte enbart den miljömässiga aspekten av hållbarhet vilket bland annat nämns i Europaparlamentets resolution om företagens sociala ansvar. I resolutionen framgår bland annat att tidigare ekonomiska kriser berott på brister i företagens transparens, ansvarsutkrävande och ansvarstagande. EU-parlamentet framför vidare att debatten om företagens sociala ansvar bör uppmärksammas och ses ur ett bredare perspektiv. Dessutom framgår att företagsstyrning är ett centralt inslag i företagens sociala ansvar, detta med tanke på de vanligt förekommande relationerna till myndigheter, arbetstagare och intresseorganisationer. Det uppmuntras vidare till att tydliggöra företagens sociala ansvar för att på så sätt sprida bästa möjliga praxis. Det ska dock aktas för att det sociala hållbarhetsarbetet blir ett marknadsföringsverktyg. Istället framgår det i resolutionen att företagens ansvar ska vara förankrade i helhetsstrategin och därmed förverkligas i den dagliga verksamheten (Europaparlamentet, 2013).

Det ökade intresset för företagens hållbarhetsarbete tenderar inte enbart att drivas av den politiska agendan, utan även av en ökad oro bland intressenter för företagens påverkan på sociala och miljömässiga aspekter (Adams & Narayanan, 2007). Enligt en kartläggning av 100 hållbarhetsrapporter som gjorts av PwC (2019) framgår att svenska bolag brister i den obligatoriska hållbarhetsrapporteringen. I rapporten framgår bland annat att *personal* är den kategori som svenska bolag rapporterar bäst om. Det är dock enbart 36 procent av de undersökta företagen som rapporterar i kategorier såsom *mänskliga rättigheter* (PwC, 2019). Bilden av att svenska företag brister i sin hållbarhetsrapportering verkar även stödjas av privatpersoner. Åtta av tio privatpersoner anser nämligen att energibolag i Sverige bör ta större ansvar i hållbarhetsfrågor än vad de gör i nuläget (KPMG, 2017).

Deegan och Unerman (2011) beskriver att det finns tre aspekter ett företag måste ta hänsyn till för att kunna klassas som en hållbar organisation. Dessa innefattar att minimera företagets miljömässiga påverkan, arbeta i enlighet med samhällets förväntningar samt säkerställa finansiell säkerhet för organisationen (Deegan & Unerman, 2011). Dessa aspekter kan i många situationer anses motsägelsefulla varför det finns svårigheter i att parallellt uppnå alla dessa delar. Det är exempelvis svårt att minska konsumtionens negativa klimatpåverkan i samråd med att öka försäljningen i ett företag. Vidare framför Buhr (2007) att det är ett ansvarsutkrävande som ligger till grund för att företag ska hållbarhetsredovisa. Det innebär att alla företag måste ta ett ansvar för att skapa ett hållbart samhälle. Buhr (2007) argumenterar även för att det är sociala normer, förväntningar och påtryckningar som driver företagens ansvarstagande, vilket slutligen mynnar ut i en hållbarhetsrapport som redovisar särskilda aspekter mer eller mindre omfattande. Den relativt vaga lagstiftning som finns idag möjliggör att företagens selektivitet i hur de redogör informationen (Larsson, 2005). Företagen kan i marknadsföringssyfte därmed skapa en positiv image genom att redogöra information som är trovärdig och tillräcklig för intressenterna. Detta kan företagen göra även om hållbarhetsarbetet inte är tillräckligt i grunden (Ahrne & Boström, 2004; Stubbs & Higgins, 2014).

Trots att finansiella- och sociala mått kan anses motsägelsefulla är det inte längre hållbart för företag att endast fokusera på de finansiella måtten. Andra icke-finansiella aspekter bidrar numera till mervärde och lönsamhet för företagen. Även Porter och Kramer (2011) har diskuterat den krock som föreligger mellan den sociala och ekonomiska aspekten i artikeln *Creating Shared Value*. I artikeln framgår idén om att företag idag bör fokusera mer på långsiktiga mål i form av hållbart företagande och därmed se den sociala aspekten som en

kärnfunktion istället för ett sekundärt arbete. Den ekonomiska aspekten och den sociala aspekten bör följaktligen integreras mer och kortsiktig ekonomisk vinning ska därmed inte längre vara ett huvudsakligt mål (Porter & Kramer, 2011). Dessutom kan upprättade av en hållbarhetsredovisning vara en möjlighet för företag att förstärka varumärket och därmed även vara transparenta och möta intressenters behov (Stubbs & Higgins, 2014). Med anledning av att intressenterna är viktiga för företagens överlevnad har dessa möjlighet att styra i vilken riktning verksamheten ska föras (Mitchell, Agle & Wood, 1997). Det finns följaktligen både fördelar och nackdelar med att upprätta en hållbarhetsredovisning beroende på vilket perspektiv man ser det ur. Det gör att hållbarhetsredovisning i allmänhet, och den sociala aspekten i synnerhet, är värd att diskuteras och problematiseras.

Gray och Milne (2004) nämner även svårigheten kring att utföra ett bra socialt arbete i samband med att generera ekonomisk vinst. Detta håller Buhr (2007) med om då hon bland annat menar att kapitalismen straffar icke-finansiellt beteende. Dessutom framför Gray och Milne (2004; genom Buhr 2007, s. 58) följande:

“the fundamental nature of capitalism is such that there is a conflict between moral and financial criteria and the best that can be done is to get companies to comply with the law”.

Att införa lagar i syfte att tvinga företag att hållbarhetsredovisa kan utifrån ovanstående citat anses vara det enda sättet att uppnå ett mer hållbart agerande hos företagen. Kaya (2016) instämmer i argumentationen då forskningen redogör för att lagar bidrar till skapandet av praxis och att hållbarhetslagar har ökat den globala rapporteringen kraftigt. Ahrne och Boström (2004) hävdar dessutom att tvingande lagar jämnar ut skillnader mellan bolag, skapar förutsägbarhet och fixerar miniminivåer. Dock kan införandet av lagkrav leda till att företag enbart siktar på att uppfylla miniminivån och detta stimulerar därmed inte en drivkraft att skapa mer djupgående rapporteringar (Ahrne & Boström, 2004).

Avsaknaden av kunskap kring den sociala aspekten av hållbarhetsredovisningar nämns i flera tidigare vetenskapliga artiklar. Alonso-Almeida, Llach och Marimon (2014) ger i sin studie som förslag till vidare forskning att undersöka motiven och implementeringen av den sociala aspekten i energibranschen. I en studie som undersöker sociala och miljömässiga faktorer i svenska börsnoterade bolag nämns att det saknas forskning kring de interna och externa sociala faktorerna av hållbarhetsredovisning. Denna kunskap behövs för att förstå den sociala delen av

hållbarhetsredovisning, och därmed företags hållbarhetsarbete som helhet (Tagesson et al., 2009).

Den sociala aspekten har dels tenderat att komma i skymundan i jämförelse med den ekonomiska aspekten (Porter & Kramer, 2011), dels är den motsägelsefull i förhållande till finansiella mått (Gray & Milne, 2004). Den är vidare oklar vad gäller dess allmänna definition och det framgår inte heller tydligt i lagkravet vad som faktiskt måste redovisas vilket kan ifrågasätta dess implementering hos bolagen. Det är följaktligen av intresse att undersöka hur hållbarhetsarbetet inom den sociala aspekten framställs och hur den påverkats sedan lagändringen implementerats i svenska företag.

1.3 Syfte och frågeställningar

Syftet med studien är att undersöka om, och i sådant fall hur, framställningen av hållbarhetsarbete inom energibranschen har förändrats sedan lagändringen 2017. Framställningen har vidare som syfte att fördjupa sig särskilt i den sociala aspekten.

Med bakgrund av ovanstående syfte är det av relevans att besvara följande frågeställningar;

- *I vilken utsträckning redovisar de valda energibolagen den sociala aspekten genom sina hållbarhetsredovisningar?*
- *Hur har hållbarhetsarbete beträffande den sociala aspekten i energibolag förändrats mellan åren 2016 och 2018?*
- *Vilka faktorer är det som påverkar utformning av den sociala aspekten i hållbarhetsarbete inom energibranschen?*

1.4 Avgränsningar

Inledningsvis bör nämnas att den gjorda undersökningen riktats mot den svenska marknaden och därmed svenskt hållbarhetsarbete. I framställningen har även avgränsningar gjorts i form av att märkbart fokus har legat på redovisningen av hållbarhetsarbetet samt att till viss del granska det interna och externa hållbarhetsarbetet i den mån det framkommit i intervjuerna med företagen. Vidare har en avgränsning gjorts i form av att studien fördjupar sig inom den sociala aspekten. De ekonomiska- och miljömässiga aspekterna kommer därför inte att beröras närmare mer än i de sammanhang de anses vara till läsarens fördel för att öka förståelsen och förklara problematiken.

1.5 Definition av den sociala aspekten

För att få en djupare förståelse krävs en definition av vad den sociala aspekten innebär då det i flera sammanhang framgår tvetydig information. Efter att ha undersökt existerande förklaringar återfinns en del definitioner i Global Reporting Initiative. Den sociala kategorin bestod i GRI av flertalet standarder vilka stadgade principer kring bland annat mänskliga rättigheter, arbetsmiljö, socioekonomiska förhållanden, icke-diskriminering och stöttning till lokala samhällen. Vidare undersöktes även det EU-direktiv som ligger till grund för nuvarande svensk lagstiftning. I EU-direktivet framgick istället att det i en hållbarhetsrapport ska redovisas för information om miljörelaterade, sociala och personalrelaterade frågor, respekt för mänskliga rättigheter samt bekämpning av korruption och mutor. Implementerandet av nyss nämnda direktiv skildrades emellertid inte likadant i den svenska lagstiftningen. I 6 kap. 12 § ÅRL framgår att en hållbarhetsredovisning ska innehålla fem kategorier där den sociala delen är en egen som inte är sammanslagen med personalfrågor. Vad som mer specifikt menas med socialt definieras dock inte vidare i lagstiftningen.

Den sociala aspekten kommer med bakgrund av ovanstående förklaringar vara en kombination och tolkning av samtliga aspekter i denna framställning. Definitionen kommer följaktligen att ligga till grund för de urval som gjorts. I kapitel 3.3.2 (Tillämpning av CONI-metoden) förklaras närmare kring de interna och externa underkategorier som kopplats till den sociala delen och som därmed undersökts.

2. Referensram

Nedanstående avsnitt behandlar de referensramar som tillämpats och innehåller en grundläggande redogörelse för dessa. Studien djupdyker i legitimitetsteorin, intressentteorin samt den institutionella teorin, då dessa ligger till grund för studiens analys av det empiriska materialet. Utöver nyss nämnda teorier beskrivs även Creating Shared Value samt den institutionalia som ansetts vara av relevans för studiens syfte kring den sociala aspekten av hållbarhetsarbete.

2.1 Teoretisk referensram

I syfte att förklara företagets motiv att rapportera kring hållbarhetsfrågor finns det enligt Fernando och Lawrence (2014) en uppdelning i huvudsakliga teorier. Teorierna delas upp i ekonomiska, sociala och politiska teorier. Fernando och Lawrence har vidare framfört att de ekonomiska teorierna, såsom agentteorin och positiv redovisningsteori, endast förklarar finansiella aspekter av varför företag redovisar hållbarhetsarbete. Dock förklarar de sociala och politiska teorierna istället andra faktorer som påverkar företagets hållbarhetsarbete (Gray, Kouhy & Lavers, 1995). De huvudsakliga sociala och politiska teorierna som används i forskning kring hållbarhetsarbete, vilka även kompletterar och överlappar varandra, är legitimitetsteorin, intressentteorin och den institutionella teorin (Gray, Kouhy & Lavers, 1995; Deegan & Unerman, 2011). Då denna studie undersöker den sociala aspekten av hållbarhetsarbete anses de sociala och politiska teorierna mer lämpade.

Fortsättningsvis hävdar Deegan, Rankin och Vought (2000) att det är viktigt att använda sig av flera olika teorier för att förklara och undersöka ett fenomen. Dessutom menar Gray, Kouhy och Lavers (1995) att företags hållbarhetsarbete är ett särskilt svårt område att beskriva genom ett fåtal teorier, varför flera olika teorier rekommenderas även av dessa forskare. Tillsammans kan de systemorienterade teorierna, enligt Fernando och Lawrence (2014), beskriva flera olika perspektiv till företagets motiv att arbeta med hållbarhetsfrågor. Det är emellertid viktigt att beakta det faktum att dessa teorier snarare kompletterar varandra än konkurrerar med varandra (Tagesson et al. 2009; Fernando & Lawrence, 2014).

Hahn och Kühnen (2013) presenterar även de tre systemorienterade teorierna i sin studie kring företags motiv till frivillig hållbarhetsredovisning. Studien tar sin utgångspunkt i att företagets legitimitet gentemot dess samhälle är av största relevans för dess överlevnad, kopplat till

Deegan och Unermans (2011) påstående kring företagens "license to operate". Företag måste alltså kommunicera organisationens verksamhet på ett sådant sätt som anses legitimt av samhället. Detta motiverar följaktligen valet av legitimitetsteorin i denna studie. Vidare menar Hahn och Kühnen (2013) att behovet av legitimitet är direkt relaterat till förhållandet med dess intressenter. På samma vis som företag behöver förhålla sig till samhällets ständigt förändrade förväntningar för att bibehålla legitimitet måste företaget även anpassa sin verksamhet till interna och externa intressenters behov och dess förväntningar (Freeman, 1984). Krav på redovisning kring hållbarhetsarbete kan enligt Marshall et al. (2010) klassas som en sådan trend som företagen måste förhålla sig till. Slutligen diskuterar Hahn och Kühnen (2013) appliceringen av institutionell teori vid analys av hållbarhetsredovisning. Denna koppling menar de inte är lika tydlig. Den institutionella teorin bidrar dock med förklaring till företagens liknande beteenden, det vill säga genom typer av isomorfism, samt begreppsdefinitioner som kan underlätta analysen av varför företag hållbarhetsredovisar (Hahn & Kühnen, 2013). Tagesson et al. (2009) argumenterar ytterligare för att den institutionella teorin förklarar motiv till varför företag upprättar hållbarhetsredovisning frivilligt.

Fortsättningsvis argumenterar Arvidsson (2019) för att det finns tre huvudsakliga argument för ett företag att hållbarhetsredovisa, vilket ytterligare motiverat valet av de systemorienterade teorierna. Dessa argument beskrivs som att förbättra relationen med intressenter, minska informationsasymmetrin mellan aktörer samt att uppnå, bibehålla och återfå legitimitet (Arvidsson, 2019).

I syfte att ytterligare öka förståelsen, och ge uppsatsen en djupare analys mer specifikt kring den sociala aspekten, har även Porter och Kramers (2011) artikel *Creating Shared Value* valts. Denna artikel upplyser läsaren om problematiken kring att redovisa de sociala aspekterna då dessa ofta står i konflikt med de ekonomiska- och miljömässiga värdena.

2.2 Legitimitetsteorin

Legitimitetsteorin beskrivs av Deegan och Unerman (2011) som en systemorienterad teori som påverkar, och påverkas av, det samhälle i vilken den verkar. Enligt Deegan och Unerman (2011) är denna teori vanligt förekommande i undersökningar kring sociala och miljömässiga rapporteringar. Teorin tar sin utgångspunkt i företagens strävan att deras verksamhet ska uppfattas som legitim av samhället och företagen försöker därmed att agera därefter. Ett

företags verksamhet anses vara legitim om samhällets uppfattning av verksamheten överensstämmer med samhällets värderingar och normer. Teorin bygger på det så kallade sociala kontraktet vilket innefattar en teoretisk överenskommelse mellan samhället och en annan part. Det kan exempelvis innefatta en teoretisk överenskommelse mellan ett företag och samhället kring vad som anses socialt acceptabelt agerande (Deegan & Unerman, 2011). Företagen bör alltså bedriva sin verksamhet i enlighet med det sociala kontraktet för att uppnå legitimitet i samhället. En väsentlig aspekt att poängtera är att legitimitet kan uppstå trots att företag inte agerar i enlighet med det sociala kontraktet, då det kan finnas en diskrepans mellan vad samhället är medvetna om och vad företaget faktiskt gör. Legitimitet baseras alltså på *uppfattningar* av ett företags agerande, inte på verklighetens faktiska agerande (Nasi et al. 1997).

Då samhällets förväntningar på hur ett företag *ska* agera inte överensstämmer med samhällets uppfattningar på hur ett företag *har* agerat uppstår ett så kallat legitimitetsgap (Deegan & Unerman, 2011). Då legitimitet enligt Dowling och Pfeffer (1975) är väsentligt för ett företags överlevnad och trovärdighet är det av högsta vikt att legitimitetsgap inte uppstår. Forskning visar olika tillvägagångssätt för ett företag att uppnå, bibehålla och återfå legitimitet, varpå den förstnämnda anses enklare att åstadkomma (Ashforth & Gibbs, 1990; O'Donovan, 2002). Enligt Lindblom (1993, se Deegan & Unerman, 2011) finns fyra huvudsakliga strategier ett företag kan anamma i syfte att uppnå, bibehålla och återfå legitimitet:

1. Ändra samhällets uppfattning på företagets aktiviteter utan att ändra företagets aktiviteter
2. Ändra samhällets förväntningar på företagets aktiviteter
3. Utbilda samhället i företagets utveckling och förändringsarbete
4. Manipulera samhällets förväntningar på företaget genom att exempelvis uppmärksamma andra frågor och handlingsområden

Företagets legitimitet kan alltså styras av den information företaget kommunicerar (Suchman, 1995) och ett vanligt sätt att uppnå legitimitet är genom skapandet av årliga rapporter såsom årsredovisningar och hållbarhetsrapporter (Lindblom, 1993, se Deegan & Unerman, 2011; Dowling & Pfeffer, 1975). Ashforth och Gibbs (1990) skiljer här på information som är antingen materiell (eng. substansive) eller symbolisk. Den förstnämnda avser information som har verklig grund och avspeglas i faktiska åtgärder och handling medan den sistnämnda snarare är lösa ord för att framställa företaget i bättre ljus i enlighet med det sociala kontraktet (Ashforth

och Gibbs, 1990). Ledningen anses enligt Buhr (1998) vara partisk och kan därför välja att vinkla vilket material som kommuniceras och vilket som inte ska betonas lika mycket.

Vidare kan det konstateras att legitimitet är ett relativt begrepp (Lindblom, 1993 se Deegan & Unerman, 2011). Definitionen av en legitim verksamhet är olika från individ till individ och kan ses på olika sätt beroende på exempelvis kultur och nationalitet. Legitimitet är också föränderlig över tid. Normer och värderingar ändras i takt med att samhället ändras och därmed ändras också uppfattningen på det sociala kontraktet (Churchill, 1974). Dessutom kan det uppstå svårigheter att mäta legitimitet i absoluta termer då det exempelvis inte alltid stämmer överens med vad som är lagligt eller olagligt (Dowling & Pfeffer, 1975).

Om hållbarhetsrelaterade frågor utgör en väsentlig del av ett företags affärsmodell menar van Zilj, Wöstmann och Maroun (2017) att det är av yttersta vikt att rapportera kring hållbarhetsarbete. Deras studie visar att ju mer påverkan ett företags verksamhet har på social- och miljömässig hållbarhet, desto mer rapporterar företagen i dessa aspekter. Detta för att uppnå legitimitet i relation till dess intressenter (van Zilj, Wöstmann & Maroun, 2017).

Slutligen finns det en tydlig koppling mellan legitimitetsbegreppet och framställningen av hållbarhetsarbete (Fernando & Lawrence, 2014). Samtliga av Lindbloms (1993, se Deegan & Unerman, 2011) ovan nämnda strategier kring legitimitet kan appliceras på hållbarhetsarbete. Gray, Owen och Adams (2009) argumenterar även för att företag tenderar att öka sin legitimitet genom att kommunicera positiva faktorer kring hållbarhetsrapportering, och undanhålla det som kan ses som negativt.

2.3 Intressentteorin

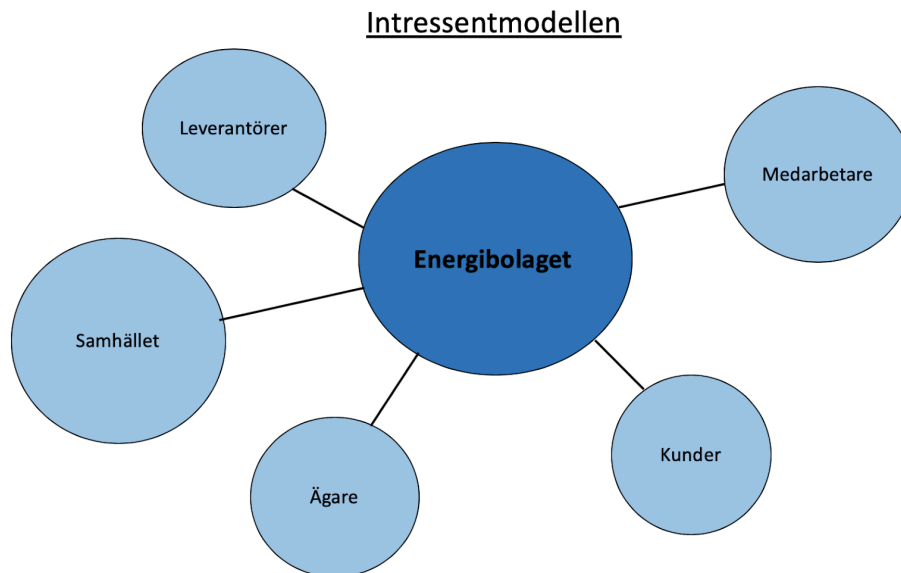
Intressentteorin behandlar företagets relation till dess intressenter. Den fundamentala utgångspunkten är att företags framgång avgörs av hur väl företaget ombesörjer sina relationer till dess intressenter (Freeman & Philips, 2002). Företaget har enligt Fernando och Lawrence (2014) ett ansvar att rapportera kring betydande områden som dess intressenter efterfrågar. Tidigare forskning visar på flera olika sätt att dela upp och kategorisera intressenter utefter egenskaper och intensitet i makt att påverka (Fernando & Lawrence, 2014). Enligt Wu och Wokutch (2015) kan intressenterna delas in i två kategorier som benämns primära och sekundära. Den primära intressentkategorin innefattar bland annat leverantörer, kunder,

aktieägare och anställda. Den sekundära intressentkategorin omfattas istället av aktörer såsom media, regering och samhället i stort (Wu & Wokutch, 2015). Intressenter som anses primära påstås vidare påverka företags aktiviteter i högre utsträckning jämfört med sekundära intressenter (Lozano et al., 2015).

Intressentteorin delas vidare upp i två huvudsakliga perspektiv, det etiska perspektivet och det positiva perspektivet (Deegan, 2002). Dessa perspektiv har olika syn på hur intressenter bör behandlas med anledning av deras påverkan på och av företaget. Det etiska perspektivet förespråkar likabehandling för samtliga intressenter oavsett storlek, makt och påverkan på företaget. Detta perspektiv menar följaktligen att likabehandling leder till att företaget kan öka sitt aktievärde och därmed även sin lönsamhet på lång sikt (Wu & Wokutch, 2015). Gray, Owen och Adams (2009) menar att det etiska perspektivet sällan kan förklara förankringen av hållbarhetsarbete i praktiken. Det positiva perspektivet av intressentteorin förespråkar istället att de intressenter som har störst påverkan på företagets resurser ska värderas högre. Med anledning av detta synsätt ska relationer med de mest inflytelserika intressenterna särskilt upprätthållas (Ullman, 1985). Det positiva perspektivet kan, till skillnad från det etiska, oftare verifieras genom vetenskapliga studier, och verkar således stå för ett mer verklighetsförankrat perspektiv (Deegan & Unerman, 2011). Företagsledningens ansvar är att hitta en balans mellan de olika intressen som finns hos intressentgrupperna samt att väga dessa mot varandra för att maximera värdet för aktieägarna på lång sikt (Freeman & Philips, 2002).

“Stakeholder theory highlights organisational accountability beyond simple economic or financial performance” (Guthrie, Petty & Ricceri, 2006, s. 256). Kopplingen mellan intressentteorin och hållbarhetsarbete blir därmed tydlig. Ansvaret som ledningen har gentemot dess intressenter är alltså att öppet tillhandahålla information kring bolaget, både vad gäller finansiella och icke-finansiella aspekter. Genom denna rapportering minskar informationsasymmetrin mellan företaget och dess intressenter (Fernando & Lawrence, 2014). Trots att de olika intressentkategorierna har olika åsikter och intressen beträffande vad som bör prioriteras har de gemensamt att deras krav och åsikter driver företagen framåt, särskilt i fråga om ansvarstagande (Waddock et al. 2002). Rapportering kring sociala och miljömässiga aspekter påvisar ett sådant ansvarstagande från företagets sida, vilket vidare leder till uppfattningen om företagets legitimitet (Fernando & Lawrence, 2014). I sin tur menar flera forskare att ett bejakande av intressenternas önskemål, i detta fall kopplat till hållbarhetsarbete,

slutligen resulterar i konkurrensfördelar såsom förbättrat rykte, ökat intresse hos investerare samt en bättre relation till dess intressenter (Fernando & Lawrence, 2014).

Modell 1: Egengjord illustration av intressentmodellen

2.4 Institutionell teori

Den institutionella teorin har som syfte att förklara varför ett företag inom en specifik bransch tenderar att ta över och applicera liknande karakteristiska drag från andra organisationer (Carpenter & Feroz, 2001). Enligt Carpenter och Feroz (2001) har den institutionella teorin, till skillnad från legitimitetsteorin, som syfte att beskriva hur en organisation applicerar en organisationsform för att tillföra legitimitet till organisationen. Detta förklaras vidare av att företag i stor utsträckning förändras vid påtryckningar från samhället (DiMaggio & Powell, 1983). Vidare menar Scott (1987) att de företag som anpassar sin verksamhet efter samhällets normer och värderingar belönas med ökad legitimitet. Den institutionella teorin förklarar därmed hur organisationer hanterar svängningar bland sociala förväntningar och åsikter (Deegan & Unerman, 2011). DiMaggio och Powell (1983) beskriver isomorfism som det fenomen i vilken företag inom samma bransch har en tendens att vara homogena på grund av externa institutionella påtryckningar. Uttrycket isomorfism kan även delas upp i tre olika kategorier; tvingande-, mimetisk och normativ isomorfism.

Den tvingande isomorfismen uppstår när en förändring av organisationens struktur sker till följd av påtryckningar från organisationens intressenter. Dessa påtryckningar kan ske formellt eller

informellt. Företag kan alltså känna sig tvingade att genomföra förändringar till följd av åsikter från intressenter som har makt och inflytande över organisationen (DiMaggio & Powell, 1983). Fernando och Lawrence (2014) framför att den tvingande isomorfismen är kopplad till det positiva perspektivet av intressentteorin, vilken fokuserar på de mest inflytelserika intressenterna.

Vidare beskriver DiMaggio och Powell (1983) den mimetiska isomorfismen som processen där ett företag härmar eller kopierar ett annat företags handlingar. Denna mimetiska isomorfismen skapas ofta utifrån ett företags osäkerhet och brist på kunskap kring olika områden. Företag väljer exempelvis på grund av bristande kunskap att härma ett annat framgångsrikt företag med syfte att skapa och uppnå legitimitet (DiMaggio & Powell, 1983). Hållbarhetsrapportering är ett exempel på ett sådant område där mimetisk isomorfism uppstår på grund av osäkerhet (Fernando & Lawrence, 2014). Amran och Haniffa (2011) hävdar att företag tenderar att härma andra företags hållbarhetsarbete inom samma bransch dels i ett legitimitets syfte, dels även för att stärka dess konkurrensfördel gentemot andra bolag på marknaden.

Slutligen förklarar den normativa isomorfismen varför företaget ändrar sina processer till följd utav aktuella normer och professionella förväntningar (DiMaggio & Powell, 1983). Amran och Haniffa (2011), likväl som Deegan och Unerman (2011), argumenterar för att omfattningen av ett företags hållbarhetsarbete till stor del grundar sig i ledningens kompetens och vilja att hållbarhetsredovisa i relation till dess nätverk. Dessutom är det starkt kopplat till företagskulturen och arbetssätten som ett företag har, och därmed de professionella och normativa förväntningarna. Företag som redan rutinmässigt hållbarhetsredovisar är mer troliga att fortsätta med detta än företag som ska göra det för första gången (Amran & Haniffa, 2011).

2.5 Creating Shared Value

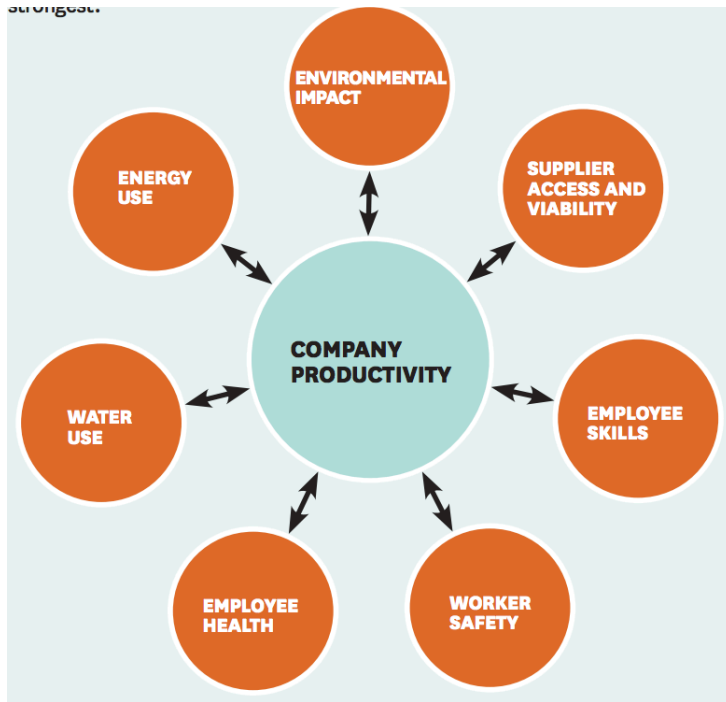
I Harvard Business Review återfinns en artikel publicerad av Porter och Kramer (2011) som beskriver idén om Creating Shared Value. I artikeln redogörs för ett dilemma som många av dagens företag står inför - desto mer företag tenderar att arbeta med hållbarhetsarbete och den sociala aspekten, desto mer tenderar de att bli kontrollerade och granskade av samhället och andra aktörer (Porter & Kramer, 2011). Bilden av att social utveckling och ekonomisk effektivitet krockar har därmed blivit en verklighet för företagen och av denna anledning kommer det sociala arbetet ofta i skymundan och resulterar i ett sekundärt arbete. Vidare kritiserar författarna företag för att ta kortsiktiga ekonomiska beslut, med utgångspunkt i ett

kapitalistiskt synsätt. Att inte se långsiktigt på verksamheten missgynnar även företagens legitimitet gentemot samhället och dess övriga intressenter. Porter och Kramer (2011) framför även att bolag enligt teorin om Creating Shared Value bör se den sociala aspekten som en kärnfunktion vilken också driver måluppfyllelse och därmed resulterar i ett ökat värde. Shared value definieras närmare som:

“policies and operating practices that enhance the competitiveness of a company while simultaneously advancing the economic and social conditions in the communities in which it operates” (Porter & Kramer, 2011, s. 66).

Om företag strävar till att öka det gemensamma värdet i samhället menar Porter och Kramer att innovation och produktivitet kommer att gynnas. Det skulle även underlätta omformningen av kapitalismen för att möjliggöra hållbart företagande. Följaktligen skulle detta även resultera i en ökad legitimitet hos företagen. Det slutliga målet enligt artikeln är att samhället inte ska belastas för att företagen genererar ekonomisk vinning. Miljö, social och ekonomisk framgång ska därmed kunna harmoniseras och gemensamt ha en positiv ekonomisk effekt för företagen. För att kunna skapa ökat värde måste företaget först och främst identifiera vilka aspekter som deras specifika verksamhet kan bidra med. Ett hållbart företagande bygger på att företag upprätthåller sitt engagemang i frågor som de är bra på, och följaktligen kan de även gynnas ekonomiskt av detta. Detta samhällsvärde ska genomsyra ett företags totala strategi och vara integrerat i den dagliga verksamheten (Porter & Kramer, 2011).

Vidare framför Porter och Kramer (2011), genom illustrationen nedan, hur företag kan öka i effektivitet genom att tackla olika samhällsproblem i sin verksamhet. Det redogörs bland annat för hur företag bör se på sociala aspekter såsom dess anställda. Tidigare har förmåner till anställda ansetts vara en belastning i form av stora kostnader, medan Porter och Kramer belyser att investeringar i humankapitalet snarare bör ses som en produktivitetsdrivare. Exempel på investeringar i anställda kan enligt artikeln gälla deras välmående, träning, utbildning samt säkerheten (Porter & Kramer, 2011).

Modell 2: Sambandet mellan konkurrensfördelar och sociala frågor. Hämtad från Porter och Kramer (2011) s. 68.

Slutligen diskuterar Porter och Kramer (2011) statens möjlighet till påverkan av Shared Value genom reglering och lagstiftning. De hävdar att rätt typ av lagstiftning kan påverka företagets incitament att öka det samhällliga värdet genom sin verksamhet, men att fel typ av lagstiftning kan ha motsatt effekt. Lagstiftning som gynnar det samhällliga värdet har fyra huvudsakliga karaktäristiska drag:

1. Lagstiftningen innehåller tydliga och mätbara sociala mål
2. Reglerar prestationskrav, men låter företagen bestämma hur prestationen ska uppnås
3. Definierar infasningsperioder som ger företag tid att anpassa sin verksamhet
4. Tillhandahåller system för prestationsrapportering som företag kan benchmarka sig mot

Lagstiftning som inte innehåller dessa delar tenderar att möta motstånd från näringslivet och lyckas därmed inte vara del av den sociala utvecklingen. Följaktligen fungerar den då som en motståndskraft mot innovation och konkurrens mellan företagen.

2.6 Institutionalisation

2.6.1 EU-direktivet och dess bakgrund

EU-direktivet som ligger till grund för den svenska lagstiftningen antogs den 22 oktober 2014. Redan 2011 fastställde EU-kommissionen behovet av ökad öppenhet gällande miljörelaterade och sociala frågor i syfte att samtliga företag i EUs medlemsstater skulle tillhandahålla

information på samma höga nivå. Vidare kom det ytterligare ett meddelande senare samma år med titeln *En förnyad EU-strategi 2011–2014 för företagens sociala ansvar* som upprepade samma behov samt att ett lagförslag behövde utformas. Dessa två meddelanden har framhävt EU-kommissionens strävan om tillhandahållandet av icke-finansiell information från medlemsstaterna (2014/95/EU).

EU-parlamentet presenterade även två resolutioner år 2013 vilka belyste samma frågor kring företagens sociala och miljömässiga ansvar och behovet av rapportering kring detta. I resolutionerna framgår bland annat vikten av att öka förtroendet hos konsumenter och investerare, att belysa risker kring hållbarhet samt att icke-finansiell information är nödvändig för att säkerställa social rättvisa och miljöskydd. EU-direktivet från 2014 framhäver vikten av jämförbarhet företagen emellan samt att informationen som tillhandahålls ska vara konsekvent och transparent. Direktivet fastställer ett minimikrav för större bolag där hållbarhetsrapporterna åtminstone ska innehålla information som berör miljörelaterade, sociala och personalrelaterade frågor, respekt för mänskliga rättigheter samt bekämpning av korruption och mutor. Informationen i rapporterna ska enligt direktivet även finnas tillgängliga för berörda parter såsom myndigheter och allmänheten (2014/95/EU).

Direktivet presenterar ytterligare information kring vad som mer specifikt ska innefattas i hållbarhetsrapporten. Avseende sociala och personalrelaterade frågor bör rapporten bland annat presentera hur företaget arbetar för att säkra jämställdhet, respekt för fackföreningens rättigheter, dialog med lokala grupper, arbetsvillkor, respekt för arbetstagarnas rätt till information och samråd, hälsa och säkerhet på arbetsplatsen samt planerad utvecklingen av dessa frågor. Avseende mänskliga rättigheter ska rapporten även spegla åtgärder för förebyggande mot brott av dessa. Avslutningsvis anger EU-direktivet att företag kan ta stöd från nationella och internationella ramar såsom FN Global Compact (2014/95/EU).

2.6.2 Svensk lagstiftning

Med anledning av det ovan beskrivna EU-direktivet implementerades så småningom lagstiftning i EUs medlemsstater. Det innebar att det i Sverige krävdes lagstiftning som överensstämde med målen i direktivet. En lagrådsremiss överlämnades därför i maj 2016 och lagändringen trädde följaktligen i kraft räkenskapsåret 2017. Direktivet resulterade i ett införande av ett lagstadgat krav på upprättande av hållbarhetsrapporter för större bolag i enlighet med 6 kap. 10 § ÅRL. I 6 kap. 11 § ÅRL stadgas att hållbarhetsrapporten får upprättas

som en skild handling från årsredovisningen, men att företagets revisor ska kontrollera hållbarhetsrapporten vid samma tidpunkt som årsredovisningen. Slutligen stadgas i 6 kap. 12 § ÅRL att de icke-finansiella upplysningarna ska öka förståelsen över utvecklingen av verksamheten, dess ställning och resultat och därav bestå av delar som mänskliga rättigheter, social, personal, miljö och anti-korruption. Ytterligare ska rapporten enligt paragrafen innehålla information kring företagets affärsmodell, policies, risker, riskhantering samt centrala resultatindikationer.

Syftet med den svenska lagstiftningen har varit att överensstämja med EU-direktivets syn på hållbarhetsrapportering, i synnerhet vad gäller faktorer som ökad transparens i miljömässiga och sociala frågor. Implementeringens utformning i svensk rätt kan emellertid ifrågasättas då kategorierna inte överensstämmer i antal med EU-direktivets råd. Detta då kategorierna "social" och "personal" skrivits med kommatecken mellan varandra och därmed kan tolkas som olika rapporteringskategorier, medan de i EU-direktivet avsågs tillhöra samma kategori.

2.6.3 GRI

Då reglering existerar både på europarättslig- och nationell nivå kan det ifrågasättas hur rapporteringen i själva verket bör utformas i praktiken och vad för principer som ska följas. I enlighet med existerande svensk lagstiftning stadgas enbart kravet av att redovisa, inte hur eller i vilken omfattning kategorierna ska redovisas. En vägledande lösning för många bolag har därför varit att följa den internationella standarden GRI, som enligt Tarquino et al. (2018) är den mest använda standarden för hållbarhetsrapportering globalt.

GRI inrättades 1997 av den ideella organisationen Coalition for Environmentally Responsible Economies (CERES) och är en icke-vinstdrivande organisation som tillhandahåller riktlinjer för utformningen av hållbarhetsredovisning. Detta i enlighet med Tripple Bottom Line som bygger på sociala, ekonomiska och miljömässiga aspekter. Avsikten är att företag ska ha de verktyg och riktlinjer som krävs för att kunna framställa en tillförlitlig och relevant hållbarhetsredovisning. GRI har vidare framfört en vision om att företag ska inkludera hållbarhetsaspekter i samtliga beslutsprocesser. Genom att följa de utformade riktlinjerna resulterar det i ökad transparens och legitimitet för läsaren och därmed även för eventuella intressenter samt en ökad jämförbarhet över tid mellan de redovisande organisationerna (Global Reporting Initiatives, u.å., A).

GRI-standarderna är strukturerade som en uppsättning sammanhängande standarder. De har utvecklats främst för att användas tillsammans för att hjälpa en organisation att utarbeta en hållbarhetsrapport som bygger på rapporteringsprinciperna och fokuserar på vad man benämner som "materiella ämnen". GRI-standarderna är vidare uppdelade i fyra serier. 100-serien kategoriseras som den universella och delas upp i tre delar. GRI 101, 102 samt 103. Dessa standarder innefattar information om redovisningsprinciper, om kontextuell information kring företaget och dess hållbarhetsredovisning samt om hur en organisation hanterar materiella ämnen. Standarderna 200, 300 och 400 inkluderas av flertalet mer specifika standarder. Dessa standarder är istället tillämpliga vid redovisningen av information kring företags påverkan relaterade till ekonomi, miljö och sociala aspekter. (Global Reporting Initiatives, u.å., A)

En organisation kan använda sig av utvalda GRI-standarder eller delar av dess innehåll för att rapportera specifik information, förutsatt att de relevanta tillämpade standarderna refereras korrekt. En rapport i enlighet med GRI-standarderna kan följaktligen antingen produceras som en fristående hållbarhetsrapport eller kan hänvisa till information som lämnas på olika platser och i olika format. Det kan exempelvis gälla hänvisningar i pappersbaserad form eller i elektronisk form. Varje rapport som utarbetas i enlighet med GRI-standarderna måste dock innehålla ett GRI-innehållsindex, vilket ska innehålla sidnummer eller URL för alla rapporter som rapporterats (Global Reporting Initiatives, u.å., A).

Att företags hållbarhetsredovisning är omfattande och av hög kvalitet har blivit allt viktigare för intressenterna, inte minst eftersom att intressenters beslut ofta baseras på redovisningen. GRI:s riktlinjer har följaktligen fokuserat på att skapa goda underlag för att intressenterna ska kunna ta korrekta och välgrundade beslut. Vidare ska hållbarhetsredovisningen vara transparent och därmed innehålla både positiva och negativa aspekter som speglar företagets arbete vad gäller de ekonomiska, sociala och miljömässiga aspekterna (Global Reporting Initiatives, u.å., A).

Forskning kring GRI och dess framgång i implementeringen visar olika resultat. Christofi, Christofi och Sisaye (2012) menar att det finns fyra huvudsakliga fördelar med att använda GRI-ramverket. Till att börja med kan det underlätta den interna ledningen. Ramverket hjälper också till att öka transparensen genom att vägleda vilken information som ska tillhandahållas. Vidare främjar GRI-rapporteringen relationen mellan företaget och lokalsamhället då information ska lämnas kring detta. Slutligen hjälper GRI till att ge tidiga varningar kring framtida vanskötsel av bolaget (Christofi, Christofi & Sisaye, 2012). Emellertid kritiseras GRI-

ramverket av andra forskare som menar att riktlinjerna inte uppfyller sitt syfte. Bebbington, Larrinaga och Moneva (2008) menar att riktlinjerna inte överensstämmer med strävan mot hållbar utveckling, utan snarare är ett verktyg för ledningen att legitimera sin verksamhet gentemot dess intressenter. I rapporten *The Global Reporting and Corporate Sustainability in Swedish Companies* (Hedberg & Malmberg, 2003) återfinns positiva aspekter av användandet av GRI, såsom att det underlättar den interna såväl som den externa kontrollen över hållbarhetsbegreppet, företaget erhåller legitimitet samt att det är ett bra kommunikationsverktyg gentemot intressenter.

2.6.4 Agenda 2030 och FN Global Compact

I september 2015 lanserade FN:s medlemsländer 17 globala mål för hållbar utveckling i världen (Regeringskansliet, 2016). Målsättningen är att dessa 17 mål, inklusive 169 delmål, ska fullföljas år 2030, på en internationell nivå i alla FN:s medlemsländer. Dessa mål inkluderar exempelvis att skydda mänskliga rättigheter, bekämpa klimatförändringarna, arbeta för jämställdhet, minska ojämlikheterna i samhället, sträva efter en hållbar konsumtion samt säkerställa hållbar energi för alla. Dessa mål har blivit välkända och appliceras i många olika sammanhang och FN gör det tydligt att alla tre områden, det vill säga social, ekonomisk och miljö, måste samverka för att möjliggöra en hållbar framtid (Regeringskansliet, u.å.).

Utöver Agenda 2030 antog FN år 2000 tio principer för ett hållbart företagande, det så kallade FN Global Compact. Dessa avser att vägleda företag i frågor gällande mänskliga rättigheter, arbetsrätt, miljö och anti-korruption (United Nations, u.å.). Sverige har ett nationellt nätverk, Global Compact Network Sweden, som bildades i april 2018 och har över 300 svenska medlemsorganisationer (Global Compact Network Sweden, u.å.). Ett medlemskap i nätverket innebär att organisationer förbinder sig att följa dessa tio principer i dess verksamhet, men det syftar också till att hjälpa och stärka dess medlemmar i arbete kring hållbarhet (Global Compact Network Sweden, u.å.).

3. Metod

Kapitel 3 redogör för metoden i undersökningen och därmed arbetsgången. I kapitlet motiveras de urval som gjorts i samband med exempelvis val av företag, intervjuer och undersökta årtal. Därutöver introduceras CONI-metoden som används för innehållsanalys av hållbarhetsredovisningarna samt den riktade innehållsanalysen som tillämpas på det erhållna intervjumaterialet.

3.1 Inledande litteraturgenomgång

För att få en djupare kunskap kring hållbarhetsbegreppet i allmänhet och hållbarhetsredovisning i synnerhet genomfördes initialt en litteraturstudie, vilket motsvarar det första steget i en forskningsprocess (Bryman & Bell, 2017). Det huvudsakliga arbetet bestod följaktligen av kartläggning och insamling av relevanta vetenskapliga artiklar med särskilt fokus på hållbarhetsredovisning inom den sociala aspekten. Enligt Bryman och Bell (2017) bör det i litteratursökningen bland annat tas hänsyn till tidigare teorier som är applicerade på problemet, vilka infallsvinklar som tidigare har studerats inom ämnet samt vilka författare som ligger bakom tidigare forskning. Detta ska göras med noggrannhet och i ett tidigt skede av forskningsprocessen för att finna gap i tidigare forskning och därmed kunna hitta en egen infallsvinkel (Easterby-Smith, Thorpe & Jackson, 2015).

Med hjälp av flertalet olika databaser såsom LUBsearch (Lunds Universitets databas), Business Source Complete och Business Retriever kunde artiklar samlas in som stöd till framställningen. Utöver detta återfanns också viss litteratur i böcker. De sökord som användes var bland annat sustainability reporting, hållbarhetsredovisning, energy sector, social sustainability och GRI. Den relevanta litteratur som hittades presenteras i de två första kapitlen kring bakgrund och problematisering samt i uppsatsens referensram. Samtlig litteratur presenteras i referenslistan i slutet av uppsatsen, i enlighet med referenshanteringssystemet "Harvard for LUSEM". Detta arbete ligger således till grund för, och motiverar val av, studiens syfte och frågeställningar kring den sociala aspekten av hållbarhetsarbete.

3.2 Urval och avgränsning

3.2.1 Val av bransch

Som beskrivits i inledningen är hållbarhetsredovisning och dess relaterade arbete ett omdiskuterat och högst aktuellt ämne. Med anledning av att den begränsade tidsaspekten samt

strävan att få ett djup i framställningen valdes att utföra en branschstudie, en av många nämnda analysenheter som kan undersökas (Bougie & Sekaran 2016; Easterby-Smith, Thorpe & Jackson, 2015). Att undersöka bolag inom samma bransch bidrar till behjälplighet i undersökningen beträffande jämförbarheten över tid (Christensen et al., 2016). Enligt Meek et al. (1995) spelar branschkaraktäristiska en huvudsaklig roll vid fokus och omfattning av hållbarhetsrapportering. Vidare menar Tagesson et al. (2009) att branscher vars verksamhet har en negativ påverkan på miljö och dess samhälle tenderar att rapportera mer kring hållbarhetsfrågor. Branscher som har stor miljöpåverkan, såsom olje- och gruvföretag, tenderar att rapportera mer kring miljöfrågor medan branscher som har en mer social påverkan, såsom finans- och serviceföretag, generellt rapporterar kring sociala frågor i en större utsträckning (Tagesson et al., 2009).

Valet av bransch diskuterades då skribenterna ville undersöka en central utmaning i dagens samhälle som påverkas kraftigt av det växande hållbarhetsarbetet. Under litteratursökningen framkom det att energibranschen står just inför en sådan utmaning, och att företagen måste förändra sitt hållbarhetsarbete för att uppnå de globala mål som presenteras i Agenda 2030 (Naturskyddsföreningen, 2019). Innovationsmyndigheten Vinnova framför även i en rapport att energi är en förutsättning för all verksamhet i dagens samhälle. Enligt samma rapport bärs Sveriges välfärd upp och effektiviseras av just energi (Vinnova, 2013). Vidare framgår det att energibranschen är en av de ledande branscherna globalt vad gäller hållbarhetsredovisning med hänsyn till implementering av GRI-ramverket (Alonso-Almeida, Llach & Marimon, 2014). Det får därför anses vara av intresse att undersöka hur energibranschen förhåller sig till de sociala frågorna inom hållbarhetsredovisning. Med denna motivering, samt med energins grundläggande problematik kring miljöpåverkan, kunde det konstateras att energibranschen var ett relevant val av bransch för studiens syfte.

Statistiska Centralbyrån delar in branscher i olika SNI-koder där energibranschen tillhör avdelning D, och huvudgrupp 35; "Försörjning av el, gas, värme och kyla". Definitionen av energibranschen är enligt Statistiska Centralbyrån följande:

"Denna avdelning omfattar försörjning med elkraft, naturgas, ånga och vatten via permanent infrastruktur (nät) bestående av ledningar, rör och rörledning. ... I avdelningen ingår därför drift av elverk och gasverk som producerar, kontrollerar och distribuerar elkraft och gas. Tillhandahållandet av värme och kyla omfattas också." - (Statistiska Centralbyrån, u.å.).

Energibranschen som helhet har ett flertal olika karaktäristiska drag. Branschens utveckling och framtid spelar enligt Vinnovas rapport (2013) en central roll för Sveriges välfärd. Geografiskt är företagen utspridda över hela landet och ägs ofta av kommuner. Branschen växer kontinuerligt, inte minst inom forskning och utveckling i arbetet kring att möjliggöra förnybara energikällor. Energianvändandet förväntas dubblas globalt från 2013 till 2050 vilket kräver bättre och mer miljömässigt användande. För att klara denna omställning behövs en förbättrad kompetensförsörjning inom branschen (Vinnova, 2013).

3.2.2 Val av företag och respondenter

Gällande urval av undersökningsobjekt, i detta fall energibolag, menar Bryman och Bell (2017) att det finns flera tillvägagångssätt. Efter val av bransch gjordes ett målstyrt urval av företag utifrån en lista av de 30 största energibolagen i Sverige (Energimarknaden, 2018; Bryman & Bell, 2017). Det målstyrda urvalet ansågs nödvändigt för att kunna besvara studiens syfte utifrån den givna tidsramen för arbetet. Samtliga av de 30 bolagen ansågs tillhöra energibranschen utifrån SNI-koderna som benämns ovan med bakgrund av branschklassificeringen av Statistiska Centralbyrån. För att belysa ytterligare aspekter kring hållbarhetsarbete togs kontakt med 15 energibolag på Energimarknadens lista. Dessa bolag uppfyllde minst två av tre rekvisit från lagkravet och syftet var att hålla intervjuer med hållbarhetsansvariga på bolagen.

Av de totalt 15 kontaktade företagen erhöles totalt 9 jakande svar om deltagande i undersökningen. Det stora intresset för att delta i undersökningen var överraskande med anledning av att Skärvad och Lundahl (2016) argumenterat för att det ofta är ett stort bortfall vid företags deltagande i vetenskapliga studier. Dock erhöles tre av svaren för sent för undersökningens datainsamling (från E.On., Bixia, och TelgeEnergi). Det resulterade i att dessa exkluderades från undersökningen. Bryman och Bell (2017) menar vidare att urvalets storlek är viktigt att beakta för att uppnå teoretisk mättnad. I bilaga 1 framgår en sammanställning av de undersökta bolagen samt storleken på dessa. Ett större antal bolag hade kunnat vara att föredra för att få ett bredare omfång på branschstudien, trots detta uppfyller de valda bolagen enligt skribenterna kraven för studiens teoretiska mättnad. Urvalet resulterade i att sex av de trettio största energibolagen i Sverige blev föremål för undersökningen; Mälarenergi, Varberg Energi, Vattenfall, Kraftringen, Öresundskraft samt Skellefteå Kraft. Intervjuer hölls med

respektive ansvarig för hållbarhetsrapportering på samtliga bolag. Urvalet av dessa respondenter föll sig därmed naturligt.

3.2.3 Val av rapporter och dess undersökta årtal

Då studien syftar till att undersöka om det kan urskiljas huruvida lagkravet skapat någon skillnad eller inte, har urvalet beträffande undersökta årtal gjorts med bakgrund av tidpunkten för införandet av lagkravet. Rapporten kom således att undersöka hållbarhetsrapporter från två år; 2016 och 2018. Lagkravet infördes i slutet av 2016 och kom därför att bli tillämpat först räkenskapsåret 2017. Det förelåg dock viss problematik beträffande att utgå från år 2017 i undersökningen, då vissa effekter av regleringen inte uppdagats i ett så tidigt skede, därför valdes istället 2018 som undersökningsår. Vidare var år 2018 det senaste rapporterade årtal vid genomförandet av studie och det ansågs därmed vara den mest aktuella återspeglings av företagets hållbarhetsarbete. För att besvara syftet användes följaktligen ett årtal innan lagkravets införande samt ett årtal efter att lagkravet infördes.

Det bör beaktas att 2016 ligger relativt nära i tid i förhållande till lagändringen, och att flertalet av de påverkade bolagen redan 2016 hållbarhetsredovisade i viss mån. Detta kan bland annat antas bero på EU-direktivet från 2014, och att många företag redan då visste att ett svenskt lagkrav skulle införas och börjat förbereda sig på detta. Ett årtal före införandet av direktivet hade då behövt väljas för att komma bort från detta dilemma. 2016 och 2018 var emellertid mer relevanta årtal i förhållande till studiens syfte då denna explicit ville undersöka skillnaden före och efter det svenska införandet av lagkravet.

3.3 Forskningsstrategi

Uppsatsens syfte är av beskrivande karaktär då verkligheten studeras utifrån de studerade aktörernas perspektiv och detta sedan beskrivs och uttrycks (Skärvad & Lundahl, 2016). Vidare ska studien designas på det vis som den bäst uppfyller sitt syfte (Easterby-Smith, Thorpe & Jackson, 2015). Alvehus (2014) menar dessutom att det är av stor vikt att den valda forskningsstrategin är förenlig med vad studien syftar till att undersöka. Två strategier har därför valts för att analysera framtagna data; CONI-metoden för tolkning av de undersökta hållbarhetsrapporterna samt riktad innehållsanalys tillämpad på intervjudatan.

3.3.1 CONI-metoden

Enligt Bryman och Bell (2017) är en innehållsanalys ett tillvägagångssätt som kan användas för att analysera texter genom att kvantitativt koda ett kvalitativt material i olika kategorier. Dessa kategorier och teman ska vara bestämda i förväg och systematiskt användas under analysen (Bryman & Bell, 2017). Enligt Bergström och Boréus (2012) är detta ett bra sätt att kunna använda data och analysera den i olika enheter. I syfte att granska de valda företagens hållbarhetsredovisningar har metoden *Consolidated Narrative Interrogation (CONI)* valts, utvecklad av Beck et al. (2010). CONI-metoden är en innehållsanalys som är speciellt utformad för att analysera innehållet i en hållbarhetsredovisning med hjälp av kvantitativa såväl som kvalitativa mått. Beck et al. (2010) beskriver metoden som både mekanistisk och tolkande (eng. *mechanistic and interpretative*). Den mekanistiska strategin består av att de undersökta texterna blir tolkade efter form och semiotiska antaganden som avspeglas genom att systematiskt räkna ord, meningar eller fraser då ett fenomen nämns i en text. Unerman (2000) nämner i sin forskning att en frekvent förekomst av ett fenomen till stor del kan mäta dess signifikans i texten. Vidare bygger den tolkande strategin på att djupare kunna analysera texter genom att kategorisera innehållet för att förstå vad och varför detta kommuniceras (Beck et al. 2010). Detta tillvägagångssätt medför därmed en mer kvalitativ analys av materialet. Genom att kombinera den mekanistiska och den tolkande strategin bidrar CONI-metoden med en matrisliknande innehållsanalys som ger en djup analys av de granskade hållbarhetsrapporterna (Beck et al. 2010).

CONI-metoden består av tre olika delar som tillämpas i kronologisk ordning. Det första steget handlar om att dela in och kategorisera det empiriska materialet i olika teman för att sedan vidare kunna analysera det. Detta mäter därmed innehållets variation. Den traditionella CONI-metoden består av 12 olika kategorier med totalt 48 stycken underkategorier (Beck et al. 2010). Då denna ursprungliga metod främst syftar till att undersöka de miljömässiga aspekterna av hållbarhetsredovisning har metoden modifierats och andra kategorier valts för att uppfylla syftet med just denna studien.

Det andra steget i metoden består av att kvalitativt analysera det framtagna materialet i nivåer från 0 till 5 och analyserar innehållets kvalitet. Nivå 1 är den lägsta beskrivande nivån som ger minst information och djup kring ämnet, medan nivå 5 symboliserar ett väl beskrivet fenomen styrkt av bland annat siffror och jämförelser mellan år. Beck et al. (2010) skriver att en "etta" är rent berättande och kan därför ifrågasättas i dess innehållsvärde. Nivå 3 till 5 beskriver dock

ett ämne med numeriska tal och kan därför anses ha med stoff bakom dess påstående. Slutligen betyder nivå 0 att fenomenet inte omnämns alls (Beck et al., 2010).

Det tredje och sista steget är en kvantitativ semiotisk analys som består av en volymetrisk mätning av förekomsten av ord, fraser och begrepp. Detta steg grundar sig i de kategorier som väljs ut i steg 1 och mäter numeriskt förekomsten av dessa underkategorier. Ju fler gånger exempelvis ett ord nämns i en rapport, desto större betydelse anses det ha för rapportens innehåll (Beck et al. 2010).

3.3.2 Tillämpning av CONI-metoden

Precis som CONI-metoden föreslår har den modifierade versionen som skapats för denna rapport tillämpats i de tre ovan nämnda stegen. Fyra huvudsakliga kategorier har valts för att analysera den sociala aspekten av hållbarhetsrapporterna. Till samtliga kategorier valdes ett antal underkategorier som avspeglar mer konkret vad som identifierades i hållbarhetsredovisningarna (se tabell 1). Kategorierna och efterföljande underkategorier valdes i syfte av den forskning som finns kring hållbarhetsredovisning med fokus på den sociala aspekten samt för att kunna besvara studiens frågeställningar.

Den förstnämnda kategorin, *intressenter*, valdes då Matos och Silvestre (2013) i sin forskning kring energibolag hävdar att intressentrelationerna och den kommunikation ett företag har med dessa är en nyckelkomponent i rapportering kring miljömässiga och sociala aspekter. Underkategorierna har valts då dessa, enligt Deegan och Unerman (2011), är de vanligaste intressenterna till en hållbarhetsrapportering. Dessutom syftar denna kategori till att samla in information kring energibolagens intressenter för vidare applicering av den valda intressentteorin. Som nämnts i problematiseringen menar Gray och Milne (2004) att reglering är det enda sättet att få företagen att hållbarhetsrapportera ordentligt. Av den anledningen har kategorin *reglering och ramverk* valts för att undersöka vilka standarder och principer som kommit att påverka verksamheterna för att senare kunna jämföra dem och dra slutsatser.

Vidare har den *sociala aspekten* delats upp i *internt och externt* där kommunikativa skillnader av det sociala arbetet inom och utanför företagen undersökts. Uppdelningen av sociala aspekter i internt och externt motiveras av Tagesson et al. (2009) studie genom förslag kring vidare forskning. Underkategorierna har härstammat främst från de riktlinjer GRI ger kring rapportering av sociala aspekter, det vill säga GRI 400 avseende sociala standarder. Exempelvis

behandlar standard 403 hälsa och säkerhet, 404 utbildning, 406 diskriminering, 412 mänskliga rättigheter och 413 lokalsamhällen (Global Reporting Initiative, u.å, B). Ordet arbetsmiljö tar bland annat stöd i Arbetsmiljöverkets föreskrift kring “Organisatorisk och Social Arbetsmiljö” (2016), ordet jämställdhet motiveras av diskrimineringslagen (2008), och medarbetare ses som en intern intressent enligt Deegan och Unerman (2011). Vidare har inspiration tagits från Agenda 2030 då samtliga valda företag förhållit sig till dessa mål. Här har orden samhällsnytta och samarbetspartner valts i enlighet med mål 11 respektive mål 17 (Regeringskansliet, u.å.). Ordet sponsring valdes då detta ord ofta sammankopplas med företagets sociala arbete och kan därmed ses som en extern social aspekt i företagets hållbarhetsredovisningar (Pfau et al., 2008). Definitionen av respektive kategori, definierat av skribenterna själva, samt dess valda underkategorier presenteras i tabellen nedan (se tabell 1). Den forskning som presenteras för respektive kategori har nämnts i uppsatsens tidigare kapitel. Forskningen visar en koppling till huvudkategorierna och är inte nödvändigtvis specifikt kopplad till var och en av underkategorierna. Detta med anledning av att flera forskare kan täcka in ett flertal av de valda underkategorierna. Exempelvis innefattar tidigare forskning om intressenter flera av de valda underkategorierna.

Kategori	Definition	Underkategori	Tidigare forskning
<i>Intressenter</i>	Aktörer som påverkar och påverkas av verksamheten	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kunder 2. Ägare 3. Leverantörer 4. Medarbetare 5. Samhället 	<p>Stubbs & Higgins (2014) Fernando & Lawrence (2014) Freeman (1984) Hahn & Kühnen (2013) Wu och Wokutch (2015) Guthrie, Petty & Ricceri, 2006</p>
<i>Reglering och ramverk</i>	Standarder och principer som påverkar bolagens verksamheter	<ol style="list-style-type: none"> 1. GRI 2. EU-parlamentets 3. Agenda 2030 4. FN Global Compact 5. Svensk lagstiftning 	<p>Gray & Milne (2004) Ahrne & Boström (2004) FN Global Compact (u.å.) English & Schooley (2014) Regeringskansliet (2016) Kaya (2016) Alonso-Almeida, Llach & Marimon (2014)</p>
<i>Interna sociala aspekter</i>	Aspekter som påverkar hur företaget arbetar internt med sitt sociala fokus	<ol style="list-style-type: none"> 1. Medarbetare 2. Diskriminering 3. Jämställdhet 4. Hälsa 5. Utbildning 6. Arbetsmiljö 	<p>Deegan & Unerman (2011) Porter & Kramer (2011) Europaparlamentets resolution Diskrimineringslagen (2008) GRI standarder: 403, 404, 406 Arbetsmiljöverket. (2015) Matos & Silvestre (2013)</p>
<i>Externa sociala aspekter</i>	Aspekter som påverkar hur företaget arbetar externt med sitt sociala fokus	<ol style="list-style-type: none"> 1. Mänskliga rättigheter 2. Lokalsamhället 3. Sponsring 4. Samhällsnytta 5. Samarbetspartner 	<p>GRI standarder: 412, 413 Agenda 2030: mål 11, 17 Deegan, Rankin & Vought (2000) Pfau et al. (2008) Buhr (2007) Adams & Narayanan, 2007</p>

Tabell 1: Sammanställning av modifierad CONI-metod

Det andra steget i CONI genomfördes med hjälp av en direkt översättning från engelska till svenska av nivåernas kategorisering för att koda materialets kvalitativa djup (se tabell 2). Med avstamp i de interna och externa sociala kategorierna sorterades hållbarhetsrapporterna och analyserades för att urskilja på vilken nivå företagen beskrivit de olika underkategorierna. Dessa begrepp har med hjälp av programmet "Förhandsvisning" (Mac version 10.1) letats upp. Då några av rapporterna var webbaserade fick detta göras online med hjälp av MacBooks sökfunktion i Google Chrome (command + f) där samtliga flikar i företagens webbaserade hållbarhetsrapporter undersökts. All relevant information runt omkring ordet har sedan granskats för att vidare kunna koda underkategorin till en specifik nivå. Vid situationer då det har varit flera olika kategorier som beskrivits i hållbarhetsrapporterna har den högsta nivån utgjort den slutgiltiga nivån. Detta har sedan presenterats i resultatdiagrammen. Samtliga av de elva sociala underkategorierna har använts för att få fram ett resultat per respektive år 2016 och 2018. All nivå-kategorisering har gjorts av samma två personer för att möjliggöra en gemensam och likartad bedömning för de undersökta hållbarhetsrapporterna. I syfte att öka trovärdigheten och tydliggöra tolkningen av nivåerna presenteras nedan ett exempel på varje nivå. Resultaten lades slutligen in i ett Excel-dokument som möjliggjorde skapandet av jämförande diagram som presenteras i empiri-avsnittet nedan.

Nivå	Definition	Exempel
0.	Ingen förekomst.	-
1.	Upplysningar som behandlar frågeställningar relaterat till kategoridefinition; ren berättelse. Tillför	<i>"Något som vi inte behöver förändra utan snarare fortsätta utveckla, är som sagt vårt arbete för ett hållbart samhälle. Här gör vi massor och vi gör det</i>
2.	Upplysningar som behandlar frågeställningar relaterat till kategoridefinition som tillför detaljer; ren berättelse. Förklaring, bidrar med mer	<i>"Fram till årsskiftet hade det gått 563 dagar sedan den senaste arbetsskadan med sjukfrånvaro inträffade på Varberg Energi. Ett glädjande kvitto på vårt säkerhetstänk som vi gör allt vi kan för att</i>
3.	Upplysningar som behandlar frågeställningar relaterat till kategoridefinition på ett numeriskt sätt; rent kvantitativt. Bidrar med numerisk	<i>"Analysen visade att årsförbrukningen var drygt 577 000 kilowatt-timmar lägre än tidigare" - Öresundskraft 2016</i>
4.	Upplysningar som behandlar frågeställningar relaterat till kategoridefinition på ett numeriskt sätt, inklusive kvalitativa förklaringar, berättande och kvantitativt. Innehåller extra detaljer och en förklaring av	<i>"Vi producerar el från förnybara energikällor. Under 2016 producerades totalt 762 GWh värme och 4 056 GWh el...Vattenkraften, vår största energikälla, kommer främst från Skellefteälven men även från Piteälven, Indalsälven och några mindre vattendrag." - Skellefteå Kraft, 2016</i>
5.	Alla numeriska uppgifter inom kategorin inklusive kvalitativa uppgifter som visar årsjämförelser; berättande, kvantitativt och jämförbart. Numerisk information med jämförelser (typiskt trend-, mål-, eller branschmedelvärde).	<i>"Vårt mål är att könsfördelningen på chefspositioner ska följa fördelningen i hela företaget och därigenom förbättra vårt jämställda ledarskap genom ett minskat gap mellan kvinnliga och manliga chefer. 2018 kom vi ytterligare ett steg närmare vårt mål då andelen kvinnor av rekryterade chefer låg över 33%, vilket ökade andelen kvinnliga chefer från 23% under 2017, 22% under 2016 och 19% under 2015</i>

Tabell 2: Definition av nivåerna i CONI-steg 2 med exempel

Implementering av steg tre av CONI-metoden gjordes med utgångspunkt i samma underkategorier som valts i steg 2, det vill säga de interna och externa sociala aspekterna. Dessa ord har på samma sätt som i steg 2 sökts efter i samtliga hållbarhetsrapporter (i PDF-format eller online) för att undersöka frekvensen av dem. Detta steg utfördes av en person då skribenterna insåg att det uppstod skillnader när olika datorer användes till att söka efter orden, på grund av olika uppdateringar av programvara. I syfte att inkludera alla relaterade ord till de olika kategorierna användes trunkeringar av flertalet av orden såsom *samhäll** för att exempelvis kunna få fram ord som samhällsnytta, samhälle, samhällsbidrag etc. Trunkeringarna på orden samt möjliga utfall på sökorden presenteras i bilaga 2. Alla sökresultat har inkluderats, trots medvetenhet kring att orden inte nödvändigtvis står i det sammanhang som kategorierna avser, vilket Bergström och Boréus (2012) menar är en svårighet med

innehållsanalyser. Med liknande felkälla på samtliga bolag konstaterades emellertid att detta var ett mer objektiva tillvägagångssätt än att skribenterna skulle göra en tolkning av vilka ord som var relevanta och inte. Det bör även nämnas att en högre frekvens av ord kan ha en korrelation till antalet sidor på hållbarhetsredovisningen. Då sidantalet skiljer sig företagen emellan kan detta delvis vara en förklaring till olika frekvenser av ord.

3.3.3 Intervjumetod och genomförande av intervjuer

Enligt Bryman och Bell (2017) utgör intervjuer den vanligaste metoden vid kvalitativ datainsamling. Analysen av hållbarhetsrapporterna ger en tydlig bild av företagens kommunikation kring dess hållbarhetsarbete, men ger inte möjlighet till vidare följdfrågor. Därmed ansågs det ge studien ett ytterligare djup att inkludera intervjuer med bolagens hållbarhetsansvariga vilket totalt sett resulterade i sex stycken intervjuer. Intervjuerna som genomfördes var av semistrukturerad karaktär för att ge möjlighet till kvalitativt djup i undersökningen men samtidigt möjliggöra en jämförelse företagen emellan (Bryman & Bell, 2017). Uppföljnings- och sonderingsfrågor var anpassade till situation och företag medan de standardiserade frågorna stärkte trovärdigheten och underlättade jämförelsen företagen emellan. Samma intervjuguide användes till samtliga intervjuer, vilken baserades på ett antal teman som bestämts i förväg. Dessa teman syftade till att få en bred och generell uppfattning av företagets hållbarhetsarbete likväl som att ställa mer specifika frågor kring det sociala arbetet samt företagets intressenter. Enligt Bryman och Bell (2017) kan ordningen på frågorna i en semistrukturerad intervju variera, dock fanns en bestämd intervjuguide som bas (se bilaga 3). De standardiserade frågorna är således till för att bibehålla struktur och reliabilitet medan uppföljnings- och sonderingsfrågorna fördjupar och utvecklar specifik information kring olika teman.

Intervjuerna inleddes med en kort introduktion av arbetets syfte och frågeställningar, samt upplägget på intervjun. Med stöd från Skärvad och Lundahl (2016) planerades intervjufrågornas ordning, där de inledande bakgrundsfrågorna ställdes först för att respondenten skulle känna sig bekväm. Frågorna utgick från att respondenten skulle berätta generellt kring dess roll, företagets tidigare hållbarhetsarbete och kort hur de idag arbetar med hållbarhetsfrågor. Intervjun fortsatte genom att ställa mer specifika frågor exempelvis kring vilka ramverk de använder sig av, vilka dess viktigaste intressenter är, hur de jobbar med sociala frågor och hur de planerar att utveckla sitt sociala arbete. Totalt sett ställdes elva stycken huvudsakliga frågor, och intervjuerna omfattade mellan 24 till 44 minuter (se bilaga 3 & 4). Ett

verktyg som användes under intervjuerna var att ibland skapa en paus mellan två frågor för att ytterligare ge respondenten möjlighet att utveckla sina svar (Bryman & Bell, 2017). Ytterligare värderades intervjuplatsen då skribenterna var noga med att välja ett tyst rum utan störningsmoment.

På grund av geografiska dilemman genomfördes samtliga intervjuer utom en (Kraftringen) per telefon. Det var alltså tids- och kostnadsperspektiven som var övervägande faktorer till att telefonintervjuer genomfördes. Enligt Bryman och Bell (2017) kan en telefonintervju anses vara lika, om inte mer, representativ som en direkt intervju. Den direkta intervjun tillåter dock intervjuaren att uppmärksamma gester och minspel vilket inte en telefonintervju gör. Respondenten kan å andra sidan låta sina svar påverkas av bland annat intervjuarens kön, klass, ålder samt etnisk bakgrund vilket ger en missvisande bild vid direkta intervjuer (Bryman & Bell, 2017). I syfte att skapa en så objektiv bild av intervjuerna som möjligt närvarade alla tre skribenter vid samtliga intervjuer. En person ansvarade för att ta anteckningar under intervjun, en annan ledde intervjun och ställde de flesta frågor medan en tredje var en mer "passiv" intervjuare som ställde följdfrågor vid behov (Bryman & Bell, 2017). Samtliga intervjuer spelades in och transkriberades efter intervjun. Intervjudokumentation, det vill säga anteckningarna och transkriberingen, samlades i ett separat dokument som sedan analyserades med hjälp av den riktade innehållsanalysen som beskrivs nedan.

3.3.4 Riktad innehållsanalys

Innehållsanalys kan göras genom två tillvägagångssätt, antingen genom en kvalitativ analys eller genom en kvantitativ analys. Enligt Elo och Kyngäs (2008) går det vidare att dela in innehållsanalysen i ett induktivt eller deduktivt förfarande. Den induktiva innehållsanalysen används ofta när det inte finns någon tidigare forskning där fenomenet behandlats eller undersökts. En deduktiv innehållsanalys är å andra sidan användbar när en tidigare teori ska testas i en ny situation eller för att jämföra olika kategorier över tid (Elo & Kyngäs, 2008). Innehållsanalys är vidare en metod som analyserar verbal eller visuell kommunikation (Hsieh & Shannon, 2005). Med anledning av studiens syfte har en riktad innehållsanalys tillämpats vid tolkning av intervjudatan, vilken också kan klassificeras som deduktiv. Målet med tillämpningen av teorin är att validera eller utvidga tidigare forskning eller resultat med hjälp och bakgrund av vedertagna teorier (Hsieh & Shannon, 2005).

Den riktade innehållsanalysen baseras enligt Hsieh och Shannon (2005) på olika steg för att underlätta metodiken. Till en början skapas ett antal kategorier med utgångspunkt i tidigare forskning och existerande teorier. I syfte att vidare specificera svaren utifrån de valda kategorierna rekommenderas att intervjufrågorna inledningsvis är av en mer öppen karaktär för att sedan riktas mer mot de förutbestämda kategorierna. Nästa steg i innehållsanalysen består av att tolka den transkriberade intervjudatan genom kodning av de svar som erhållits. Detta steg kan delas upp i två strategier. Den första avser att först markera all data som verkar användbar för att sedan koda in i de valda kategorierna medan den andra strategin utgår från att kodningen sker direkt. Den förstnämnda strategin rekommenderas då all data ska samlas upp för att ha en mer öppen tolkning och inte gå miste om någon data. Den andra strategin, det vill säga initial kodning, förutsätter att forskarna inledningsvis är mer säkra på kategorierna och att förutfattade meningar inte styr kodningen. Den riktade innehållsanalysen består vidare i att utreda om det exempelvis går att kartlägga kvantitativa mått på frekvensen av kategorierna (Hsieh & Shannon, 2005).

3.3.5 Tillämpning av riktad innehållsanalys

Den riktade innehållsanalysen har tillämpats på intervjudatan genom ett antal olika steg beskrivet ovan. Först och främst valdes ett antal kategorier ut som ansågs vitala för att uppfylla studiens syfte och frågeställningar. För att möjliggöra jämförbarhet mellan datan från de valda hållbarhetsrapporterna och intervjudatan från företagsrepresentanterna valdes samma kategorier och underkategorier som i CONI-metoden (se tabell 1). Under intervjun ställdes öppna frågor kring företagets hållbarhetsrapportering och mer specifikt kring deras sociala arbete. Efter att de inspelade intervjuerna transkriberats började den initiala kodningen (strategi två) av datan. Detta då kategorierna tidigare verifierats genom applicering av CONI-metoden samt att förutbestämda kategorierna varit nödvändiga för att besvara studiens frågeställning och syfte. Datan färgkodades in i kategorierna interna sociala aspekter (gul), externa sociala aspekter (blå) och övrigt kring reglering och intressenter (röd). Att färgkoda det transkriberade materialet är ett tillvägagångssätt som också rekommenderas av Ryan och Bernard (2003). All markerad text plockades därefter ut för respektive företag och viktig information sammanställdes för att utgöra del av empirin. För att öka trovärdigheten och minska risken för subjektiva tolkningar styrks intervjuerna med citat från den transkriberade texten. Med anledning av att den information som erhållits genom intervjuer kommer ifrån hållbarhetsansvariga på respektive företag skapas en skildring utifrån bolagens perspektiv.

En tillämpning av erhållna svar och teorier gjordes sedan. Genomgående under innehållsanalysen beaktades att skribenterna omedvetet innehar förutfattade meningar och därmed kan agera partiskt i tolkningen. De kategorier som valts ut med bakgrund av tidigare forskning motiverar dock valen då detta gjorts med syfte att utveckla forskningsläget. Viss kritik som även bör uppmärksammas vid intervjuförfarandet är att svaren inte ska tolkas eller vinklas i den riktning som vi förväntat oss att respondenterna ska svara.

3.4 Etiska överväganden

Vid samhällsvetenskaplig forskning finns det ett antal etiska överväganden som uppsatsens skribenter bör förhålla sig till. Då intervjuerna planerats och genomförts har dessa aspekter tagits i beaktning till den mån som anses rimlig för studiens omfattning. Några av de huvudsakliga etiska övervägandena Bryman och Bell (2017) diskuterar är; samtyckeskravet, nyttjandekravet, konfidentialitetskravet och informationskravet. Dessa fyra områden är även rekommenderade av Vetenskapsrådet (u.å.) som forskningsetiska principer. Genom att skicka ut ett mail till samtliga respondenter innan intervjuens genomförande togs flertalet av dessa aspekter i beaktning. Respondenterna som givit samtycke till att vara med i undersökningen fick information om att deltagandet var helt och hållet frivilligt och att möjligheten fanns att avbryta sin delaktighet i intervjun under vilken tidpunkt som helst.

Vidare gavs det information kring att nyttjandet av informationen som framkom under intervjun enkom skulle användas till denna studie. Konfidentialitetskravet bemöttes genom att alla respondenter gavs möjlighet att vara anonyma med namn, men för uppsatsens trovärdighet krävs ändå att företagets namn samt den anställdes befattning på företaget måste nämnas. Ingen av respondenterna ville dock vara anonym. Slutligen har informationskravet beaktats då samtliga respondenter innan intervjun delgivits information kring uppsatsens syfte och frågeställningar, att företagets hållbarhetsredovisningar också kommer granskas i undersökningen, intervjutidens längd samt information kring att intervjun i sin helhet kommer att spelas in.

3.5 Metodreflektion

Likväl som i andra rapporter och studier kan metodval och tillvägagångssätt kritiseras och ifrågasättas. Enligt Bryman och Bell (2017) föreligger tre huvudsakliga kriterier som bör

diskuteras i relation till den samhällsvetenskapliga undersökningens kvalitet och trovärdighet; validitet, reliabilitet samt replikerbarhet.

Validitet är ett begrepp som enligt Bryman och Bell (2017) mäter hur väl datan överensstämmer med de teorier som har valts, och därmed hur relevant undersökningen verkligen är. Det definieras enligt Skärvad och Lundahl (2016, s. 108) som "*frånvaron av systematiska mätfel*". Bryman och Bell understryker att det finns flera olika typer av validitet såsom begrepps-, intern- och extern validitet. Begreppsvaliditeten värderar huruvida begreppen verkligen mäter det de avser att mäta, och spelar störst roll i den kvantitativa forskningen. Den interna validiteten är snarare relaterad till kausalitet, det vill säga om det exempelvis kan konstateras att en förändring i variabel x verkligen är direkt påverkad av y , eller om det kan finnas andra faktorer som också påverkar denna förändring, såsom z . Slutligen beskrivs den externa validiteten som generaliserbarheten av en undersökning, varpå Bryman och Bell (2017) argumenterar för vikten av ett noggrant urval. LeCompte och Gomez (1982) argumenterar dessutom för att extern validitet är svårt att helt uppnå i en kvalitativ undersökning. Slutligen nämner även andra forskare validiteten som ett av de viktigaste kriterierna för att mäta kvaliteten på en undersökning (Holme & Solvang 1996; Heale & Twycross 2015; Jacobsen 2000; Skärvad & Lundahl, 2016).

Reliabilitet, å andra sidan, definieras som "*frånvaron av slumpmässiga mätfel*" (Skärvad & Lundahl, 2016, s. 110). Bryman och Bell (2017) beskriver reliabilitet i termer huruvida en undersökning hade fått samma resultat om den hade gjorts igen, eller om det snarare är tillfälliga och/eller slumpmässiga faktorer som påverkar resultatet. Även reliabilitet delas, enligt Bryman och Bell (2017), upp i tre aspekter; intern reliabilitet, stabilitet och interbedömarreliabilitet. Intern reliabilitet mäter korrelationen mellan mått, exempelvis om svar från flera respondenter eller mätningar slutligen ska utgöra en totalsumma. Överensstämmelsen mellan dessa avgör huruvida studien har intern reliabilitet. Vidare mäter stabilitet också korrelationen mellan två svar, men detta om det görs på samma testperson två gånger. Interbedömarreliabilitet berör subjektiva bedömningar och överensstämmelsen mellan dessa, exempelvis vid en innehållsanalys då data ska kodas in i olika kategorier (Bryman & Bell, 2017).

Replikerbarhet är slutligen ett begrepp som Bryman och Bell (2017) framställer som möjligheten för andra forskare att upprepa undersökningen och komma fram till samma slutsats. Detta för att andra ska kunna säkerställa och kontrollera en studies trovärdighet och äkthet. För

att kunna replikera undersökningen är det därav viktigt att beskriva sin forskningsprocess och tillvägagångssätt i detalj (Guba & Lincoln, 1994).

Först och främst kan validiteten diskuteras gällande CONI-metoden och dess applicering. Det har tidigare nämnts att metoden härstammar från granskning av miljörapportering. Det bör dock poängteras att metoden har modifierats till att granska det som studien syftar till att undersöka, det vill säga den sociala aspekten av hållbarhetsarbete. Begreppsvaliditeten i detta fall kan relateras till de underkategorier som valts. Det är skribenternas egna tolkningar som har utformat den modifierade metoden och dess applicering på datan, och kan därför antas vara subjektivt. För att möjliggöra en objektiv tolkning, och för att begreppen ska mäta det de avsett att mäta, har underkategorierna motiverats med stöd av tidigare forskning. Avseende den interna validiteten ses en begränsning i studien då det är svårt att konstatera kausala samband mellan lagförändringen och den sociala hållbarhetsredovisningen. Skribenterna är medvetna om att det finns andra yttre faktorer som också har en påverkan på huruvida framställningen av hållbarhetsarbetet inom den sociala aspekten ändrats mellan åren 2016 och 2018. Studien blir till viss del subjektiv då det, trots vetenskaplig och relevant motivering till de valda underkategorierna, är skribenterna som gjort urvalet av vad som ska undersökas. Mer objektivitet hade kunnat fås om originalversionen av CONI, eller någon annan etablerad metod, hade valts. Då hade valet av nya underkategorier inte nödvändigtvis behövt göras av skribenterna, utan hade kunnat motiveras av rent vetenskaplig grund. En modifierad version gjordes emellertid för att kunna undersöka studiens syfte kring de sociala aspekterna och för att kunna skapa ett bättre och mer originellt bidrag till forskningen. Urvalet av dessa kan därmed konstateras uppnå extern validitet.

Fortsättningsvis kan reliabiliteten kring CONI-metoden belysas. Steg 3 i CONI anses reliabel och innehar stabilitet med hänsyn till att det är rent kvantitativa ordfrekvenser som undersökts. Då metoden är en typ av innehållsanalys kan kodningen av underkategorierna i nivå 2 relateras till interbedömarreliabiliteten. Denna kodningen, med nivå 0–5, härstammar från originalversionen av CONI (se tabell 2) och är endast en direkt översättning av kodningsschemat från engelska till svenska. Därmed kan upplägget av kodningen anses reliabel, dock är själva kodningen i sig till viss del en subjektiv bedömning.

Vidare kan trovärdigheten och kvaliteten av undersökningen också diskuteras med hänsyn till intervjumetoden och den riktade innehållsanalysen. Trots att validiteten i en kvalitativ

undersökning är svår att uppnå (LeCompte & Gomez, 1982), bör den tas i beaktning och reflekteras över. Begreppsvaliditeten är relaterad till de frågor som ställdes under intervjun, och huruvida dessa verkligen var kopplade till studiens teorier och forskningsfrågor. Då intervjuerna var semistrukturerade fanns det en ambition att vara så öppen som möjligt i utformningen av intervjuguiden vilket resulterat i att vissa svar senare inte kunnat kopplas till teorierna och forskningsfrågorna. Däremot ansågs resultaten tillfredsställande i sin omfattning för att kunna användas som data i undersökningens empiriavsnitt. Fortsättningsvis är urvalet av både företag och respondenter kopplat till den externa validiteten. Som tidigare nämnt kontaktades vissa företag av bekvämlighetsskäl i och med att en etablerad kontakt redan fanns. Därmed var inte urvalet av slumpmässig natur. Om andra företag och/eller andra respondenter hade ingått i undersökningen hade utfallet kunnat se annorlunda ut.

Fortsättningsvis är även reliabiliteten kring intervjuerna och den riktade innehållsanalysen ett ämne som bör uppmärksammas. Vid användning av en semistrukturerad intervjumetod kan uppbyggnaden av frågor, och mer specifikt dess uppföljnings- och sonderingsfrågor, variera intervjutillfällena emellan (Bryman & Bell, 2017). Detta gör att den interna reliabiliteten kan diskuteras. Före genomförandet av intervjuerna samlades dels information in kring företagets tidigare hållbarhetsarbete, dels utfördes genomläsning av hållbarhetsrapporterna. Detta för att vara påläst kring varje specifikt företag för att kunna ställa bättre och mer riktade följdfrågor till respektive respondent. Användandet av telefon vid intervjutillfällena medförde även en risk av utebliven information, och kan ha kommit att påverka stabiliteten i undersökningen. Företeelser som minspel och gester tas inte upp vid telefonintervjuer vilket gör att information om exempelvis tveksamhet utesluts (Bryman & Bell, 2017). Interbedömarreliabiliteten är slutligen ett område som bör tas upp i relation till den riktade innehållsanalysen av intervjuerna. Trots att denna gjordes med hjälp av ett färgkodningsschema av de transkriberade intervjuerna går det inte att undvika att subjektiva tolkningar varit tvunget att göras för urvalet av vilken information som skulle komma att presenteras i empirin.

För att skapa en replikerbar studie har det tagits noga hänsyn till att beskriva tillvägagångssättet i metoderna. Det har alltså strävat efter att skapa en så transparent studie som möjligt. Replikerbarheten i CONI-metoden ses som trovärdig då samma svar troligen hade kunnat fås av andra forskare om dessa gjorde om studien på nytt. Dock finns det svårigheter att skapa replikerbarhet i de kvalitativa intervjuerna då intervju svaren hos respondenterna inte kan antas bli exakt likadana om intervjuerna skulle göras om. Slutligen kan intervjumaterialet samt

hållbarhetsrapporterna ifrågasätts då företagen kan antas sträva efter att glamoriserat sitt företag mot offentligheten genom denna kommunikation. Därmed är en kritisk granskning svår att uppnå i enlighet med att undersöka företagets faktiska hållbarhetsarbete. Då studien dock undersöker framställningen av hållbarhetsarbetet anses ändå CONI-metoden samt intervjuförandet vara adekvata tillvägagångssätt för att göra informationen enklare att överblicka. Risken kring brist på objektivitet togs avslutningsvis i beaktning vid genomförandet av intervjuerna och vid analys av de skriftliga rapporterna.

4. Empiri

Empiriavsnittet består av en sammanställning av den data som insamlats för studiens syfte. För att erhålla stringens presenteras datan per respektive företag i följande ordning; en kort presentation av varje företag, resultat från CONI-analys av hållbarhetsrapporterna samt sammanställning av intervjuerna med företagsrepresentanterna. I bilaga 4 presenteras namn och roll på företagsrepresentanter samt intervjutiden och tidpunkt för intervju. Vidare presenteras dessutom två diagram per företag med CONI-analysens resultat uppdelat på de interna samt de externa faktorerna från steg 2 respektive steg 3, vars data härstammar från bilaga 5.

4.1 Mälarenergi

Bakgrund av bolaget

Mälarenergi är helägt av Västerås stad där de också är verksamma och har cirka 700 anställda. Bolaget har hållbarhetsredovisat sedan 2014 enligt GRI:s standarder, vilket visas i respektive hållbarhetsredovisning från 2016 och 2018. Valet av regelverk motiveras enligt bolaget av att GRI varit mest stabilt över tid då det är en internationell överenskommelse. I takt med att hållbarhetsrapporterna ökat i omfattning har omfattningen i årsredovisningarna också minskat då bolaget velat undvika dubbelt arbete.

Resultat av hållbarhetsrapporter

I Mälarenergis rapport från 2016 redovisas exempel på åtgärder som vidtagits för att nå en attraktionskraft hos potentiella medarbetare. Förutom att beskriva de syften och mål som Mälarenergi har, framgår även kvantitativ information vilken uppfyller nivå 5. Vad gäller jämställdhet kvantifieras i hållbarhetsrapporten även siffror på detta. Dessutom beskrivs mål beträffande könsfördelningen i bolaget, bland annat nämns att Mälarenergi verkar för jämställdhet med avseende på både män och kvinnor.

“Kortsiktigt mål är att andelen kvinnliga chefer ska spegla könsfördelningen inom hela organisationen som är 30/70. Idag är 28 % (26 % 2015) av cheferna kvinnor.” - Mälarenergi, 2016.

Med anledning av ovanstående citat ansågs utformningen av texten samt omfattningen av kategorin i rapporten klassificeras under nivå 5. Vidare presenterar Mälarenergi även år 2018

omfattande information gällande både sina *medarbetare* och sitt *jämställdhetsarbete*. Den slutliga bedömningen resulterade därför i att nivå 5 även uppnåddes under 2018.

I 2016 års rapport skildras Mälarenergis arbete kring hälsa och säkerhet i hög grad. I rapporten från 2018 redovisas däremot inte lika detaljerad information i ämnet vilket leder till att underkategorin *hälsa* istället når upp till nivå 4. Vidare har det under 2018 börjat redovisas för *mänskliga rättigheter* varför man uppnått nivå 2. Resterande kategorier gällande det externa uppnår samma nivå-resultat både 2016 och 2018 där *samhällsnytta* och *samarbetspartner* är de mest informativa externa kategorierna.

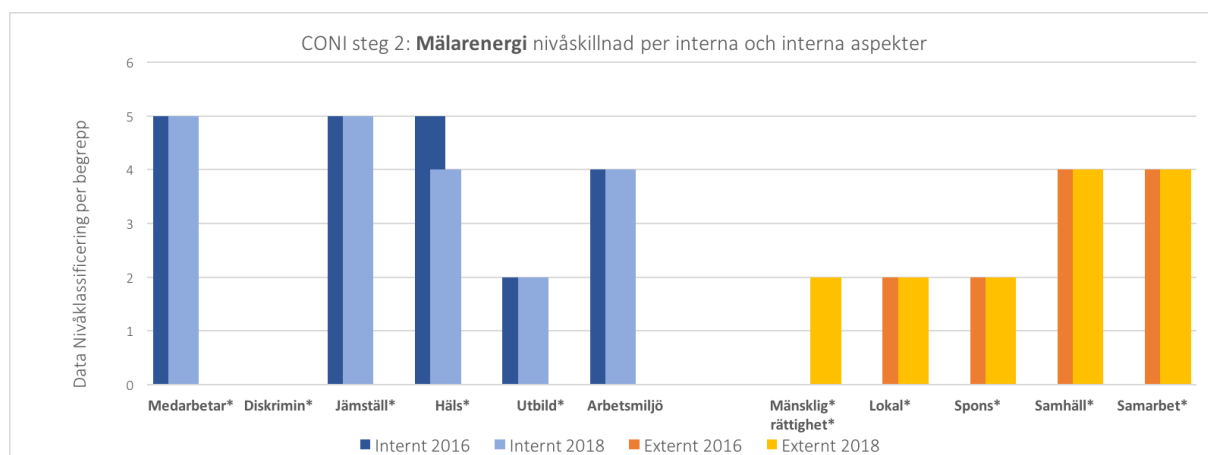

Diagram 1: CONI steg 2 Mälarenergi

Vad gäller sökfrequensen bör det även nämnas att kategorin *medarbetar** redovisas mest frekvent i fråga om den interna aspekten, även om den visat sig minskat år 2018. Inom den externa aspekten är den mest frekventa kategorin *samhäll**, där man nästan halverat användandet av ordet mellan 2016 och 2018. Avseende kategorin *diskrimin** benämns den varken i hållbarhetsredovisningarna från 2016 eller 2018.

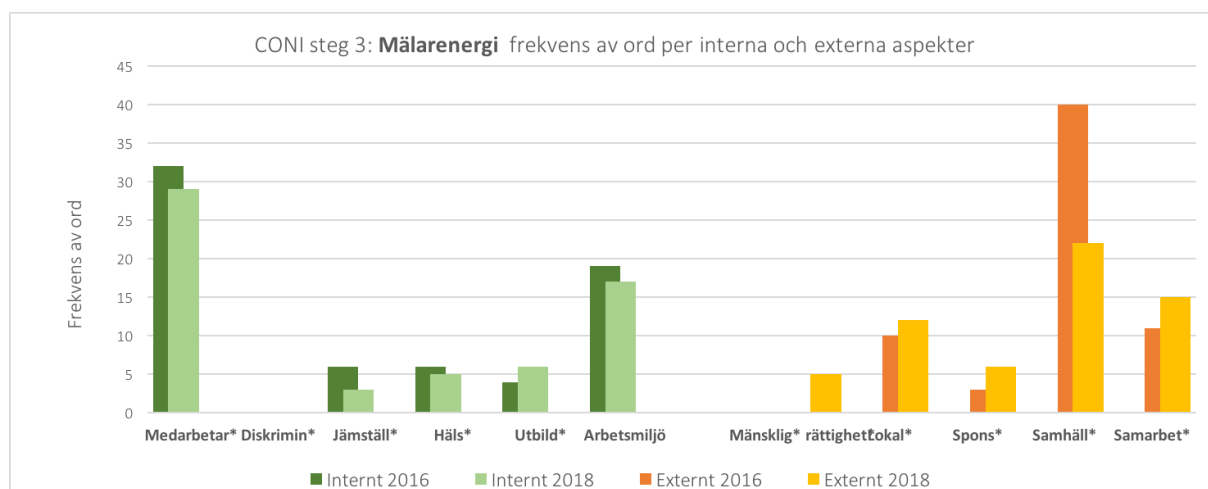

Diagram 2: CONI steg 3 Mälarenergi

Sammanställning av intervju

Under intervjun betonar Katarina Hogfeldt Forsberg på Mälarenergi att den sociala biten har vuxit och trots att det går att arbeta mer med frågorna framför hon att det går framåt. Internt handlar det sociala hållbarhetsarbetet i bolaget mycket om kompetensförsörjning och personalfrågor, men allt beror enligt Hogfeldt Forsberg på vad som framkommer av väsentlighetsanalysen. Vidare argumenteras i intervjun för vikten av att vara en attraktiv arbetsgivare och att de sociala värdena ska *“integreras i huvudverksamheten”* och skapa en röd tråd. Angående det externa sociala arbetet menar Hogfeldt Forsberg att lagkravet tydliggjort *“för mänskliga rättigheter och anti-korruption vilket gör att man inte kan ducka för dessa frågor”*. Exempelvis har skapandet av hållbarhetsrapporter hjälpt företaget att konkretisera hur man som företag integreras i samhället och också bidrar till det. Vidare framgår det av intervjun att kommunen är viktiga intressenter men även att studenter spelar en viktig roll som intressenter. Detta eftersom en insyn i hur arbetet på Mälarenergi går till i slutändan leder till att det kan anses som en attraktiv arbetsplats.

4.2 Varberg Energi

Bakgrund av bolaget

Varberg Energi är helägt av Varbergs kommun genom Varbergs Stadshus AB och har ca 110 anställda medarbetare. År 2016 var hållbarhetsaspekter inkluderade i årsredovisningen, men från och med 2017 började Varberg Energi hållbarhetsredovisa separat. Med anledning av detta publicerades en webbaserad hållbarhetsredovisning för 2018. Företaget redovisar med inspiration från GRIs principer men följer inte standarden fullt ut. Varberg energi är vidare certifierade i enlighet med ISO-standard 26000 gällande socialt ansvarstagande.

Resultat av hållbarhetsrapporter

Varberg Energi redogör inte för kategorin *diskriminering* i någon av hållbarhetsredovisningarna. Något som dock förbättrats under 2018 är omfattningen av redogörelsen för deras hälsoarbete, denna har ökat från att år 2016 inte nämnas alls till att år 2018 falla in under kategori 2.

Det framgår vidare att underkategorin *medarbetare* enligt CONI-metoden i Varberg Energis fall, uppnår nivå 2. Kategorin *hälsa* har ökat från nivå 0 till 2, följande citat är taget ur hållbarhetsrapporten för 2018: *“Fram till årsskiftet hade det gått 563 dagar sedan den senaste*

arbetsskadan med sjukfrånvaro inträffade på Varberg Energi. Ett glädjande kvitto på vårt säkerhetstänk som vi gör allt vi kan för att behålla.” Informationen anses falla under nivå 2 med anledning av att upplysningarna behandlas i form av ren berättelse där det bidrar med mer information än enbart ett omnämmande. Kategorin *utbildning* uppgick till nivå 2 år 2016 men redogörs inte för alls i 2018 års rapport. I övrigt är resterande kategorierna redovisade in princip i samma omfattning. Även beträffande det externa ser det relativt lika ut mellan åren då de flesta kategorierna redovisas under nivå 2.

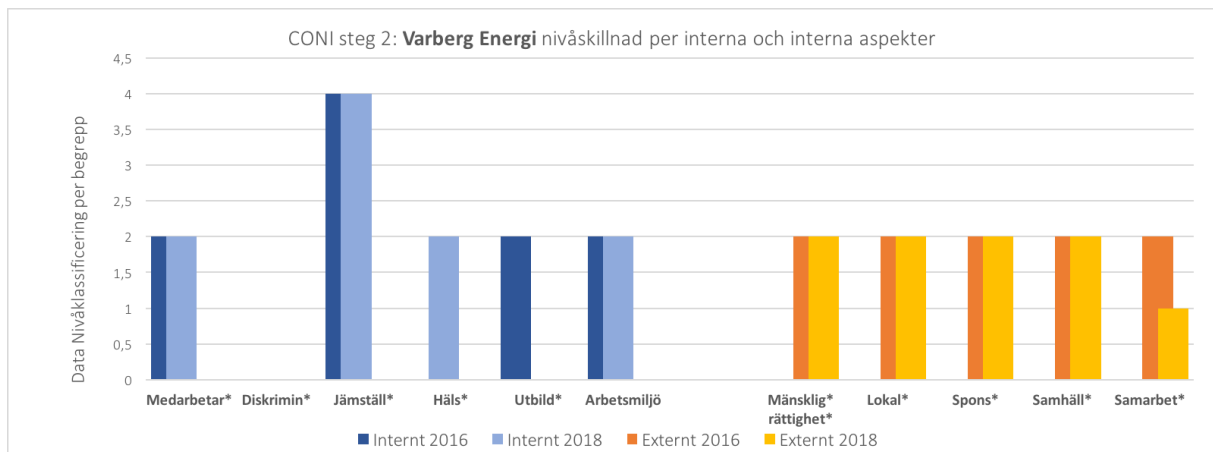

Diagram 3: CONI steg 2 Varberg Energi

Sökfrequensen har generellt ökat inom de interna aspekterna, exempelvis nämndes inte *arbetsmiljö* i särskilt stor utsträckning under 2016 men har nu kommit att öka något under 2018. Precis som nämnts ovan har hälsoaspekten inte förekommit överhuvudtaget under 2016, även denna frekvens har dock ökat en aning under 2018. Kategorin *jämställ** har däremot enligt undersökningen varit en aspekt som Varberg Energi arbetat mycket med. Vad gäller de externa aspekterna kan det i diagrammet nedan utläsas en frekvensökning beträffande kategorierna *samhäll**, *samarbet** och *lokal**. Det har emellertid skett en minskning i benämndet av *spons** och *mänsklig* rättighet**.

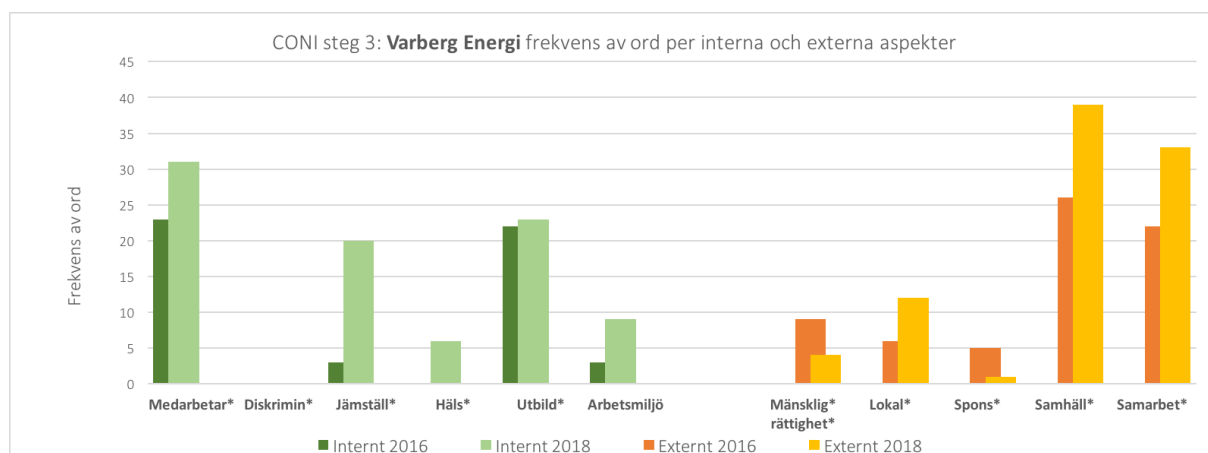

Diagram 4: CONI steg 3 Varberg Energi

Sammanställning av intervju

Marie Alowersson betonar under intervjun att Varberg Energi vill “visa utåt hur de jobbar” då de bland annat “jobbar mycket med att vara en attraktiv arbetsplats”. De har exempelvis infört en medarbetardag för att uppmärksamma och utbilda kring interna sociala frågor på arbetsplatsen. Andra exempel Alowersson ger på internt arbete är att de infört att medarbetarna kan träna på arbetstid och att de jobbat mycket med den digitala arbetsplatsen så att de anställda kan sitta hemma och jobba. Vidare betonar Alowersson att lagkravet bidragit till att de numera redovisar kring extern samhällsnytta. Då Varberg Energi först och främst verkar nationellt är mänskliga rättigheter en aspekt som inte får speciellt stort fokus. Alowersson betonar dock att samarbeten med andra samhällsaktörer är viktiga för företaget och att det finns “många saker man kan göra för att förbättra i samhället”. Det framgår även att det för Varberg Energi är viktigt att beakta omvärlden varför man gjort väsentlighetsanalyser. I intervjun framgår även att medarbetarna på bolaget och kunderna är viktiga intressenter.

4.3 Vattenfall

Bakgrund av bolaget

Med över 20 000 anställda och verksamheter i Danmark, Tyskland, Nederländerna och Storbritannien utgör Vattenfall det näst största energibolaget i Sverige sett till antalet kunder. Vattenfall ägs av svenska staten. Företaget började hållbarhetsrapportera 2003 och reviderar enligt GRI, men kan inte formellt säga att de redovisar enligt standarden då exempelvis rapportering kring lokalsamhällen enligt bolaget är svåra att beskriva för ett bolag i Vattenfalls storlek. Ytterligare presenteras både 2016 och 2018 års hållbarhetsrapporter tillsammans med årsredovisningen, inspirerat av ramverket integrerad rapportering.

Resultat av hållbarhetsrapporterna

Vattenfall har i både rapporten för 2016 och 2018 uppmärksammat samtliga underkategorier i undersökningen. Det har dessutom inte visat sig vara någon skillnad mellan nivåbedömningarna för de interna aspekterna åren emellan. *Diskriminering* är emellertid en kategori som bedöms uppnå nivå 1 och var något som inte togs upp i samma utsträckning som *medarbetare*, *hälsa* samt *utbildning*. Dessa kategorier uppnådde nivå 5 båda åren. Vidare har aspekterna *jämställdhet* och *arbetsmiljö* både under 2016 och 2018 uppnått nivå 4.

I diagrammet nedan kan det avläsas att det finns en skillnad i de externa underkategoriernas data mellan åren. Den tydligaste skillnaden är *sponsring*, vilket inte var något som togs upp i rapporten för 2016 men som sedan kom att uppmärksammas 2018. Följande citat i hållbarhetsrapporten för 2018 gäller sponsring och är ett citat som gemensamt med övrig information uppnår nivå 4:

“Alla skidåkare har individuellt ansvar för sitt klimatavtryck, men det kan vara svårt för en enskild individ att uppskatta vilken påverkan hans eller hennes livsstil har. Här kommer Vattenfalls app OneTon- neFuture in. Appen beräknar klimatavtrycket baserat på användarens svar på frågor om boende, resor, matvanor och konsumtion... Det alpina landslaget har som mål att halvera klimatavtrycket till 2022. I början av samarbetet var det alpina landslagets koldioxidutsläpp fyra gånger per person jämfört med en genomsnittlig svensk”. - Vattenfall, 2018.

I övrigt beskrivs Vattenfalls sponsringsarbete på så sätt att upplysningar som behandlar ämnet presenteras numeriskt. Det framgår att koldioxidutsläppen numera är fyra gånger mindre jämfört med tidigare, dessutom framgår även kvalitativa förklaringar av själva arbetet med hur skidlandslaget är utformat.

Nivå 4 uppnås med anledning av att läsaren erhåller upplysningar som behandlar frågeställningar relaterade till kategoridefinitionen på ett numeriskt sätt, där även kvalitativa förklaringar har framgått. I citatets sammanhang i rapporten informeras det även kring extra detaljer, den sammantagna bedömningen av informationen kring sponsring i hållbarhetsrapporten uppnår således nivå 4.

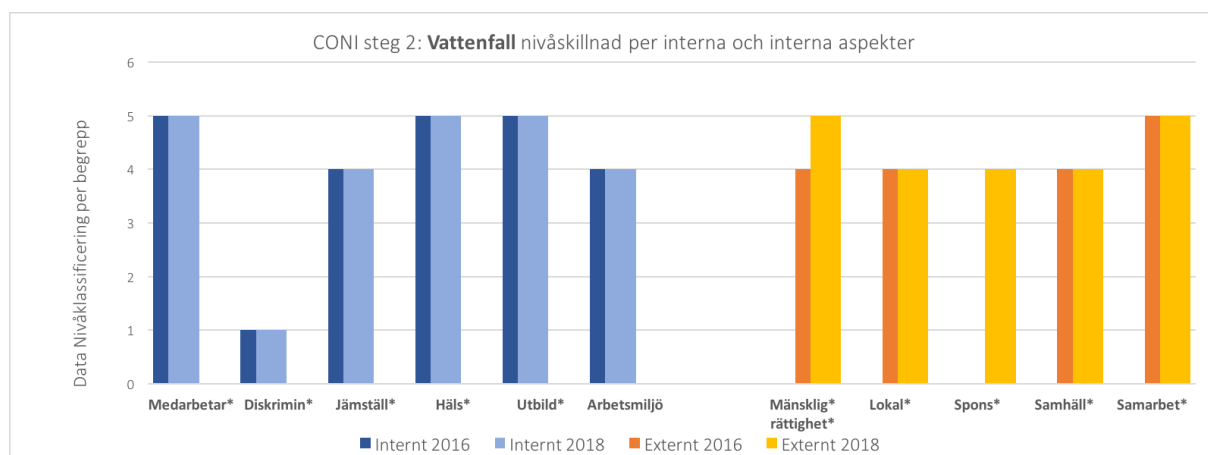

Diagram 5: CONI steg 2 Vattenfall

Gällande sökfrequensen av de undersökta sökorden kan det avläsas att *medarbetar** nämns mest frekvent och dessutom har det från 2016 till 2018 använts än mer frekvent. *Lokal** däremot har under 2016 använts oftare än i den senaste rapporten. *Utbild**, *mänsklig* rättighet** samt *samhäll** har ökat i frekvens och används därför mer i hållbarhetsrapporten från 2018. Det bör också nämnas att *diskrimin** och *spons** är de kategorier som har lägsta frekvens i Vattenfalls hållbarhetsrapporter.

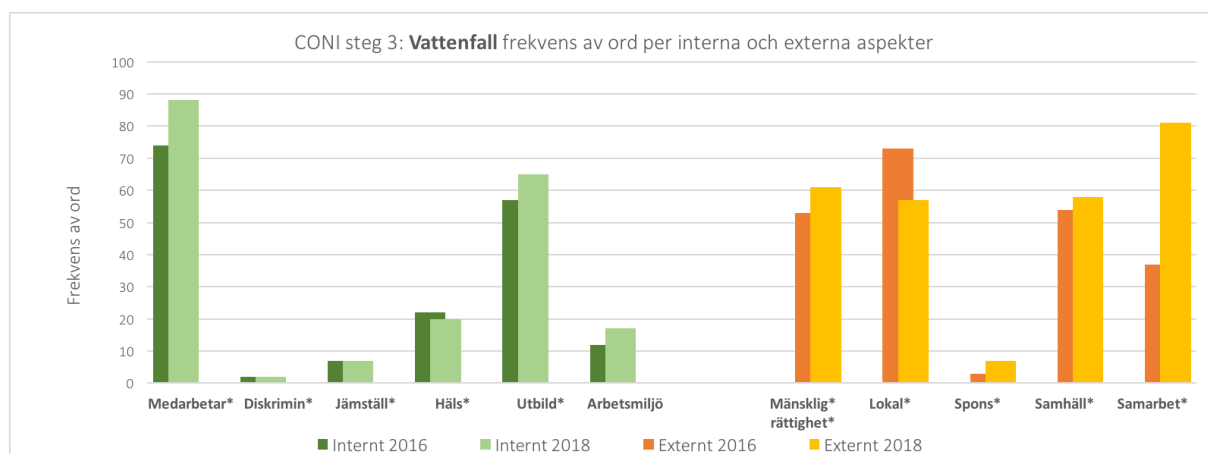

Diagram 6: CONI steg 3 Vattenfall

Sammanställning av intervju

Annika Ramsköld betonade att kvalitets- och miljöaspekten varit prioriterad tidigare men att *“de sociala frågorna är de som utvecklas mest nu för att det andra har man hanterat på ett ganska så bra sätt tidigare”*. De interna sociala frågorna såsom hälsa och säkerhet samt jämställdhet och mångfald var det som fick störst fokus då Vattenfall började jobba med de

sociala elementen och att dessa frågorna enligt Ramsköld varit med länge. Dock framfördes i intervjun att mänskliga rättigheter betonats allt mer de senaste fyra till fem åren, speciellt beträffande leverantörskedjan. Då Vattenfall är en stor global koncern finns det många leverantörer utanför Sveriges gränser där mänskliga rättigheter behöver säkras. Vidare framhävde Ramsköld exempel på andra uppmärksammade externa sociala frågor såsom att företaget utvecklar arbeten kring lokalsamhället. Detta görs exempelvis genom att många nya elnät i nuläget byggs i norra Sverige, efter dialoger med samerna. Ramsköld nämner även sponsringen av det svenska skidlandslaget som en annan viktig social aspekt. Under intervjun diskuterade Ramsköld frågan om hur man skapar värde bortom det egna bolaget. Det vill säga hur man skapar värde för samhället i termer av *shared value* och *added value*. I intervjun framgår att detta är något som Vattenfall jobbar aktivt med och som man har försökt att redovisa sedan 2017. Det framkommer även tydligt att Vattenfall inte har påverkats av lagändringen då de redan legat så pass "*i framkant när det gäller hållbarhetsredovisning*" och uppfyllt alla rekvisit i lagkravet sedan tidigare. Annika Ramsköld framför vidare i intervjun att det är besvärligt att konstatera en specifik intressent som beaktas särskilt vid upprättandet av hållbarhetsrapporten. Det som dock kan konstateras är att det föreligger en bred intressentbas där intressenterna på senare tid bestått allt mer av granskningsaktörer såsom revisorer, studenter samt andra företag.

4.4 Kraftringen

Bakgrund av bolaget

Kraftringen ägs av fyra skånska kommuner; Lund, Eslöv, Lomma samt Hörby och har i nuläget cirka 520 medarbetare. Företaget har skapat hållbarhetsredovisningar sedan 2011. År 2016 redovisade man enligt GRI men valde i rapporten 2018 att gå ifrån GRI och applicerar i nuläget istället en egen struktur. Hållbarhetsrapportens längd minskade följaktligen från 44 sidor till 8 sidor mellan 2016 och 2018.

Resultat av hållbarhetsrapporter

Resultaten som frambringats av undersökningen visar att Kraftringen generellt inte redovisar sitt hållbarhetsarbete kring de externa aspekterna i samma omfattning år 2018 jämfört med år 2016. I 2018 års rapport framgår exempelvis inte något angående *sponsring* eller stöttning till *lokalsamhällen*, trots att det gjordes i 2016 års rapport. De interna aspekterna har emellertid blivit aningen mer detaljerade där man rapporterar mer angående *diskriminering* under 2018.

Arbetsmiljön å andra sidan har sjunkit från nivå 5 till nivå 2. Följande är ett citat som visar på att *arbetsmiljön* är beskrivande och inte består av kvantitativa data, kategorin faller följaktligen under nivå 2.

“Som ett hjälpmedel har vi en arbetsmiljöhandbok för vårt systematiska arbetsmiljöarbete med rutiner och checklistor för den fysiska och psykosociala arbetsmiljön.”

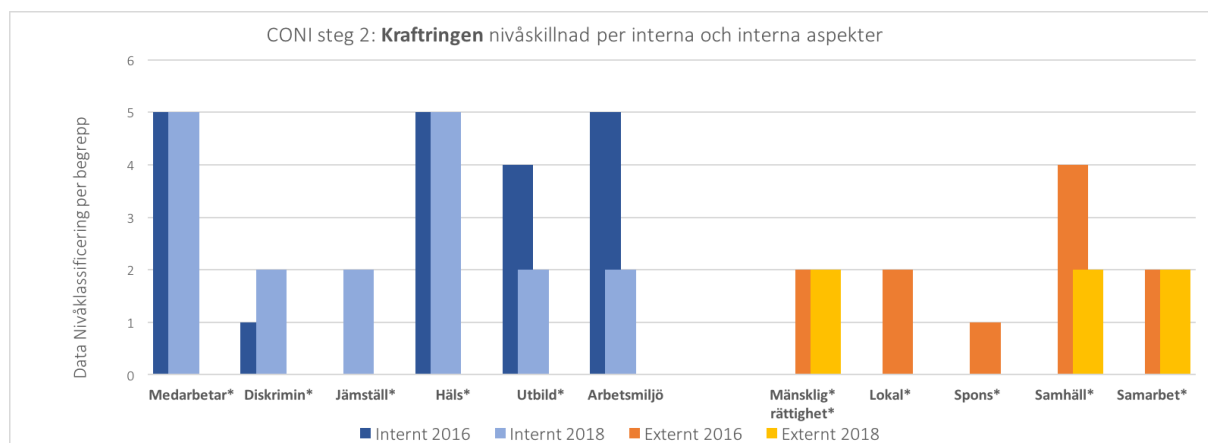

Diagram 7: CONI steg 2 Krafttringen

Beträffande sökordsfrekvenserna inom det interna och externa har dessa generellt minskat. Vad gäller det interna kan det i diagrammet nedan utläsas att bland annat *arbetsmiljö* och *utbild** inte nämns i samma omfattning i 2018 års hållbarhetsredovisning. Beträffande de externa kategorierna kan även en viss skillnad utläsas. Frekvenserna av bland annat *samhäll**, *lokal** och *samarbet** har minskat.

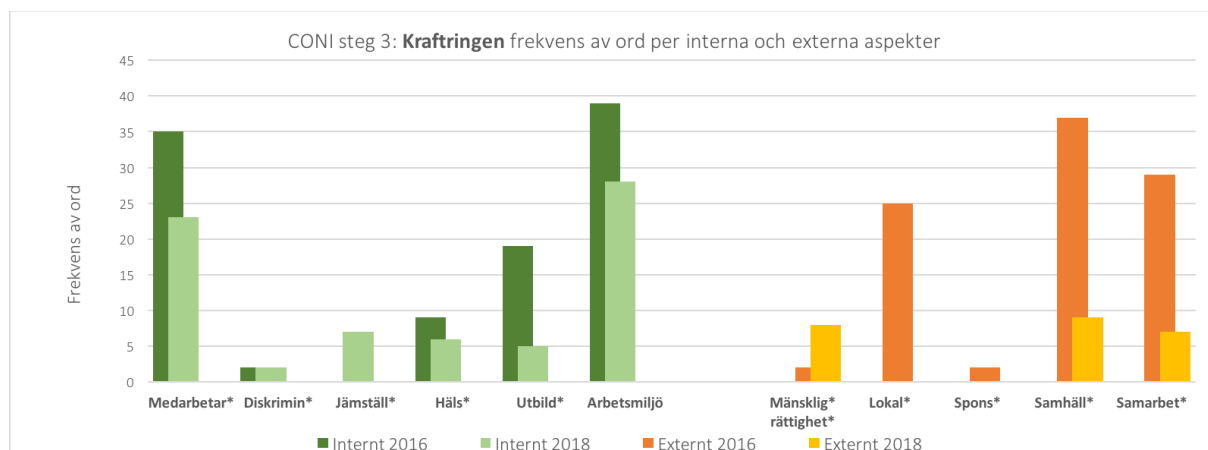

Diagram 8: CONI steg 3 Krafttringen

Sammanställning av intervju

Under intervjun med Helena Tillborg framkom att företaget jobbar med interna sociala frågor i sin strategi bland annat genom att satsa på att vara en attraktiv, säker och trygg arbetsplats. I intervjun konstateras vidare att personalen är väldigt viktig och företagets jobb kring jämställdhet och icke-diskriminering betonas även. Samarbete inom företaget är en nyckelfaktor för Krafringen och det läggs även tid på att förbättra arbetsätten på bolaget för att arbeta gemensamt. Alla parter ska ha bra villkor, vare sig det gäller anställda, konsulter eller underleverantörer. Gällande de externa sociala frågorna betonar Tillborg att företaget är en viktig samhällsaktör och att samarbete även i den kontexten är viktigt. Det framgår i intervjun att Krafringen har ambitiösa hållbarhetsmål såsom att leda utvecklingen inom det hållbara samhället. Tillborg tillägger vidare att Krafringen *“har en roll som samhällsbyggare och energi är jätteviktigt för att ett samhälle ska fungera”*.

Arbetet kring mänskliga rättigheter är något som dock begränsas på Krafringen då de endast arbetar regionalt och det har därför valts att redovisas kring *“det som känns relevant där”*. Exempelvis har Krafringen en uppförandekod som bland annat berör frågor kring anti-korruption, och som behandlas som ett löpande ämne inom organisationen. Vidare framför Tillborg att företaget kommer att fortsätta arbeta med de externa sociala frågorna genom exempelvis lokal närvaro i kommunerna. Tillborg anser inte att lagkravet påverkat deras hållbarhetsarbete då de redan hållbarhetsredovisade sedan innan och att det i sin utformning inte är särskilt krävande. Vad gäller intressenter framgår det av intervjun att det förs en intressentdialog i form av enkäter som görs varje år. Flertalet olika intressenter såsom kunder, ägare, NGOs, universiteten, Höskolor, medarbetare och styrelsen får därmed möjligheten att delta.

4.5 Öresundskraft

Bakgrund av bolaget

Med sina drygt 400 medarbetare är Öresundskraft ett regionalt energibolag verksamt i nordvästra Skåne som ägs av Helsingborgs stad. Hållbarhetsredovisningen har varit i en utvecklande fas som startades med en miljöberättelse 2012. Miljöberättelsen mynnade ut i en webbaserad version 2016 med inspiration från GRI och presenterades 2018 i en separat hållbarhetsrapport utan inspiration från något ramverk.

Resultat av hållbarhetsrapporter

Genom analys av steg 2 i CONI-metoden framgår skillnader mellan både de interna och externa kategorierna mellan åren 2016 och 2018. Orden *medarbetare*, *diskriminering*, *utbildning*, *mänskliga rättigheter* och *sponsring* nämns inte överhuvudtaget i 2016 års rapport medan samtliga av dessa ord, förutom sponsring, uppnår nivå 2 eller högre i 2018 års rapport. Alla de andra aspekterna, interna såväl som externa, har ökat under de två åren. Störst nivåskillnad kan urskiljas i det interna arbetet där exempelvis *medarbetare* och *arbetsmiljö* har ökat från nivå 1 till nivå 5. Båda dessa aspekterna beskrivs år 2018 genom jämförande siffror samt konkreta målsättningar. Ordet *jämställdhet* nämns inte alls i 2016 års rapport, och klassas då som nivå 0, medan det 2018 uppgår till nivå 5, med följande motivering: *“I syfte att öka jämställdhet och mångfald bland våra medarbetare ska minst 30 procent av rekryteringarna bidra med att jämställdheten på aktuell avdelning ökar”*. Utöver detta mål framgår även statistik på antalet kvinnliga kontra antalet manliga chefer.

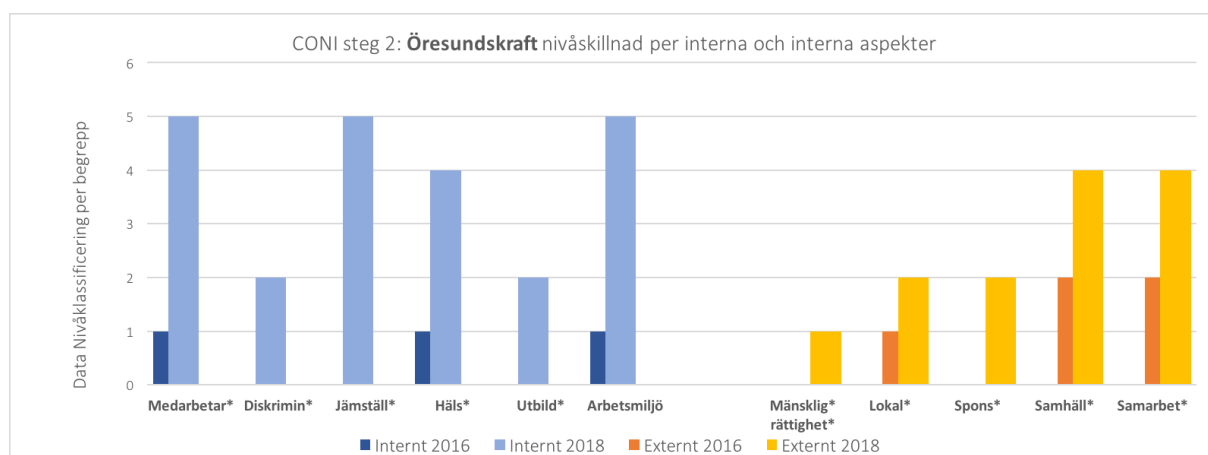

Diagram 9: CONI steg 2 Öresundskraft

Då det tredje steget av CONI-metoden applicerades på Öresundskraft hållbarhetsrapporter uppmärksammades även här stora skillnader i sökfrequensen. Samma begrepp som erhöll nivå 0 i steg 2 för år 2016 återfanns inte alls i rapporterna. I 2018 års rapport nämns dock alla valda ord förutom ordet *spons**. Liksom att orden *medarbetar** och *arbetsmiljö* ökat i rapporteringsnivå, har frekvensen av dessa ökat från 2 till 16 användningar respektive 1 till 17 gånger mellan åren 2016 och 2018.

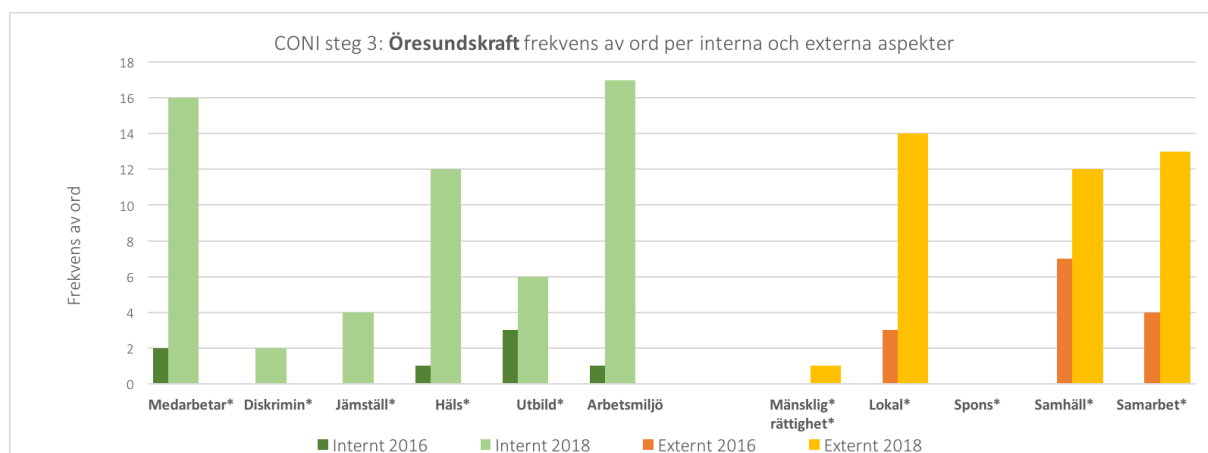

Diagram 10: CONI steg 3 Öresundskraft

Sammanställning av intervju

Cecilia Andersson framför i intervjun att de interna sociala aspekterna är sådant som ständigt löper inom organisationen genom självklara aspekter såsom god arbetsmiljö. Andersson konstaterar vidare att aspekter såsom jämställdhet och diskriminering följs enligt lagstiftning, och är inget som har påverkats av den ändrade lagstiftningen från 2016. *“Genuint ansvarstagande och medmänsklighet”* är vidare drivkraften bakom det interna sociala arbetet som HR-avdelningen bedriver. Externt är Öresundskraft enligt Andersson ett *“samhällsnyttigt företag”* genom att det förser staden med energi och genom ett nära samarbete med stadens lokala aktörer. Detta ser Öresundskraft som sin viktigaste sociala aspekt. Öresundskraft bidrar vidare med samhällsengagemang genom att sponsra föreningar som de anser har samma värderingar som företaget själva. Andersson menar att det är deras ansvar att hjälpa till i samhället på det sätt de kan. Relaterat till mänskliga rättigheter fortsätter Andersson att framföra att det inte är något som berörs avsevärt och betonar att bolaget är lokalt fokuserat. Företaget fokuserar följaktligen på det de faktiskt gör och försöker inte *“hitta på”* saker gällande sitt sociala engagemang. Vidare framför Andersson att det enligt hennes uppfattning inte är allt för många externa intressenter som är intresserade av att ta del av hållbarhetsrapporten. Fokus har istället legat på intressenter såsom Helsingborgs stad samt medarbetarna på bolaget.

4.6 Skellefteå Kraft

Bakgrund av bolaget

Skellefteå Kraft är en lokal energileverantör som ägs av Skellefteå kommun. År 2014 skapades den första hållbarhetsredovisningen, som 2016 presenterades i en PDF-rapport och har

utvecklats till en webbaserad version år 2018. GRI-standarderna har valts som ramverk med motiveringen att få en systematik i redovisningen samt att det enligt bolaget är den mest dominerande redovisningsformen vid skapandet av hållbarhetsredovisning. Vidare har Skellefteå Kraft inte påverkats avsevärt av lagkravet men anser att det är en fingervisning av hållbarhetsredovisningens riktning.

Resultat av hållbarhetsrapporter

Vid applicering av CONI-metoden steg 2 uppmärksammades att det gällande de interna aspekterna inte skett någon märkbar skillnad mellan hållbarhetsrapporterna från 2016 och 2018. Det kan med hjälp av stapeldiagrammen nedan däremot uppmärksammas att *mänskliga rättigheter* tagits upp i 2016 års rapport men inte beaktas i rapporten från 2018. I 2018 års rapport anses informationen om mänskliga rättigheter vara på nivå 2. Vidare kan det observeras att *sponsring* var en aspekt som uppgick till nivå 4 år 2016 men som i senaste rapporten uppgick till nivå 2. *Samarbete* var ytterligare en aspekt som däremot låg på nivå 2 år 2016 men som anses uppnå nivå 4 år 2018.

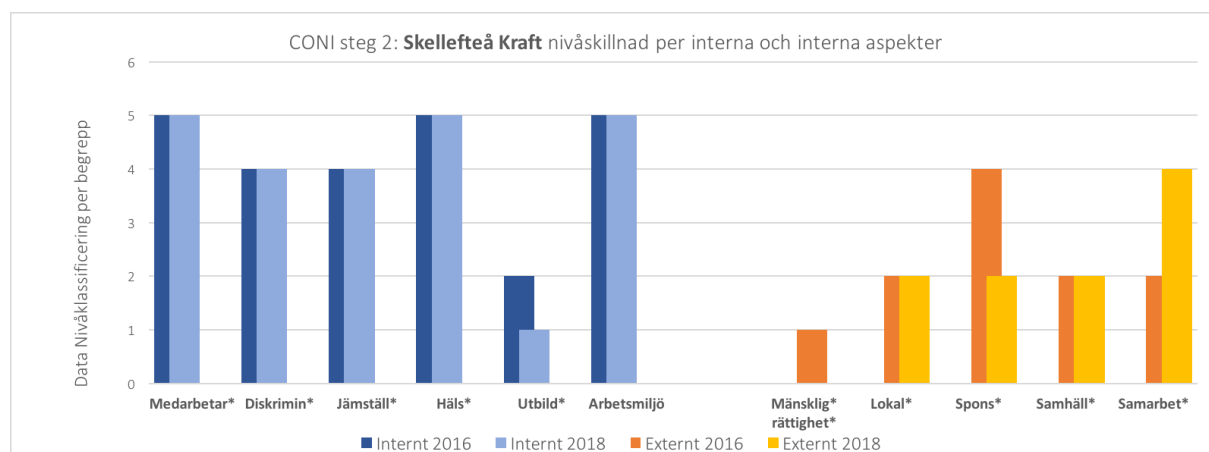

Diagram 11: CONI steg 2 Skellefteå Kraft

Med hjälp av det tredje steget av CONI-metoden synliggörs det att det sökord som förekommer mest i 2016 års hållbarhetsrapport är *medarbetar** tätt följt av *samhäll**. Det sistnämnda kom däremot att reduceras i användning i den senaste rapporten från 2018.

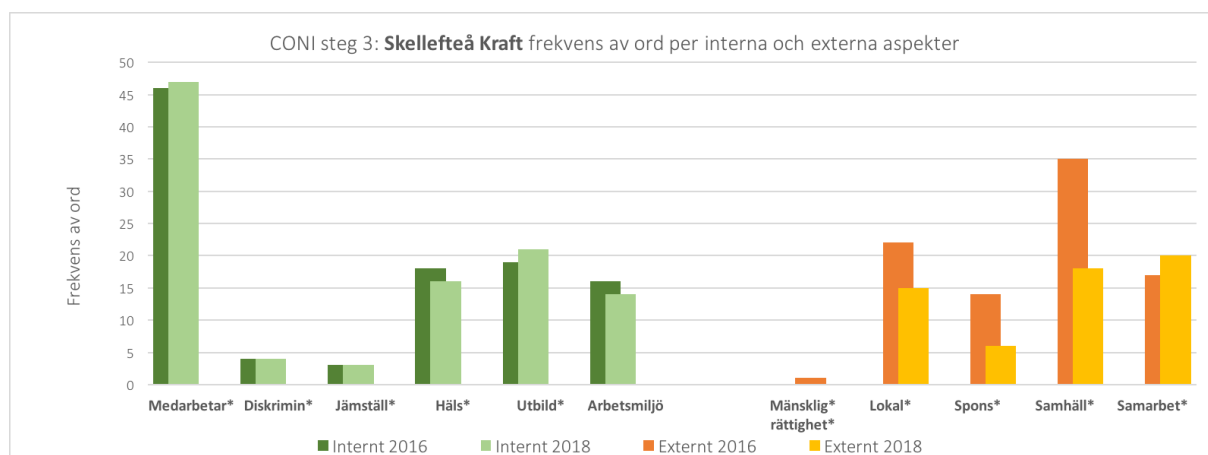

Diagram 12: CONI steg 3 Skellefteå Kraft

Sammanställning av intervju

Birgitta Pettersson betonar att Skellefteå Krafts viktigaste sociala aspekt internt är organisationens ansvar för medarbetarna och att de ska vara friska och må bra. Detta relaterar till den ökade arbetsbelastningen vid företagets expansion och omorganisation då företaget spelar en viktig roll som energiförsörjare i samband med utbyggnaden av Skellefteå stad. Att ta hand om sina medarbetare menar Pettersson är en förutsättning för att de anställda ska stanna på företaget och för att kunna marknadsföra ett *“attraktivt arbetsgivarvarumärke”*. Pettersson argumenterar för att *“medarbetarna måste ha ett engagemang för att i vardagen kunna ta rätt hållbara beslut”*. Vidare diskuterar Pettersson de anställdas säkerhetsklassificering som sammanföll med lagkravet och att säkerheten är en viktig aspekt för ett energibolag. Fortsättningsvis har Skellefteå Kraft uppdrag från ägare att både skapa affärsnytta och samhällsnytta. Detta leder till Skellefteå Krafts viktigaste externa sociala aspekt; att genom samarbeten med samhället *“möjliggöra stadens tillväxt”*. Exempelvis belyser Pettersson samarbetet med kommunen och industrin i syfte att skapa förutsättningar för tillväxten och att detta arbete är en viktig bricka i Skellefteå Krafts externa samhällsansvar.

Ytterligare en extern aspekt Pettersson framhäver är företagets engagemang i sponsring av barn och ungdomars kultur- och idrottsverksamheter. Skellefteå Kraft lägger mer än 12 miljoner kronor per år på detta och sponsrar mer än 60 olika föreningar. Avslutningsvis problematiserar Pettersson svårigheten för företag att mäta extern samhällsnytta. De interna aspekterna belyses på följande sätt *“Det är lätt när det kommer till medarbetaransvaret; man kan följa sjukfrånvaro, man kan följa sjukdagar, man kan titta på friskvård. Där var det lättare att hitta nyckeltal att följa.”* Men att mäta den externa samhällsnyttan anser Pettersson är svårare.

Gällande sponsring säger hon exempelvis “Hur mycket är denna sponsringen värd? Alltså vilken nytta skapar den?” Arbetet har mynnat ut i att Skellefteå Kraft sedan 2018 presenterar nio olika ansvarsområden som mynnar ut i samhällsnytta, däribland attraktiv arbetsplats, ansvarsfulla inköp och positiv kraft i samhället.

4.7 Energibranschens sammanslagna hållbarhetsredovisningar

För att få ett helhetsperspektiv och följaktligen kunna se energibranschens hållbarhetsredovisningar i ett sammanhang har samtliga ovan presenterade data sammanställts. Detta har gjorts med syftet att kunna utläsa likheter och skillnader uppdelat på de framtagna interna och externa sociala kategorierna. Datan presenteras i diagram utifrån steg 2 samt steg 3 i CONI-metoden.

Sammanslagen innehållsnivå för interna och externa sociala aspekter

Utifrån sammanställningen av CONI steg 2 kan det konstateras att de interna aspekterna ökat i nivåer från ett genomsnitt på 2,9 år 2016 till 3,3 år 2018. Detta motsvarar en procentuell ökning på 15,5 %. Vidare har även de externa aspekterna ökat från en genomsnittlig nivå på 2,2 år 2016 till 2,5 år 2018, det vill säga en procentuell ökning på 12,1 %. Totalt sett har den sociala aspekten ökat med 13,7 %. I diagrammet kan även en genomsnittlig nivå per underkategori utläsas. Inom den interna aspekten har den genomsnittliga nivån per underkategori ökat för alla kategorier förutom utbildning. Sett till det externa har underkategorierna mänskliga rättigheter, sponsring och samarbete ökat, lokal har minskat något och samhälle har legat kvar på samma nivå åren emellan.

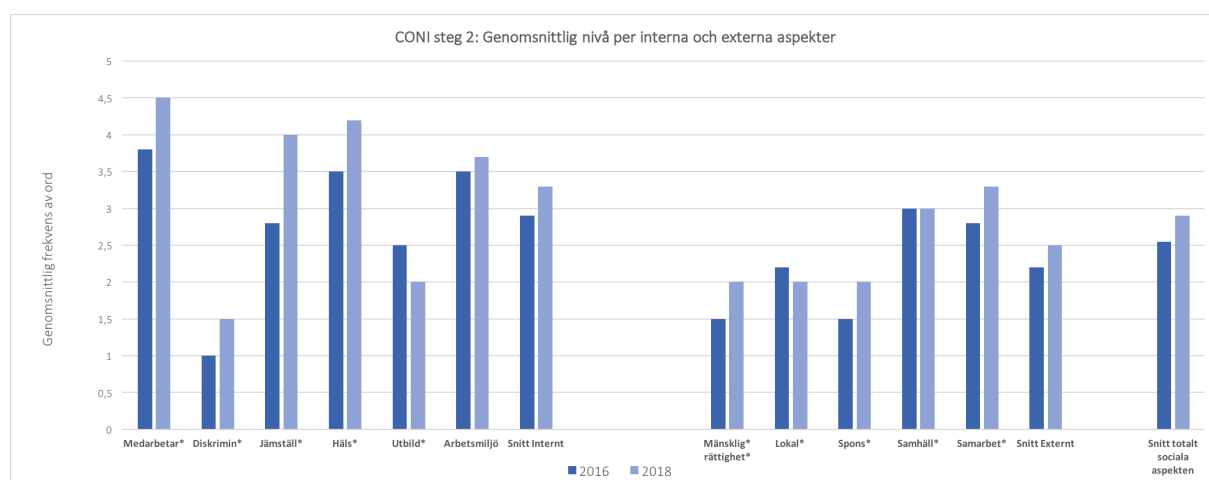

Diagram 13: CONI steg 2, sammanställning på snittnivå för respektive kategori samt totalsnitt

Diagrammet visar även den genomsnittliga nivån per företag för respektive år. Det ger en indikation på vilka företag som ligger över samt under genomsnittet. Det kan här utläsas att de flesta företagen inte skiljer sig särskilt mycket gällande de genomsnittliga interna aspekterna. Den största skillnaden ses i Öresundskraft där de genomsnittliga interna aspekterna ökat i nivå från 0,5 till 3,8. Gällande de externa aspekterna ses en större skillnad mellan åren företagen emellan.

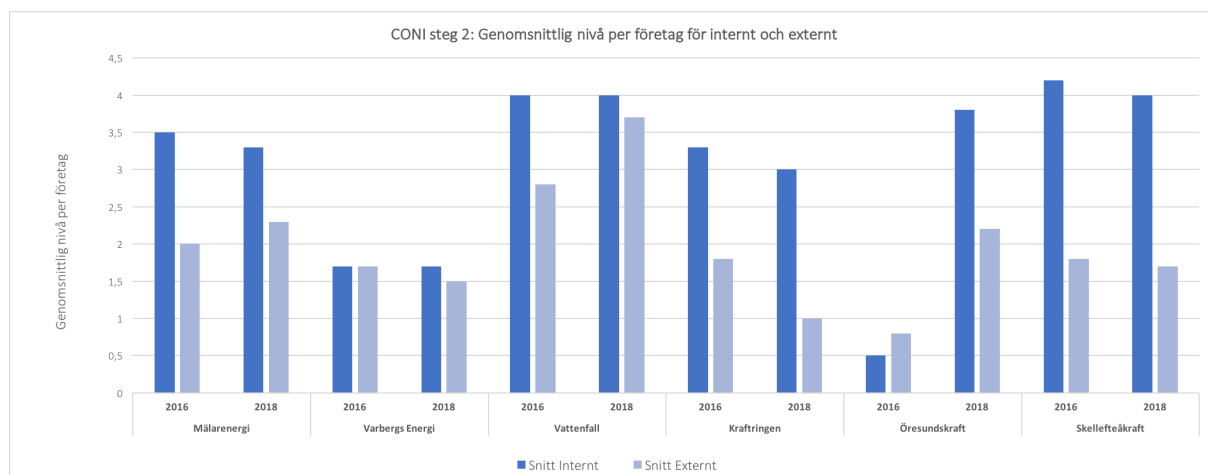

Diagram 14: CONI steg 2, sammanställning på snittnivå för respektive bolag

Total sökfrequens för interna och externa sociala aspekter

Vidare har det tredje steget i CONI också sammanställts och presenterats i nedanstående diagram. I diagrammet redogörs för sökfrequensen per underkategori. Sammantaget kan det utläsas att de interna sociala aspekterna visat en ökning i frekvens på 14,2 % mellan år 2016 och 2018 medan de externa aspekterna har minskat procentuellt med -2,6 %. Det totala snittet för både interna och externa aspekter visar dock på en total ökning på 4,9 %. Precis som i steg 2 finns det variation mellan vilka underkategorier som har minskat och vilka som har ökat. Gällande den totala sökfrequensen för de interna sociala aspekterna har samtliga underkategorier ökat. Tre av fem externa underkategorier har minskat sett till sökfrequensen. Enbart kategorierna *mänsklig* rättighet** och *samarbet** har ökat totalt sett.

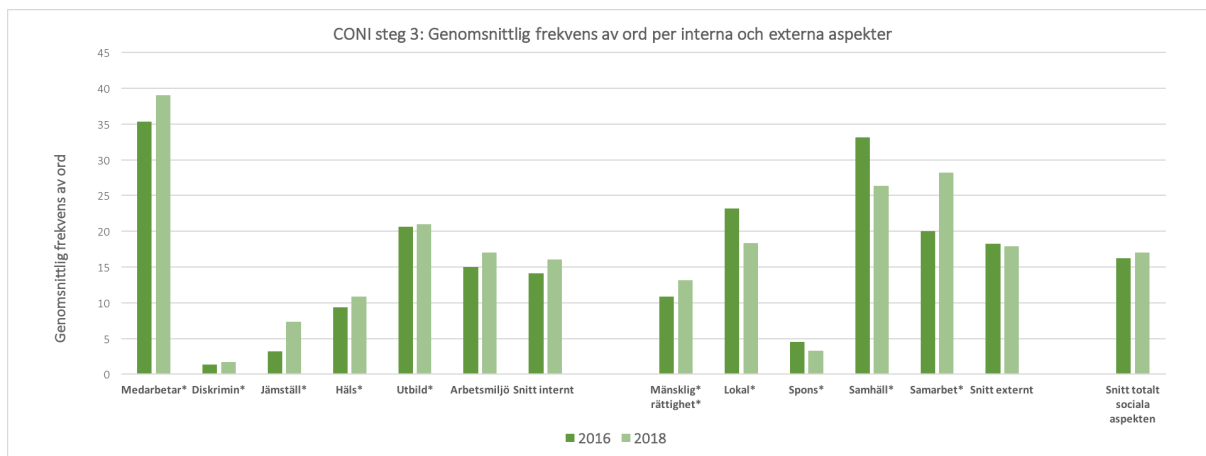

Diagram 15: CONI steg 3, sammanställning på snittnivå för respektive underkategori samt totalsnitt

Det kan avläsas att Vattenfall fått höga utslag på majoriteten av de sökbara underkategorierna. Men även mindre aktörer som Skellefteå Kraft samt Krafringen har höga resultat. Generellt sett är underkategorin *medarbetar** något som tas upp frekvent i hållbarhetsrapporterna hos samtliga företag. Kategorin *samhäll** är även ofta förekommande i hållbarhetsrapporteringen för majoriteten av de företag som undersökts.

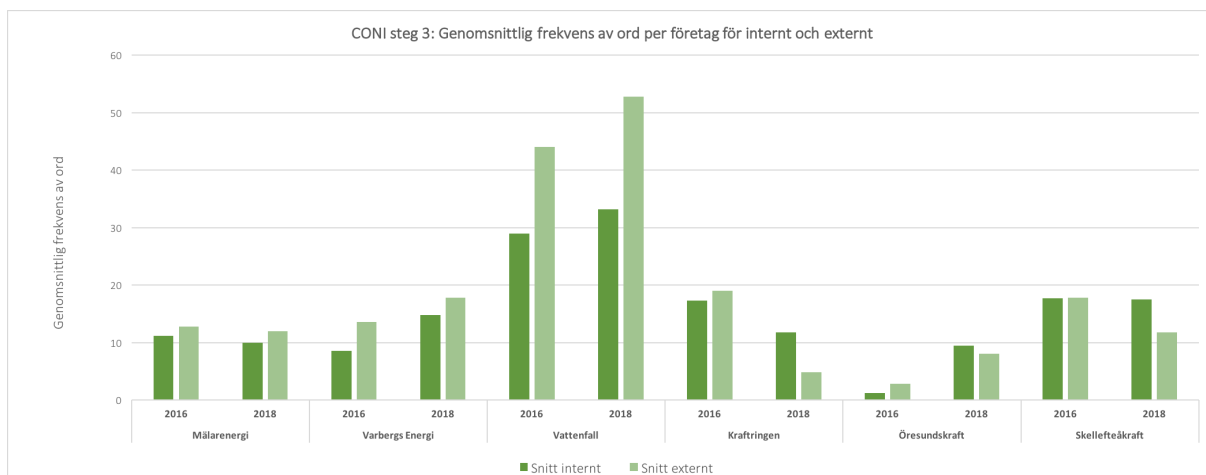

Diagram 16: CONI steg 3, sammanställning på snittnivå för respektive bolag

5. Analys

I nedanstående kapitel analyseras de resultat som erhållits av den genomförda studien. Det analyseras och diskuteras utifrån de valda teorierna för att få en förståelse kring varför energibolagen väljer att hållbarhetsredovisa samt vilka faktorer som har påverkat förändringen mellan 2016 och 2018.

5.1 Hållbarhetsarbetets legitimitet i de valda energibolagen

Avseende hur ett företag uppnår legitimitet i samhället diskuterar Deegan och Unerman (2011) innebörden av det sociala kontraktet och konsekvensen om detta inte uppfylls vilket då kan resultera i ett legitimitetsgap. Flertalet av bolagen skriver i sina hållbarhetsrapporter och framställer i intervjuerna att de sponsrar allt från lokala sportlag till kulturella evenemang. Företagens sponsringsarbete leder enligt Pettersson till samhällsnytta. Det kan dock ifrågasättas om informationen är av materiell eller symbolisk karaktär. Dessutom upptas svårigheten med att mäta samhällsnytta av både Vattenfall och Skellefteå Krafts hållbarhetschefer. När en aspekt som denna är svår att mäta leder det till att legitimiteten kring samhällsnyttan också kan ifrågasättas vilket gör att legitimiteten i hållbarhetsrapporterna i sin helhet kan kritiserars.

I samband med de genomförda intervjuerna framgick att hållbarhetsredovisning som fenomen inte enbart upprättades på grund av lagkravet utan även för att stärka bolagens varumärken samt för att fortsätta vara attraktiva och transparenta arbetsplatser. Detta tyder på att bolagen trots allt vill föra ett hållbarhetsarbete som är legitimt. Det är även i linje med Gray, Owens och Adams (2009) forskning som visat att företag vill kommunicera positiva aspekter kring sitt hållbarhetsarbete.

I både hållbarhetsrapporterna och intervjuerna framgick att väsentlighetsanalyser och enkätundersökningar var vanligt förekommande. Syftet med undersökningarna var enligt bolagen att identifiera vad intressenter anser viktigt och vad de har för uppfattning om företagen. Genom väsentlighetsanalyserna får bolagen en bild av hur de uppfattas och de kan därmed jämföra intressenternas uppfattning med hur bolagen faktiskt vill uppfattas. Detta kan sedan användas för att kartlägga en legitimitet utifrån intressenternas synvinkel, med hållbarhetsredovisningen som verktyg. Ovanstående resonemang stöts av van Zijl, Wöstmann och Marouns (2017) argumentation kring att företag upprättar hållbarhetsredovisning för att uppnå legitimitet hos intressenterna.

Fortsättningsvis kan det konstateras att reglering och lagar relaterar till ämnet legitimitet. Som tidigare nämnts menar Gray och Milne (2004) att det enda sättet att få företag att börja hållbarhetsredovisa ordentligt är genom införandet av lagkrav. För att uppnå legitimitet är minimikraven på företagen alltså enligt Ahrne och Boström (2004) att förhålla sig till de lagar och regleringar som krävs. Då alla undersökta företag upprättar en hållbarhetsrapport år 2018 i enlighet med lagkravet kan det konstateras att detta krav uppfylls. Med anledning av de svar som erhållits av bolagen framgår det dock att lagändringen som trätt i kraft inte har påverkat hållbarhetsarbetet i en betydande utsträckning. Däremot har flera av bolagen ändrat utformningen av rapporten sedan lagkravet infördes. Den information som framgår i respektive bolags rapport kan också antas vara en anpassad version för respektive bolags intressenters vilja och därmed uppnås en ökad legitimitet enligt bolagen.

GRI är vidare ett regelverk som flertalet av bolagen använder sig av som vägledning. Mälarenergi och Skellefteå Kraft menar exempelvis att de använder detta ramverk då det är internationellt vedertaget. Detta överensstämmer med forskningen kring GRIs expansion inom energibranschen (Alonso-Almeida, Llach & Marimon, 2014). Utöver GRI förhåller sig samtliga sex energibolag även till Agenda 2030 där de tar inspiration och vägledning från de 17 globala målen. Två av bolagen, Kraftringen och Vattenfall, är också anslutna till FN Global Compacts svenska nätverk som gör att de förbinder sig till att följa dess 10 principer. Samtliga riktlinjer och ramverk kan ses som faktorer vilka starkt påverkar utformningen av hållbarhetsrapporteringen, och inte minst den sociala aspekten.

Den sociala aspekten kan även kopplas till lagar och regelverk i den mån att detta inte tidigare rapporterats på samma nivå inom energibranschen. Den genomförda undersökningen visar att rapporteringen av den sociala aspekten ökat, vilket också varit syftet med EU-direktivet och den implementerade svenska lagstiftningen. Syftet med regleringen kan ur denna hänsyn därför ses som uppfyllt. Samtliga undersökta bolag ställer sig dessutom positiva till lagkravet. Bolagen anser dock inte att lagkravet har förändrat mycket av deras arbete då de flesta redan uppfyllt regleringen kring hållbarhetsredovisning innan dess ikraftträdande.

Legitimiteten i bolagens påståenden kring den ökade kvaliteten av den sociala aspekten i hållbarhetsrapporterna kan som beskrivet verifieras genom studiens CONI-undersökning. Öresundskraft och Varberg Energis hållbarhetschefer diskuterar exempelvis vikten av att

redovisa det arbete som bolaget faktiskt aktivt gör och att det i sin tur ökar kvaliteten på hållbarhetsrapporteringen. I de sammanslagna diagrammen kan det konstateras att den sociala aspekten i sin helhet ökat. Sett endast till de externa aspekterna har denna rapportering dock totalt sett minskat mellan år 2016 och 2018, vilket talar emot vad de intervjuade hållbarhetscheferna påstår kring deras ökade och viktiga samhällsengagemang. Denna underkategori har legat kvar på samma genomsnittliga nivå för branschen. Dock kan det urskiljas en kvalitetsökning i 8 av 11 utvalda underkategorier, varav jämställdhet och hälsa varit ledande i nivåökningen. Sett till ordfrekvensen är det även här 8 av 11 kategorier som har ökat mellan åren 2016 och 2018, varav de interna underkategorierna motsvarar 6 av dessa 8.

Genom studien har det även framkommit tecken på hur företagen uppfyller, bibehåller och uppnår legitimitet av den sociala aspekten i enlighet med Lindbloms (1993, se Deegan & Unerman, 2011) fyra strategier för detta. Som Alowersson på Varberg Energi hävdar försöker de undersökta företagen uppnå legitimitet genom att utbilda samhället om det utförda hållbarhetsarbetet genom att presentera hållbarhetsrapporter. Vattenfall är ett exempel på ett företag som övergått till integrerad rapportering för att vidare belysa vikten av hållbarhetsarbetet. Exempelvis Varberg Energi och Skellefteå Kraft presenterar istället arbetet i realtid i ett webbaserat format på dess hemsida. Utbildning genom transparens och tydlig presentation av hållbarhetsarbetet är alltså ett sätt för företagen att uppnå legitimitet.

För att slutligen besvara huruvida företagens hållbarhetsarbete av den sociala aspekten är legitimt eller inte är det i enlighet med vad Lindblom (1993, se Deegan & Unerman, 2011) påpekar väsentligt att ta hänsyn till relativiteten i begreppet. Samhällets förväntningar ändras konstant, inte minst inom de sociala frågorna, vilket sätter press på företagen att ändra sina arbetssätt kring detta. Dessutom kan något som anses legitimt inom ett bolag inte anses legitimt av ett annat, vilket försvårar analysen och jämförelsen bolagen emellan. De sociala frågorna drar mer och mer energi och resurser hos bolagen, vilket tyder på en förändring i samhällets förväntningar. För att uppnå det sociala kontraktet och förhindra ett legitimitetsgap är det därför av stor vikt att energibolagen hänger med i den förändring som sker kring samhällets förväntningar och uppfattningar av arbete kring de sociala frågorna.

5.2 Energibranschens intressenter

Den fundamentala utgångspunkten i intressentteorin menar att företags framgång avgörs av hur väl företaget ombesörjer sina relationer till intressenterna varför detta bör utredas vidare. Utifrån intressentteorin bör hänsyn därför tas till de olika intressenterna och vilken vikt man lagt vid dessa dels genom hållbarhetsredovisningarna respektive år, dels genom att analysera de intervju svar som erhållits från bolagen. En faktor som varit återkommande vad gäller intressenter och den externa aspekten är hur bolagen varit måna om att bidra till samhället och därigenom hur man redovisat kring kategorier som samhällsnytta och stöttning av lokalsamhället. Denna intressentgrupp har dock enligt Wu och Wokutch (2015) betecknats som en del av den sekundära. Undersökningen visar istället på att bolagen enligt erhållna intervju svar särskilt tenderat att fokusera på stöttning av lokala projekt snarare än mänskliga rättigheter och anti-korruption. Enligt Wu och Wokutchs (2015) forskning bör detta vara en intressentkategori vars intressen inte påverkar företaget i lika stor utsträckning som den primära kategorin, men denna studie visar dock att lokalsamhället är en av de viktigaste intressenterna. En anledning till varför lokalsamhället anses vara en viktig intressent är enligt bolagen att branschens funktion är att tillhandahålla infrastruktur i form av exempelvis el. Detta är en fundamental grund i ett samhälle, varför energibolagen arbetar mycket lokalt och tenderar att se den stad de verkar i som en viktig intressent.

Beträffande kategorin diskriminering har av undersökningen tydliggjorts att energibolagen inte prioriterat detta i hållbarhetsredovisningen. Några av bolagen, däribland Mälarenergi och Varberg Energi redogör varken år 2016 eller 2018 för deras arbete vad gäller diskriminering. Det går följaktligen att ställa sig kritiskt mot detta faktum. En bristfällig rapportering beträffande diskrimineringsarbete i bolagen leder till bristfällig transparens. Detta påverkar i sin tur den information som intressenterna erhåller via rapporten och det kan leda till att arbetsplatsen inte uppfattas lika attraktiv eller legitim. Potentiella medarbetare kan som resultat välja att rikta sig till andra, mer transparenta, bolag. I slutändan blir de företag som inte redovisar på ett transparent sätt inte lika konkurrenskraftiga. Bristfällig rapportering kring vissa kategorier som påverkar viktiga intressenter kan därför resultera i Freeman och Philips (2002) påpekande angående att företags framgång avgörs av hur väl företaget ombesörjer sina relationer till dess intressenter.

De riktlinjer och mål som legat till grund för bolagens hållbarhetsrapporter har fokuserat på att rapporterna ska utformas så att de kan skapa goda underlag för att intressenterna ska kunna ta

riktiga och välgrundade beslut. Vidare ska hållbarhetsredovisningen vara transparent och därmed innefatta både positiva och negativa perspektiv som speglar företagets arbete vad gäller de ekonomiska, sociala och miljömässiga aspekterna. Man kan även ställa sig frågandes till varför man väljer att beakta vissa intressen mer än andra. Då företagen redovisar vissa kategorier i mindre omfattning signalerar detta att bolagen inte anser detta lika viktigt. I diagram 13 framgår bland annat resultaten i undersökningen av bolagens externa aspekter beträffande hållbarhetsredovisningen. Dessa kategorier bestod av mänskliga rättigheter, hjälp till lokala samhällen, sponsring, samhällsnytta och samarbeten med andra aktörer. I jämförelsen med de interna aspekterna kan ses en markant skillnad i nivåerna hos energibolagen. Det tenderas alltså att redovisas mer omfattande kring de interna aspekterna. Med anledning av detta resultat kan det antas att interna aspekter är av större vikt för företagen inom energibranschen.

5.3 Institutionella faktorerers påverkan på hållbarhetsarbetet

Förutom bolagens legitimitet och påverkan av intressenter bör det i sammanhanget även föras diskussion kring institutionella faktorerers påverkan på bolagens hållbarhetsrapporter. Syftet med den institutionella teorin är att förklara varför företaget inom branschen har förändrat sin organisationsstruktur till följd av olika former av påtryckningar. Lagändringen som trädde i kraft 2017 kan i sammanhanget diskuteras som en typ av tvingande isomorfism för de organisationer som uppfyllt paragrafens rekvisit. Samtliga sex företag som undersöktes i studien har alla omfattats av lagändringen.

Vid intervjuerna med företagen målade respondenterna upp en tydlig bild angående vilken hållbarhetsaspekt som historiskt sett vägt tyngst i branschen, nämligen miljöaspekten. Enligt respondenterna har aspekten sedan länge varit något som energibolagen behövt hantera och ta hänsyn till då miljön ansetts vara central i verksamheten. Vattenfalls hållbarhetschef framförde bland annat att de sociala frågorna numera är de som utvecklas mest. Detta eftersom att övriga aspekter hanterats på ett bra sätt sedan tidigare. I enlighet med uttalandet från Vattenfall och resultatet av studien kan slutsatsen följaktligen bestyrkas vad gäller att de sociala aspekterna blivit allt mer aktuella under senare tid. Även detta faktum kan med anledning av den institutionella teorin och studiens erhållna resultat antas vara ett avstamp för en i framtiden mer omfattande och homogen bransch i fråga om den sociala aspekten (DiMaggio & Powell, 1983).

Innan 2017 var enbart Vattenfall, sett till de undersökta bolagen, tvungna att upprätta en årlig hållbarhetsrapport. Anledningen till detta är att Vattenfall är det enda statligt ägda energibolag i studien och de har därmed behövt hållbarhetsredovisa sedan 2007. Trots detta har Vattenfall hållbarhetsrapporterat sedan 2003 och är därmed det bolag som börjat hållbarhetsredovisa först. Vattenfall utmärker sig i studien och kan konstateras ligga i framkant när det kommer till redovisning av den sociala aspekten. Detta resulterar följaktligen i stora konkurrensfördelar för Vattenfall i jämförelse med de andra undersökta bolagen. Det kan exempelvis antas att de övriga bolagen började hållbarhetsredovisa för att andra bolag inom branschen, såsom Vattenfall, gjorde detsamma. Hållbarhetsrapporternas utformning kan dessutom anses vara särskilt intressanta just inom energibranschen då övriga medverkande bolag är kommunalt ägda. Kommunerna påverkas av staten, vilket gör att arbetet i kommunägda företag rimligtvis influeras av hur man arbetar i de statliga bolagen. De medverkande bolagen påverkas troligen av hur statliga bolag agerar vad gäller utformningen av hållbarhetsrapporter, vilket även styrker Vattenfall som en ledande aktör i skapandet av hållbarhetsrapporteringar.

Då företagen befinner sig i samma bransch kan det även tänkas att de upplever samma sociala och institutionella påtryckningar och förväntningar vilket gör att hållbarhetsrapporteringen har utvecklats till att ta upp i princip samma, eller liknande hållbarhetsfrågor. Detta kan även vara en anledning till varför fokus tidigare legat på att redovisa omfattande i relation till miljöaspekten och inte den sociala aspekten. Genom att följa trenden i form av förändrade normer som samhället och branschen i sig värderar, belönas bolagen enligt Scott (1987) också med ökad legitimitet. Detta kan därför antas vara en anledning som ligger till grund för den ökade redovisningen avseende den sociala aspekten.

I övrigt bör det nämnas att lagändringen enligt bolagen själva inte märkbart påverkat utformningen i hållbarhetsrapporterna. Detta kan antas bero på att paragrafen inte skrivits särskilt detaljerat utan istället har en bred utformning beträffande vilka faktorer som *skall* redovisas snarare än *hur* de ska redovisas. De statliga påtryckningarna kan därför konstateras att inte vara särskilt starka. Det har helt enkelt inte kunnat antydast en märkbart stor skillnad eller trend i rapporteringen med stöd av enbart lagkravet. Det ska dock inte förglömmas att lagregleringen oavsett styr över vilka delar som numera måste redovisas. I paragrafen stadgas att företagens arbete kring mänskliga rättigheter, personal och övriga sociala aspekter är kategorier som måste redovisas. Det leder till att bolag som inte redovisat dessa kategorier tidigare, numera måste göra detta. Det kan därför anses vara en form av statlig vägledning som

sätter en norm om vilken information som ska vara av vikt i företagens hållbarhetsarbeten, vilket därmed kan antas falla under tvingande isomorfism. Med anledning av att betoning läggs på vissa aspekter, påverkar det också samhällets påtryckningar och förväntningar på att dessa aspekter ska redovisas. Det kan i sin tur resultera i att intressenterna i slutändan har högre förväntningar och därmed kräver mer utförlig information om de sociala aspekterna.

Med anledning av intervjustvaren framgår det även att energibolagen inspireras av andra aktörer både inom och utanför branschen beträffande upprättandet av hållbarhetsrapporten. Detta tyder på att en normativ isomorfism förekommer hos företagen då de bland annat verkar inom samma bransch. Dock bör det framföras att studiens resultat också kartlägger vissa kategorier där bolagen rapporterar bristfälligt, vilket enligt Amran och Haniffa (2011) tyder på att omfattningen av företags hållbarhetsarbete är bristfälligt och att kompetens i bolagens ledning samt vilja kan ifrågasättas. Dessutom kan aspekter såsom företagskultur och de professionella samt normativa förväntningarna i de mer bristfälliga bolagen ifrågasättas enligt Deegan och Unerman (2011).

5.4 Den sociala aspektens framväxt

Genom undersökningen av hållbarhetsarbetet inom energibranschen har det framgått att den sociala aspekten har större betydelse idag än tidigare men att den fortfarande har utvecklingspotential. En tydlig koppling kan ses med idén från Porter och Kramers (2011) artikel om *Creating Shared Value* då samtliga undersökta företag anser att den sociala aspekten fått större spelrum i dagens hållbarhetsarbete. Trots att energibolagen ökat sin rapportering avseende den sociala aspekten kan det konstateras att det inte är något som bolagen ser som en kärnfunktion, vilket artikeln förespråkar.

Idén om CSV diskuterar vidare att ju mer företagen rapporterar kring sociala faktorer, desto mer granskade blir dem. Trots att så må vara fallet, är det inget som framkommit genom denna undersökning och inget som företagen själva velat belysa att de påverkats negativt av. Ytterligare en aspekt som artikeln framhäver är vikten av att företagen ser till vad de kan bidra med till samhället, utifrån dess egentliga verksamhet och vad de är bra på. Detta är något som energibolagen kan konstateras vara duktiga på då samtliga intervjuade hållbarhetschefer belyser att lokalsamhället är en av deras viktigaste intressenter, med utgångspunkt i att energibolagen spelar en central roll i samhället som energiförsörjare. Huruvida de på lång sikt gynnas

ekonomiskt av detta samhällsengagemang framgår inte av undersökningen, men enligt idén om CSV bör så vara fallet.

Vidare tar teorin upp exempel på viktiga sociala faktorer som bör beaktas för att uppnå maximal effektivitet på bolaget (se modell 2). Dessa är i linje med några av de aspekter som undersökts genom CONI-metoden, exempelvis utbildning och hälsa (se diagram 13). Utbildningsaspekten har minskat från en genomsnittlig nivå på 2,5 år 2016 till en genomsnittlig nivå på 2 år 2018. Sett till ordfrekvensen så har den samma genomsnitt för båda åren, det vill säga 21 användningar per rapport. Avseende hälsa har den genomsnittliga nivån ökat från 3,5 till 4,2 mellan åren 2016 och 2018. Ordfrekvensen har även den ökat från en genomsnittlig användning på 9 ord per hållbarhetsrapport till 11 ord per rapport. Dock nämns det i intervjuerna med flera av bolagen, såsom Varberg Energi, Vattenfall och Krafringen, att personalen är en central resurs. Det kan genom intervjuerna tydligt konstateras att det finns en förståelse för att humankapitalet är en viktig produktivitetsdrivare i företagen. Problematikeringen ligger först och främst i hur väl de utnyttjar denna resurs, och slutligen i vilken utsträckning detta framställs i hållbarhetsrapporterna.

Fortsättningsvis tar teorin om Creating Shared Value sin utgångspunkt i att sociala, miljömässiga och ekonomiska intressen faktiskt är förenliga med varandra, något som tidigare forskning av Buhr (2007) samt Gray och Milne (2004) motsäger. Studiens resultat visar att sociala hållbarhetsprojekt är av stor vikt för bolagen och att stöttning av lokalsamhället är vitalt för företagens överlevnad, både i anspråk till legitimitet samt i syfte att tillfredsställa intressenternas förväntningar. Då fem av de undersökta bolagen är kommunalt ägda, och det sjätte är statligt ägt, föreligger en speciell struktur i relation till vad de ger tillbaka till samhället. Exempelvis framkom det under intervjun med Krafringen att deras vinst återinvesteras i samhället, och hållbarhetschefen på Skellefteå Kraft poängterar att de förra året sponsrade lokala föreningar med tolv miljoner kronor. Detta går således hand i hand med vad artikeln om CSV syftar på, det vill säga att det går att uppnå både ekonomisk vinning och samhällsnytta utan att de ska hamna i konflikt med varandra. Städerna och kommunerna i denna fråga har många samhällsfrågor på olika nivåer som måste hanteras där ett överskott från branschen kan vara till stor hjälp.

Utifrån Porter och Kramers (2011) diskussion kring huruvida utformningen av lagar antingen kan öka eller minska det samhälleliga värdet bör även hållbarhetsredovisningens lagreglering

diskuteras. Det har tidigare konstaterats att lagkravets legitimitet kan ifrågasättas då det inte innehåller specifika riktlinjer kring implementering och utförande samt att företagen i sig inte anser att det gjort någon väsentlig skillnad. Undersökningen påvisade emellertid att energibranschens aktörer har behövt beakta lagförändringen från 2017 vilket har påverkat vilka aspekter som redovisas, även om lagändringen inte har påverkat omfattningen och djupet av informationen. Den sociala aspekten har inte enbart tillgivits en mer omfattande del av företagens hållbarhetsrapportering, arbetet har generellt sett också utvecklats genom åren. I diagrammen i avsnitt 4.7 *Energibranschens sammanslagna hållbarhetsredovisningar* framgår det med hjälp av CONI steg 2 att företagen genomför och presenterar sitt hållbarhetsarbete på ett mer detaljerat sätt under 2018.

Enligt de fyra punkter som Porter och Kramer (2011) nämner innehar lagstiftningen bland annat inga tydliga och mätbara sociala mål. Den reglerar dock prestationskrav och låter företagen själva bestämma hur de ska uppnå denna prestation. Gällande infasningsperioden så kan det konstateras att företagen fick en hint om att lagkravet skulle komma till skott redan då EU-direktivet kom år 2014, och haft tid att förbereda implementering av hållbarhetsredovisning. Denna förberedelse har visat sig stämma i de undersökta energibolagen. Enligt Porter och Kramer (2011) innehåller en "bra" lagstiftning, som är gynnsam för det sociala värdet, också system för prestationsrapportering. Lagstiftningen i sig har inte tillhandahållit detta, men GRI kan här ses spela en stor roll som det internationellt accepterade ramverket för hållbarhetsrapportering. Med ovan anförda argumentation kan det konstateras att lagstiftningen kan klassas som delvis bristfällig och vag då den exempelvis inte anger mätbara sociala mål. Huvudsakligen kan lagkravet dock, i enlighet med artikeln kring Creating Shared Value, konstateras ha en positiv effekt på rapporteringen och implementeringen av sociala aspekter i företag.

6. Slutsats

I följande kapitel presenteras de slutsatser som kan dras utifrån den genomförda studien. Frågeställningarna besvaras och det redogörs för i vilken omfattning studien överensstämmer med befintlig forskning. Det framgår även förslag till vidare forskning och övrig reflektion kring de resultat som erhållits samt det bidrag till forskningen som gjorts.

6.1 Slutsatser kring frågeställningar

I vilken utsträckning redovisar de valda energibolagen den sociala aspekten i sina hållbarhetsredovisningar?

Sveriges energibransch redovisar enligt den genomförda studien den sociala aspekten relativt omfattande, det finns emellertid flertalet sociala faktorer som fortfarande redovisas bristfälligt. Vad gäller den sociala aspekten tenderar bolagen att redovisa faktorer kring medarbetare och arbete för lokal stöttning mer omfattande än andra. Särskilt bristfälliga sociala faktorer är arbetet kring diskriminering i bolagen. Hållbarhetsarbetet inom branschen har visat sig utformats med stöd av rådande lagstiftning, standarder, mål och riktlinjer i form av GRI samt FN Global Compact.

Hur har hållbarhetsarbete beträffande den sociala aspekten i energibolag förändrats mellan åren 2016 och 2018?

Trots att det i intervjuer med energibolagen inte tydligt framgått någon förändring mellan 2016 och 2018 kan det utifrån den metod som använts vid analysen av hållbarhetsrapporterna konstateras att det skett viss förändring mellan åren 2016 och 2018, särskilt gällande de interna aspekterna då dessa redovisats mer omfattande 2018. Även de externa aspekterna har ökat en aning mellan 2016 och 2018. Det kan emellertid inte tydligt konstateras en trend i förändringen, det förekommer istället en variation i vilka underkategorier som redovisats mer eller mindre beroende på djup i rapporten samt sökfrequensen av underkategorierna.

Vilka faktorer är det som påverkar utformning av den sociala aspekten i hållbarhetsarbete inom energibranschen?

Förutom internationella standarder och mål samt det lagstadgade kravet på redovisning kan det antas föreligga ytterligare faktorer som påverkar i vilken utsträckning energibolagen väljer att redovisa det sociala hållbarhetsarbetet. Utifrån studiens resultat kan antas att intressenter såsom medarbetare, lokalsamhället, potentiella arbetstagare samt kommuner är starka intressenter som

påverkar utformningen i redovisningen. Det framgår även att flertalet av energibolagen tar inspiration av andra större bolag, även inom andra branscher. Sammantaget kan det konstateras att bolagen strävar efter att utföra ett legitimt redovisningsarbete där bolagen eftersträvar samhällsnytta trots att denna kan vara svår att mäta när det gäller sociala frågor. Trots svårigheter och en tidigare mer bristfällig redovisning visar resultaten att den sociala aspekten utvecklats mellan 2016 och 2018 samt att bolagen strävar efter att fortsätta arbeta med den sociala aspekten.

6.2 Diskussion och bidrag med uppsatsen

Syftet med framställningen var att undersöka om, och i sådant fall hur det sociala hållbarhetsarbetet inom energibranschen har förändrats i Sverige mellan 2016 och 2018 samt vilka faktorer som kan påverka bolagens utformning av rapporterna. Den aktuella forskning som legat till grund för undersökningen tenderade att konstatera en konflikt mellan den sociala och ekonomiska aspekten samt att beskriva för- och nackdelar med hållbarhetsredovisning i allmänhet. En mer detaljerad undersökning av sociala faktorerers utrymme i hållbarhetsarbetet var därför relevant.

Studien har medfört ett teoretiskt bidrag i flera olika aspekter. Först och främst har val av de systemorienterade teorierna, som motiverats av tidigare forskning, ytterligare verifierats som att vara lämpliga teorier vid undersökningar kring företags hållbarhetsarbete (Fernando & Lawrence, 2014; Gray, Kouhy & Lavers, 1995; Hahn och Kühnen, 2013). De har vidare visat sig vara kompletterande och ej konkurrerande teorier, i enlighet med Tagesson et al. (2009) samt Fernando och Lawrence (2014). Ett väsentligt teoretiskt bidrag som denna studien tillför är även appliceringen av teorin kring Creating Shared Value. Kombinationen av de systemorienterade teorierna och CSV är inget som skribenterna funnit i tidigare forskning, men kan rekommenderas i andra studier som behandlar den sociala aspekten av hållbarhetsarbete.

Vidare bidrar studien teoretiskt genom att undersöka det kunskapsgap som den sociala aspekten visat sig ha i forskningen. Undersökningen svarar till det som Alonso-Almeida, Llach och Marimon (2014) anger som förslag till fortsatt forskning, det vill säga att undersöka implementeringen av den sociala aspekten i energibranschen. Ytterligare ett teoretiskt bidrag som erhållits genom studien är undersökningen av lagkravets effekt på hållbarhetsredovisningen, som inte gjorts i större mån tidigare då lagstiftningen är så pass ny.

Genom CONI-metoden undersöker studien dessutom skillnaden mellan den interna och den externa aspekten av det sociala hållbarhetsarbetet, något som Tagesson et al. (2009) nämner saknas tidigare forskning på. Studien visar också på ett alternativt användande av CONI-metoden, till skillnad från originalversionen av Beck et al. (2010) som tidigare använts på miljörapportering. Ett teoretiskt bidrag har därmed lämnats då det påvisats att en modifierad version av CONI kan användas som analysmedel i olika studier relaterade till hållbarhet.

Efter att ha utfört studien kan det konstateras att även ett praktiskt bidrag till forskningsläget erhållits, särskilt i form av att kartläggning av svenskt socialt hållbarhetsarbete inom energibranschen efter lagförändringen implementerats då detta, enligt vår vetenskap, inte gjorts tidigare. I studien framgår även vilka interna och externa sociala kategorier energibolagen tenderat att redovisa, både i relation till utsträckning och kvalitet. De resultat som erhållits kan vara till energibolagens fördel, särskilt av konkurrensmässiga skäl. Den framtagna sammanställningen visar vilka sociala aspekter som kan förbättras och vilka som redan kan anses redovisas tillräckligt. Med anledning av detta kan bolagens hållbarhetsrapporter utvecklas vilket i sin tur leder till att intressenter finner bolagen legitima, i enlighet med legitimitets- och intressentteorin. En välskriven rapport i samtliga kategorier stärker, enligt Fernando och Lawrence (2014), inte bara varumärket utan tyder på att bolaget är transparent och därmed kan anses vara konkurrenskraftigt. Detta praktiska bidrag kan endast konstateras täcka energibranschen med hänsyn till dess branschkaraktäristiska drag.

Det kan i samband med studien även uppmärksammas och dras lärdom av att kvaliteten i hållbarhetsrapporterna inte alltid beror på sökfrequensen i ord och att definitionen av vad en bra hållbarhetsredovisning är kan vara tvetydig. Vissa av bolagen har ändrat formen av hållbarhetsredovisningen vilket för några tenderat att resultera i webbaserade redovisningar som är kortare än de tidigare PDF-filerna. Somliga har valt att frångå sin rapportering som tidigare utgått från GRI till att rapportera mer flytande och uppdatera i realtid. En begränsning i studiens resultat kan även hänföras till de valda underkategorierna. Den gjorda innehållsanalysen relaterades i ett antal interna och externa underkategorier som valts för att undersöka djup, omfattning och ordfrekvens i hållbarhetsrapporterna. De valda underkategorierna baserades bland annat på GRI-standards, rådande reglering och tidigare forskning. Med anledning av att studien enbart mäter just dessa kategorier kan det beaktas att det inom hållbarhetsredovisning och den sociala aspekten även kan finnas andra kategorier som inte medtagits som därmed kunnat leda till ett annat utfall. Trots detta torde resultatet ge en

rättvisande bild, särskilt med anledning av den initiala kartläggning som gjordes av hur den sociala aspekten skulle definieras och vad den skulle omfatta i studien.

Studiens resultat bekräftar de svårigheter som framförts i artiklar, exempelvis PwC:s kartläggning (2019), vad gäller aspekter som mänskliga rättigheter och diskriminering, då detta inte redovisats särskilt omfattande i bolagen. En rekommendation är därför att denna typ av arbete i bolagen bör uppmärksammas mer då dessa går hand i hand med exempelvis medarbetarnas välmående. Medarbetare har enligt undersökningen dessutom visat sig vara en stark intressent som därmed kan antas påverka utformningen av bolagens rapporter. Fortsättningsvis bör även diskussion föras beträffande hållbarhetsrapporter i allmänhet då dessa utformas av bolagen själva. Den information som skildras i rapporterna är följaktligen bolagens syn av deras hållbarhetsarbete varför detta bör tas i åtanke vid läsningen av rapporterna.

Avslutningsvis kan det efter att ha utfört studien konstateras att frågan huruvida energibranschen är social eller inte fortfarande kvarstår. När redovisas egentligen en aspekt tillräckligt bra? Studien svarar inte i definitiva termer på frågan, men det kan i vart fall konstateras att energibranschen har redovisat mer omfattande år 2018, vilket följaktligen resulterar i att energibranschen är mer social nu än före lagändringen.

6.3 Förslag till vidare forskning

Trots att studien bidrar med ett teoretiskt såväl som ett praktiskt bidrag avseende ökad kartläggning om energibranschens sociala hållbarhetsarbete, finns det fortfarande aspekter inom ämnet som kan undersökas vidare. Med hänsyn till att hållbar utveckling utgör en aktuell och kritisk samhällsfråga är vidare forskning kring detta ämne viktigt för samhällets utveckling som helhet.

Den genomförda undersökningen har fokuserat på sex företag inom energibranschen, antalet valdes med syftet att kunna göra en kvalitativ undersökning, men även med anledning av den begränsade tidsramen. Det urval som genomfördes i denna studie ger följaktligen möjlighet att utveckla undersökningen för vidare forskning. Det kan förslagsvis göras en undersökning vilken beaktar aspekter som storlek på bolag, i denna undersökning har vikt istället lagts på jämförelsen mellan 2016 och 2018 års hållbarhetsredovisning. En undersökning med fokus på endera större eller mindre bolag på börsen skulle högst sannolikt ge en skildrande bild av hur

de olika företagen inom samma bransch arbetat ur ett hållbarhetsperspektiv, då detta kan se annorlunda ut beroende på storlek och omsättning. Det hade också kunnat vara av intresse att undersöka andra branscher och dess sociala hållbarhetsarbete för att se vilka skillnader som finns branscher emellan. Vidare skulle en ny studie kunna undersöka andra marknader förutom den svenska för att utröna internationella skillnader inom den sociala aspekten.

En ytterligare aspekt som återstår att undersöka är ifall socialt arbete rent finansiellt kan mätas i termer av exempelvis samhällsnytta och investeringar i humankapital, särskilt med bakgrund av teorin kring CSV. Det kan exempelvis diskuteras om den sociala aspekten i hållbarhetsarbetet kan ses som ett mervärde för intressenter vilket kan leda till en ökad intäktström. Det kan i sin tur representera ett arbete som i slutändan genererar mer vinst än vad det kostar att upprätta.

Källförteckning

SFS 2008:567. Diskrimineringslagen. Tillgänglig online: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/diskrimineringslag-2008567_sfs-2008-567 [Hämtad 19 december 2019]

SFS 2019:286 Årsredovisningslagen. Tillgänglig online: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/arsredovisningslag-19951554_sfs-1995-1554 [Hämtad 2 januari 2020]

Adams, C. & Narayanan, V. (2007). The 'standardization' of sustainability reporting, in Bebbington, J. Unerman, J. O'Dwyer, B (eds.), *Sustainability accounting and accountability*, London: Routledge, kap 4 [e-book]. Tillgänglig online: https://books.google.se/books?hl=sv&lr=&id=8G2sAgAAQBAJ&oi=fnd&pg=PA70&dq=the+'standardization'+of+sustainability+reporting&ots=V15-bOU5Nc&sig=cmGmMIZsmMEfodqBuuf0NtOy_6Y&redir_esc=y#v=onepage&q=the%20'standardization'%20of%20sustainability%20reporting&f=false [Hämtad 2 december 2019]

Ahrne, G., & Boström, M. (2004). Pendelrörelser mellan frivillighet och tvång, i Boström, M., Forsell, A., Jacobsson, K. & Hallström, T. K., (eds.) *Den organiserade frivilligheten*. Liber AB.

Alonso-Almeida, M. Llach, J. & Marimon, F. (2014). A Closer Look at the 'Global Reporting Initiative' Sustainability Reporting as a Tool to Implement Environmental and Social Policies: A Worldwide Sector Analysis. *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, [e-journal] vol. 21, no. 6, ss. 318-355, Tillgänglig via LUBsearch: <http://lubsearch.lub.lu.se/> [Hämtad 16 november 2019]

Alvehus, J. (2014). *Skriva uppsats med kvalitativ metod: en handbok*. Stockholm: Liber.

Amran, A. & Haniffa, R. (2011). Evidence in development of sustainability reporting: a case of a developing country. *Business strategy and the environment*, [e-journal] vol. 20, no. 3, ss. 141-156, Tillgänglig via LUBsearch: <http://lubsearch.lub.lu.se/> [Hämtad 30 november 2019]

Arbetsmiljöverket. (2015). Organisatorisk och social arbetsmiljö (AFS 2015:4) [pdf] Tillgänglig online: <https://www.av.se/arbetsmiljoarbete-och-inspektioner/publikationer/foreskrifter/organisatorisk-och-social-arbetsmiljo-afs-20154/> [Hämtad 2 december 2019]

Arvidsson, S. (2019). *Challenges in Managing Sustainable Business: Reporting, Taxation, Ethics and Governance*, [e-book] Lund University, Lund: Springer International Publishing. Tillgänglig via LUBsearch: <http://lubsearch.lub.lu.se/> [Hämtad 19 november 2019]

Ashforth, B.E. & Gibbs, B.W. (1990). The double-edge of organizational legitimation. *Organization Science*, [e-journal] vol. 1, no. 2, ss. 177-94, Tillgänglig via LUBsearch: <http://lubsearch.lub.lu.se/> [Hämtad 12 november 2019]

Ballou, B., Heitger D. & Landes C. (2006). The Future of Corporate Sustainability Reporting: A Rapidly Growing Assurance Opportunity [pdf]. *Journal of Accountancy*, vol. 22, no. 6, ss. 5-74, Tillgänglig online:

<http://www.sba.muohio.edu/ballobj/images/Ballou%20Heitger%20CSR%2024Jul05.pdf>
[Hämtad 5 december 2019]

Bebbington, J., Larrinaga, C. & Moneva-Abadía, J.M. (2008). Corporate social Reporting and reputation risk management. *Accounting, Auditing & Accountability Journal*, [e-journal] vol. 21, no. 3, ss. 337-361, Tillgänglig via LUBsearch: <http://lubsearch.lub.lu.se/> [Hämtad 12 november 2019]

Beck, A.C. Campbell, D. & Shrives, P.J. (2010). Content analysis in environmental reporting research: Enrichment and rehearsal och the method in a British-German context. *The British Accounting Review*, [e-journal] vol. 42, no. 3, ss. 207-222, Tillgänglig via LUBsearch: <http://lubsearch.lub.lu.se/> [Hämtad 15 november 2019]

Bergström, G., & Boréus, K. (2012). Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys. 3 ed. Lund: Studentlitteratur

Bougie, R., Sekaran, U., (2016). Research Methods for Business: a skill-building approach. 7:e uppl. Chichester: Wiley, cop. AB

Bryman, A. & Bell, E. (2017). Företagsekonomiska forskningsmetoder. 3 uppl., Stockholm: Liber AB.

Buhr, N. (1998). Environmental performance, legislation and annual report disclosure: the case of acid rain and Falconbridge. *Accounting, Auditing & Accountability Journal*, [e-journal] vol. 11, no. 2, ss. 163-190, Tillgänglig via LUBsearch: <http://lubsearch.lub.lu.se/> [Hämtad 17 november 2019]

Buhr, N. (2007). Chapter 3: Histories of and Rationales for Sustainability Reporting [pdf], In Unerman, J, Bebbington, J and O'Dwyer, B (eds). *Sustainability Accounting and Accountability*, Routledge, New York, ss. 57-69. Tillgänglig online:
https://books.google.se/books?hl=sv&lr=&id=8G2sAgAAQBAJ&oi=fnd&pg=PA57&dq=Histories+of+and+Rationales+for+Sustainability+Reporting&ots=Vl502FUoM8&sig=DF5pQ6L0dyhYEyzKQziXsosfe_c&redir_esc=y#v=onepage&q=Histories%20of%20and%20Rationales%20for%20Sustainability%20Reporting&f=false [Hämtad 4 december 2019]

Carpenter, V.L. & Feroz, E.H. (2001). Institutional theory and accounting rule choice: An analysis of four US state governments' decisions to adopt generally accepted accounting principles. *Accounting, Organizations and Society*, [e-journal] vol. 26, no. 7, ss. 565-96, Tillgänglig via LUBsearch: <http://lubsearch.lub.lu.se/> [Hämtad 12 november 2019]

Christensen, L., Engdahl, N., Gräås, C., & Haglund, L. (2016). Marknadsundersökning: en handbok, vol. 2. Lund: Studentlitteratur AB.

Christofi, A. Christofi, P. & Sisaye, S. (2012). Corporate sustainability: historical development and reporting practices. *Management Research Review*, [e-journal] vol. 35, no. 2, ss. 157–172, Tillgänglig via LUBsearch: <http://lubsearch.lub.lu.se/> [Hämtad 9 december 2019]

Churchill, N.C. (1974). Toward a theory for social accounting. *Sloan Management Review*, [e-journal] vol. 15, no. 3, ss. 1-17, Tillgänglig via Business Source Complete: <https://web-a-ebscohost-com> [Hämtad 15 november 2019]

Dagens Nyheter. (2017). Ny lag tvingar storföretag att redovisa hållbarhetsarbetet, Tillgänglig online: <https://www.dn.se/ekonomi/global-utveckling/ny-lag-tvingar-storforetag-att-redovisa-hallbarhetsarbetet/> [Hämtad 26 december 2019].

Deegan, C. Rankin, M. & Vought P. (2000). Firms' disclosure reactions to major social incidents: Australian evidence. *Accounting Forum*, [e-journal] vol. 24, no. 1, ss. 101-130, Tillgänglig via LUBsearch: <http://lubsearch.lub.lu.se/> [Hämtad 16 November 2019]

Deegan, C. (2002). Introduction, The legitimizing effect of social and environmental disclosures - a theoretical foundation, [e-book] Melbourne: Accounting, Auditing & Accountability Journal, vol. 15 no. 3, s. 282-311, Tillgänglig online: <https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/09513570210435852/full/html> [Hämtad 12 november 2019]

Deegan, C. & Unerman, J. (2011). Financial Accounting Theory. Second European Edition. Maidenhead: McGraw-Hill.

DiMaggio, P.J. & Powell, W.W. (1983). The iron cage revisited: Institutional isomorphism and collective rationality in organizational fields. *American Sociological Review*, [e-journal] vol. 48, no. 2, ss. 146-160, Tillgänglig via LUBsearch: <http://lubsearch.lub.lu.se/> [Hämtad 30 november 2019]

Dowling, J. & Pfeffer, J. (1975). Organizational legitimacy: Social values and organizational behavior. The *Pacific Sociological Review*, [e-journal] vol. 18, no. 1, ss. 122-136, Tillgänglig via LUBsearch: <http://lubsearch.lub.lu.se/> [Hämtad 19 november 2019]

Easterby-Smith, M., Thorpe, R. & Jackson, P.R. (2015). Management and Business Research. 5 uppl., London: SAGE Publications Ltd.

Elo, S. & Kyngäs H. (2008). The qualitative content analysis process. *Journal of Advanced Nursing*, [e-journal] vol. 62, no. 1, p107–115, Tillgänglig online: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/j.1365-2648.2007.04569.x> [Hämtad 20 november 2019]

Energimarknaden. (2018). Branschens viktigaste framtidsfrågor 2018 [pdf] Tillgänglig online: https://prod.api.bbmpremium.se/globalassets/energimarknaden/dokument/energimarknaden-2018_till-bladder-1.pdf [Hämtad 19 november 2019]

English, D. M. & Schooley, D. K. (2014). The Evolution of Sustainability Reporting. *CPA Journal*, [e-journal] vol. 84, no. 3, ss. 26-35, Tillgänglig via LUBsearch: <http://lubsearch.lub.lu.se/> [Hämtad 23 november 2019]

Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/95/EU av den 22 oktober 2014, Tillgänglig online: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014L0095&from=SV> [Hämtad 3 december 2019]

Europaparlamentets resolution av den 6 februari 2013 om företagens sociala ansvar: ett ansvarstagande, transparent och ansvarsfullt affärstänkande och en hållbar tillväxt. (2012/2098(INI)). Tillgänglig online:
<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//NONSGML+TA+P7-TA-2013-0049+0+DOC+PDF+V0//SV> [Hämtad 8 januari 2019]

Fernando, S., & Lawrence, S. (2014). A theoretical Framework for CSR Practices: Integrating Legitimacy Theory, Stakeholder Theory and Institutional Theory. *The Journal of Theoretical Accounting Research*, [e-journal] vol. 10 no. 1, ss. 149-178, Tillgänglig via LUBsearch: <http://lubsearch.lub.lu.se/> [Hämtad 13 november 2019]

Freeman, R.E. (1984). *Strategic management: A stakeholder approach*, [e-book] Pitman, Boston: Cambridge Books on Core. Tillgänglig via LUBsearch: <http://lubsearch.lub.lu.se/> [Hämtad 13 november 2019]

Freeman, R. E. & Phillips, R. A. (2002). Stakeholder theory: A libertarian defense. *Business Ethics Quarterly*, [e-journal] vol. 12, no. 3, ss. 331-349, Tillgänglig via LUBsearch: <http://lubsearch.lub.lu.se/> [Hämtad 30 november 2019]

García-Benau, M. A. Sierra-Garcia, L. & Zorio, A. (2013). Financial crisis impact on sustainability reporting. *Management Decision*, [e-journal] vol. 51, no.7, ss. 1528-1542, Tillgänglig via LUBsearch: <http://lubsearch.lub.lu.se/> [Hämtad 3 december 2019]

Global Reporting Initiative (GRI). (u.å.). A) About GRI - The power of sustainability reporting. Tillgänglig online: <https://www.globalreporting.org/Information/about-gri/Pages/default.aspx> [Hämtad 15 december 2019]

Global Reporting Initiative (GRI). (u.å.). B) GRI Standards. Tillgänglig online: <https://www.globalreporting.org/standards> [Hämtad 17 december 2019]

Global Compact Network Sweden. (u.å.). De 10 principerna, Tillgänglig online: <https://globalcompact.se/om-un-global-compact/de-10-principerna/> [Hämtad 4 december 2019]

Gray, R. Kouhy, R. & Lavers, S. (1995). Constructing a research database of social and environmental reporting by UK companies. *Accounting, Auditing & Accountability Journal*, [e-journal] vol. 8, no. 2, ss. 78-101, Tillgänglig via LUBsearch: <http://lubsearch.lub.lu.se/> [Hämtad 15 november 2019]

Gray, R. & Milne, M. (2004). Towards reporting on the triple bottom line: Mirage, methods and myths, in Henriques A. and J. Richardson (eds), *The Triple Bottom Line: Does it add up?* London: Earthscan, ss. 70-80. Tillgänglig online: https://www.researchgate.net/publication/45417330_Towards_reporting_on_the_triple_bottom_line_mirage_methods_and_myths [Hämtad 3 december 2019]

Gray, R. Owen, D. & Adams, C. (2009). Some theories for social accounting? A review essay and a tentative pedagogic categorisation of theorisations around social accounting, in M. Freedman & B. Jaggi (eds), *Sustainability, environmental performance and disclosure* Emerald Group Publishing, Bingley, UK, ss. 1- 54 [e-book]. Tillgänglig via LUBsearch: <http://lubsearch.lub.lu.se/> [Hämtad 30 november 2019]

Guba, E. G., & Lincoln, Y. S. (1994). Competing paradigms in qualitative research. I: Denzin, N.K. & Lincoln, Y.S. red. Handbook of qualitative research. 1:a uppl. London: Sage. ss.105-116

Guthrie, J. Petty, R. & Ricceri, F. (2006). The voluntary reporting of intellectual capital: Comparing evidence from Hong Kong and Australia. *Journal of Intellectual Capital*, [e-journal] vol. 7, no. 2, ss. 254-271, Tillgänglig via LUBsearch: <http://lubsearch.lub.lu.se/> [Hämtad 23 november 2019]

Hahn, R. & Kühnen, M. (2013). Determinants of sustainability reporting: a review of results, trends, theory, and opportunities in an expanding field of research. *Journal of Cleaner Production*, [e-journal] vol. 59, no. 1, ss. 5-21, Tillgänglig via LUBsearch: <http://lubsearch.lub.lu.se/> [Hämtad 11 november 2019]

Heale, R. & Twycross, A. (2015). Validity and reliability in quantitative studies. *Evidence-Based Nursing*, [e-journal] vol. 18, no. 3, ss. 66-67, Tillgänglig via LUBsearch: <http://lubsearch.lub.lu.se/> [Hämtad 9 december 2019]

Hedberg, C-J. & von Malmborg, F. (2003). The Global Reporting Initiative and corporate sustainability reporting in Swedish companies. *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, [e-journal] vol.10, no. 3, ss. 153–164. Tillgänglig via LUBsearch: <http://lubsearch.lub.lu.se/> [Hämtad 19 november 2019]

Holme, I.M. & Solvang, B.K. (1996). Forskningsmetodik - Om kvalitativa och kvantitativa metoder. Studentlitteratur. 2:a uppl. Lund

Hsieh, H-S. & Shannon, S.E. (2005). Three Approaches to Qualitative Content Analysis. *Qualitative health research*, [e-journal] vol. 15, no. 9, ss. 1277-1288, Tillgänglig via LUBsearch: <http://lubsearch.lub.lu.se/> [Hämtad 19 november 2019]

Jacobsen, D.I. (2000). Vad, hur och varför? Om metodval i företagsekonomi och andra samhällsvetenskapliga ämnen. Studentlitteratur. 1:a uppl. Lund

James, M.L. (2015). The benefits of sustainability and integrated reporting: an investigation of accounting majors' perceptions. *Journal of Legal, Ethical & Regulatory Issues*, vol. 18, no. 1, ss. 1-20, Tillgänglig online: <https://www.abacademies.org/articles/jlerivol17no22014.pdf#page=99> [Hämtad 10 december 2019]

Kaya, I. (2016). The Mandatory Social and Environmental Reporting: Evidence from France. *Procedia - Social And Behavioral Sciences*, [e-journal] ss. 206-213, Tillgänglig via LUBsearch: <http://lubsearch.lub.lu.se/> [Hämtad 15 november 2019]

KPMG International Cooperative. (2017). The Road Ahead - The KPMG Survey of Corporate Responsibility Reporting 2017, Tillgänglig online: <https://assets.kpmg/content/dam/kpmg/xx/pdf/2017/10/executive-summary-the-kpmg-survey-of-corporate-responsibility-reporting-2017.pdf> [Hämtad 25 november 2019]

Larsson, L-O. (2005). Corporate Governance och hållbar affärsutveckling. Stockholm: Ekerlinds

- LeCompte, M.D. & Goetz, J.P. (1982). Problems of Reliability and Validity in Ethnographic Research. *Review of Educational Research*, [e-journal] vol. 52, no. 1, ss. 31-60, Tillgänglig via LUBsearch: <http://lubsearch.lub.lu.se/> [Hämtad 12 november 2019]
- Lindblom, C.K. (1993). The implications of organisational legitimacy for corporate social performance and disclosure. *Critical Perspectives on Accounting Conference*, New York.
- Lozano, R., Carpenter, A. & Huisingh, D. (2015). A review of theories of the firm and their contributions to Corporate Sustainability. *Journal of cleaner production*, vol. 106, ss. 430–442, Tillgänglig via LUBsearch: <http://lubsearch.lub.lu.se/> [Hämtad 6 december 2019]
- Marshall, S. Vaiman, V. Napier, N. Taylor, S. Halsberger, A. & Andersen, T. (2010). The End of a "Period": Sustainability and the Questioning Attitude. *Academy of Management Learning & Education*, [e-journal] vol. 9, ss. 477–487, Tillgänglig via LUBsearch: <http://lubsearch.lub.lu.se/> [Hämtad 16 november 2019]
- Matos, S. & Silvestre, B.S. (2013). Managing stakeholder relations when developing sustainable business models: the case of the Brazilian energy sector. *Journal of Cleaner Production*, [e-journal] vol. 45, ss. 61-73, Tillgänglig via LUBsearch: <http://lubsearch.lub.lu.se/> [Hämtad 9 december 2019]
- Meek, G. Roberts, C. & Gray, S. (1995). Factors Influencing Voluntary Annual Report Disclosures by U.S., U.K. and Continental European Multinational Corporations. *Journal of International Business Studies*, [e-journal] vol. 26, no. 3, ss. 555-572, Tillgänglig via LUBsearch: <http://lubsearch.lub.lu.se/> [Hämtad 15 november 2019]
- Mitchell, R. K. Agle, R. B. & Wood, J. D. (1997). Toward a Theory of Stakeholder Identification and Salience: Defining the principles of who and what really counts. *Academy of Management Review*, [e-journal] vol. 22, no. 4, ss. 853-886, Tillgänglig via LUBsearch: <http://lubsearch.lub.lu.se/> [Hämtad 3 december 2019]
- Nasi, J. Nasi, S. Philips, N. & Zyglidopoulos, S. (1997). The evolution of corporate social responsiveness - en exploratory study of Finnish and Canadian forestry companies. *Business & Society*, [e-journal] vol. 36, no.3, ss. 296-321, Tillgänglig online: <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/000765039703600305> [Hämtad 15 november 2019]
- Naturskyddsföreningen. (2019). Fossilfritt, förnybart, flexibelt: Framtidens hållbara energisystem [pdf], Tillgänglig online: https://www.naturskyddsforeningen.se/sites/default/files/dokument-media/fossilfritt_fornybart_flexibelt_-_framtidens_hallbara_energisystem.pdf [Hämtad 4 december 2019]
- O'Donovan, G. (2002). Environmental disclosure in the annual report: extending the applicability and predictive power of legitimacy theory. *Accounting, Auditing & Accountability Journal*, [e-journal] vol. 15, no. 3, ss. 344-371, Tillgänglig via LUBsearch: <http://lubsearch.lub.lu.se/> [Hämtad 14 november 2019]
- Pérez-López, D. Moreno-Romero, A. & Barkemeyer, R. (2013). Exploring the Relationship between Sustainability Reporting and Sustainability Management Practices. *Business Strategy*

and the Environment, [e-journal] vol. 24, no.8, ss. 720-734, Tillgänglig via LUBsearch: <http://lubsearch.lub.lu.se/> [Hämtad 7 december 2019]

Pfau, M. Haigh, M. M. Sims, J. & Wigley, S. (2008). The Influence of Corporate Social Responsibility Campaigns on Public Opinion. *Corporate Reputation Review*, [e-journal] vol. 11, no. 2, ss. 145-154, Tillgänglig via LUBsearch: <http://lubsearch.lub.lu.se/> [Hämtad 17 november 2019]

Porter, M. E. Kramer, M. R. (2011). Creating Shared Value. *Harvard Business Review*, [e-journal] vol. 89, no. 1, ss. 62-77, Tillgänglig via LUBsearch: <http://lubsearch.lub.lu.se/> [Hämtad 17 december 2019]

PwC. (2019). En lägesrapport 2019: Oroväckande brister i rapporteringen av företagens hållbarhetsarbete [pdf] Tillgänglig online: <https://www.pwc.se/sv/pdf-reports/hallbar-affarsutveckling/orovackande-brister-i-rapporteringen-av-foretagens-hallbarhetsarbete.pdf> [Hämtad 23 december 2019]

Regeringskansliet. (2007). Riktlinjer för extern rapportering för företag med statligt ägande, Tillgänglig online: <https://www.regeringen.se/49bb56/contentassets/c8839780f4d142b8a60d01af80588f75/riktlinjer-for-extern-rapportering-for-foretag-med-statligt-agande> [Hämtad 26 november 2019]

Regeringskansliet. (2010). Effekterna av hållbarhetsredovisning: en studie av konsekvenserna av de nya riktlinjerna om hållbarhetsinformation i statligt ägda företag, Tillgänglig online: <https://www.regeringen.se/49bb56/contentassets/ae1b2a3db1a34b6491f2324ed526a657/effekterna-av-hallbarhetsredovisning-n2010.30> [Hämtad 26 november 2019]

Regeringskansliet. (2016). Agenda 2030 för hållbar utveckling, Tillgänglig online: <https://www.regeringen.se/regeringens-politik/globala-malen-och-agenda-2030/agenda-2030-for-hallbar-utveckling/> [Hämtad 3 december 2019]

Regeringskansliet. (u.å.). 17 globala mål för hållbar utveckling, Tillgänglig online: <https://www.regeringen.se/regeringens-politik/globala-malen-och-agenda-2030/17-globala-mal-for-hallbar-utveckling/> [Hämtad 10 december 2019]

Ryan, G.W. & Bernard, R. (2003). Techniques to Identify Themes. *Field Methods*, [e-journal] vol. 15, no. 1, ss. 85-109. Tillgänglig via LUBsearch: <http://lubsearch.lub.lu.se/> [Hämtad 26 december 2019]

Scott, W.R. (1987). The Adolescence of Institutional Theory. *Administrative Science Quarterly*, vol. 32, no. 4, ss. 493-511, Tillgänglig via LUBsearch: <http://lubsearch.lub.lu.se/> [Hämtad 10 december 2019]

Skärvad, P.H., & Lundahl, U. (2016). Utredningsmetodik. 4 uppl, Lund: Studentlitteratur AB. Statistiska Centralbyrån. (u.å.). Hierarkisk visning från avdelningsnivå och nedåt - SNI 2007, Tillgänglig online: <http://www.sni2007.scb.se/snihierarki2007.asp?sniniva=A&snikod=D> [Hämtad 28 december 2019]

Stubbs, W. & Higgins, C. (2014). Integrated reporting and internal mechanisms of change. *Accounting, Auditing & Accountability Journal*, [e-journal] vol. 27, no. 7, ss. 1068-1089, Tillgänglig via LUBsearch: <http://lubsearch.lub.lu.se/> [Hämtad 17 december 2019]

- Suchman, M.C. (1995). Managing Legitimacy: Strategic and institutional approaches. *Academy of Management Review*, [e-journal] vol. 20, no. 3, ss. 571-610, Tillgänglig via LUBsearch: <http://lubsearch.lub.lu.se/> [Hämtad 11 november 2019]
- Tagesson, T. Blank, V. Broberg, P. & Collin, S-O. (2009). What explains the extent and content of social and environmental disclosures on corporate websites: a study of social and environmental reporting in Swedish listed corporations. *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, [e-journal] vol. 16, no. 6, ss. 352-364, Tillgänglig via LUBsearch: <http://lubsearch.lub.lu.se/> [Hämtad 17 november 2019]
- Tarquino, L. Raucci, Domenico. & Benedetti, R. (2018). An Investigation of Global Reporting Initiative Performance Indicators in Corporate Sustainability Reports: Greek, Italian and Spanish Evidence. *Sustainability*, [e-journal] vol. 10, no. 4, Tillgänglig via LUBsearch: <http://lubsearch.lub.lu.se/> [Hämtad 9 december 2019]
- Ullman, A.A. (1985). Data in search of a theory: A critical examination of the relationships among social performance, social disclosure, and economic performance of US firms. *The Academy of Management Review*, vol. 10, no. 3, ss. 540-557, Tillgänglig online: <https://journals.aom.org/doi/abs/10.5465/amr.1985.4278989> [Hämtad 4 december 2019]
- Unerman, J. (2000). Reflections on quantification in corporate social reporting content analysis. *Accounting, Auditing & Accountability Journal*, [e-journal] vol. 13, no. 5, ss. 667–68, Tillgänglig via LUBsearch: <http://lubsearch.lub.lu.se/> [Hämtad 9 november 2019]
- United Nations. (u.å.). The Ten Principles of the UN Global Compact, Tillgänglig online: <https://www.unglobalcompact.org/what-is-gc/mission/principles> [Hämtad 3 december 2019]
- van Zijl, W. Wöstmann, C. & Maroun, W. (2017). Strategy disclosures by listed financial services companies: Signalling theory, legitimacy theory and South African integrated reporting practices. *South African Journal of Business Management*. [e-journal] vol. 48, no. 3, ss. 73-85, Tillgänglig via LUBsearch: <http://lubsearch.lub.lu.se/> [Hämtad 30 november 2019]
- Vetenskapsrådet. (u.å.). Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning [pdf] Tillgänglig online: <http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf> [Hämtad 28 november 2019]
- Vinnova (2013). Företag i energibranschen i Sverige - 2007-2011 [pdf] Tillgänglig online: https://www.vinnova.se/contentassets/0cd082d1513c4d5abd2aa4d8d94e0b41/va_13_14.pdf [Hämtad 21 december 2019]
- Waddock, S. Bodwell, C. & Graves, S. (2002). Responsibility: The new business imperative. *Academy of Management Executive*, [e-journal] vol. 16, no. 2, ss. 132-148, Tillgänglig via LUBsearch: <http://lubsearch.lub.lu.se/> [Hämtad 6 december 2019]
- Wu, J. Wokutch, R. E. (2015). Confucian Stakeholder Theory: An Exploration. *Business and Society Review*, [e-journal] vol. 120, no. 1, ss. 1– 21, Tillgänglig via LUBsearch: <http://lubsearch.lub.lu.se/> [Hämtad 9 december 2019]

Sammanställning hållbarhetsrapporter

Kraftringen:

Kraftringen. (2016). Ny kunskap driver utveckling hållbarhetsrapport 2016. Tillgänglig online:

<https://www.kraftringen.se/globalassets/kraftringen/media/dokument/rapport/hallbarhetsrapport-2016-kraftringen.pdf> [Hämtad 17 november 2019]

Kraftringen. (2018). Hållbarhetsrapport 2018. Tillgänglig online:

<https://www.kraftringen.se/globalassets/kraftringen/media/dokument/rapport/hallbarhetsrapport-2018.pdf> [Hämtad 17 november 2019]

Mälarenergi:

Mälarenergi. (2016). Mälarenergis Hållbarhetsredovisning 2016, Tillgänglig online:

https://www.malarenergi.se/globalassets/dokument/koncerngemensamma/hallbarhetsredovisning_2016.pdf [Hämtad 17 november 2019]

Mälarenergi. (2018). Mälarenergis hållbarhetsredovisning 2018, Tillgänglig online:

https://www.malarenergi.se/globalassets/dokument/koncerngemensamma/me_hallbarhetsredovisning_2018.pdf [Hämtad 17 november 2019]

Skellefteå Kraft:

Skellefteå Kraft. (2016). Hållbarhetsredovisning 2016. Tillgänglig online:

https://www.skekraft.se/wp-content/uploads/2017/04/SK_Hallbarhetsredovisning_2016_114.pdf [Hämtad 17 november 2019]

Skellefteå Kraft. (2018). Sådär arbetar vi hållbart. Tillgänglig online:

<https://www.skekraft.se/om-oss/hallbarhet/vara-viktiga-fragor/> [Hämtad 17 november 2019]

Varberg Energi:

Varberg Energi. (2016). Årsredovisningen 2016. Tillgänglig online:

http://www.varbergenergi.se/globalassets/pdf/ovrigt/arsredovisning_2016.pdf [Hämtad 17 november 2019]

Varberg Energi. (2018). Hållbarhetsredovisning 2018. Tillgänglig online:

<https://hallbarhetsredovisning2018.varbergenergi.se> [Hämtad 17 november 2019]

Vattenfall:

Vattenfall. (2016). Power climate, smarter living. Tillgänglig online:

https://group.vattenfall.com/se/siteassets/sverige/om-oss/finans/arsrapporter/2016/vattenfall_arsredovisning_2016.pdf [Hämtad 17 november 2019]

Vattenfall. (2018). Ett fosilfritt liv inom en generation. Tillgänglig online:

https://group.vattenfall.com/se/siteassets/sverige/om-oss/finans/arsrapporter/2018/vattenfall-arsredovisning_2018.pdf [Hämtad 17 november 2019]

Öresundskraft:

Öresundskraft. (2016). Hållbarhetsredovisning 2016. Tillgänglig online:

<http://hallbarhet.oresundskraft.se> [Hämtad 17 november 2019]

Öresundskraft. (2018). För en hållbar framtid. Tillgänglig online:
https://oresundskraft.se/globalassets/pdf/hallbarhetsredovisning/oresundskraft_hallbarhetsredovisning_2018.pdf [Hämtad 17 november 2019]

Bilagor

Bilaga 1 – tabell med sammanställning av valda företag:

Företag	Antal kunder	Omsättning (MSEK)	Balans-omslutning (MSEK)	Antal anställda	Inkluderas i lagändring 2016/2017
Vattenfall	927 000	156 824	462 608	20 000	JA
Skellefteå Kraft	170 000	4 420	12 294	670	JA
Mälarenergi	133 000	3 336	9 746	728	JA
Kraftringen	129 000	2 941	7 480	591	JA
Öresundskraft	100 000	2 808	5 350	396	JA
Varberg Energi	46 000	707	1 565	111	JA

Bilaga 2 – trunkering samt möjliga utfall per ord från underkategorier i CONI:

Sökord	Möjliga utfall
Medarbetar*	Medarbetare, Medarbetarna
Diskrimin*	Diskriminering, Diskriminerad
Jämställ*	Jämställdhet, Jämställt
Häls*	Hälsa, Hälsaspekt
Utbild*	Utbilda, Utbildning
Arbetsmiljö	Arbetsmiljö
Mänsklig* rättighet*	Mänsklig rättighet, Mänskliga rättigheter
Lokal*	Lokalt, Lokalsamhället
Spons*	Sponsra, Sponsring
Samhäll*	Samhället, Samhällsnytta
Samarbet*	Samarbeten, Samarbetspartners

Bilaga 3 - intervjuguide:

1. Vad har du för roll, berätta mer om denna och ditt dagliga arbete med hållbarhet. Vad är din erfarenhet av tidigare hållbarhetsarbete?
2. När och varför började ni hållbarhetsredovisa?
3. Hur har ert hållbarhetsarbete på arbetsplatsen sett ut tidigare?
4. Har ert hållbarhetsarbete samt rapportering förändrats sedan lagkravet infördes 2016?
 - Om förändring; hur har detta implementerats konkret i verksamheten?
 - Ser ni positivt eller negativt på lagkravet?
5. Vilket ramverk använder ni vid rapportering av hållbarhet? (antagligen GRI)
 - Varför valdes ramverket?
 - Har ni övervägt att tillämpa något annat ramverk?
6. Finns det någon aspekt inom er hållbarhetsredovisning som ni fokuserar särskilt på?
 - **Social** (utveckla)
 - Personal
 - Miljö
 - Mänskliga rättigheter
 - Anti-korruption
7. Vad ser du för fördelar och nackdelar med att hållbarhetsredovisa?
8. Planerar ni att fortsätta utveckla ert sociala hållbarhetsarbete?
 - Varför/varför inte?
9. Finns det några särskilda intressenter ni vill rikta er hållbarhetsredovisning till?
 - Har detta förändrats innan och efter lagändringen?
 - Internt/externt
10. Hållbarhetsredovisning är idag omdiskuterat i form av att kritik riktats mot dess legitimitet. Vad anser ni om det?
11. Hur är din uppfattning generellt huruvida energisektorn utmärker sig gällande hållbarhetsredovisning?
 - Benchmarking?
 - Inspiration?

Bilaga 4 – tabell med intervjurespondenter:

Företag	Namn på kontakt	Roll på företag	Intervjutid	Intervjudatum
Vattenfall	Annika Ramsköld	Hållbarhetschef	34 min	25-Nov-19
Skellefteå Kraft	Birgitta Pettersson	Hållbarhetsstrateg	37 min	25-Nov-19
Mälarenergi	Katarina Hogfeldt Forsberg	Hållbarhetschef	28 min	26-Nov-19
Kraftringen	Helena Tillborg	Chef för affärs- och verksamhetsutveckling	44 min	20-Nov-19
Öresundskraft	Cecilia Andersson	Hållbarhetsstrateg	24 min	25-Nov-19
Varberg Energi	Marie Alowersson	Hållbarhetschef	25 min	26-Nov-19

Bilaga 5 – Data från CONI steg 2 och CONI steg 3:
CONI steg 2:

	Mälarenergi		Varbergs Energi		Vattenfall		Kraftringen		Öresundskraft		Skellefteåkraft		Totalt	
	2016	2018	2016	2018	2016	2018	2016	2018	2016	2018	2016	2018	2016	2018
<i>Internt</i>														
Medarbetar*	5	5	2	2	5	5	5	5	1	5	5	5	3,8	4,5
Diskriminering	0	0	0	0	1	1	1	2	0	2	4	4	1	1,5
Jämställ*	5	5	4	4	4	4	0	2	0	5	4	4	2,8	4
Häls*	5	4	0	2	5	5	5	5	1	4	5	5	3,5	4,2
Utbildning	2	2	2	0	5	5	4	2	0	2	2	1	2,5	2
Arbetsmiljö	4	4	2	2	4	4	5	2	1	5	5	5	3,5	3,7
Summa	21	20	10	10	24	24	20	18	3	23	25	24	17,2	19,8
Snitt	3,5	3,3	1,7	1,7	4,0	4,0	3,3	3,0	0,5	3,8	4,2	4,0	2,9	3,3
<i>Extern</i>														
Mänsklig* rättighet*	0	2	2	2	4	5	2	2	0	1	1	0	9	12
Lokal*	2	2	2	2	4	4	2	0	1	2	2	2	13	12
Spons*	2	2	2	2	0	4	1	0	0	2	4	2	9	12
Samhäll*	4	4	2	2	4	4	4	2	2	4	2	2	18	18
Samarbet*	4	4	2	1	5	5	2	2	2	4	2	4	17	20
Summa	12	14	10	9	17	22	11	6	5	13	11	10	11	12,3
Snitt	2,0	2,3	1,7	1,5	2,8	3,7	1,8	1,0	0,8	2,2	1,8	1,7	2,2	2,5

CONI steg 3:

	Mälarenergi		Varbergs Energi		Vattenfall		Kraftringen		Öresundskraft		Skellefteåkraft		Totalt	
	2016	2018	2016	2018	2016	2018	2016	2018	2016	2018	2016	2018	2016	2018
<i>Internt</i>														
Medarbetar*	32	29	23	31	74	88	35	23	2	16	46	47	35	39
Diskrimin*	0	0	0	0	2	2	2	2	0	2	4	4	1	2
Jämställ*	6	3	3	20	7	7	0	7	0	4	3	3	3	7
Häls*	6	5	0	6	22	20	9	6	1	12	18	16	9	11
Utbild*	4	6	22	23	57	65	19	5	3	6	19	21	21	21
Arbetsmiljö	19	17	3	9	12	17	39	28	1	17	16	14	15	17
Summa	67	60	51	89	174	199	104	71	7	57	106	105	84,8	96,8
Snitt	11,2	10	8,5	14,8	29	33,2	17,3	11,8	1,2	9,5	17,7	17,5	14,1	16,1
<i>Extern</i>														
Mänsklig* rättighet*	0	5	9	4	53	61	2	8	0	1	1	0	11	13
Lokal*	10	12	6	12	73	57	25	0	3	14	22	15	23	18
Spons*	3	6	5	1	3	7	2	0	0	0	14	6	5	3
Samhäll*	40	22	26	39	54	58	37	9	7	12	35	18	33	26
Samarbet*	11	15	22	33	37	81	29	7	4	13	17	20	20	28
Summa	64	60	68	89	220	264	95	24	14	40	89	59	91,7	89,3
Snitt	12,8	12	13,6	17,8	44	52,8	19	4,8	2,8	8	17,8	11,8	18,3	17,9